

KAUNO
KOLEGIJA

MENŲ IR UGDYMO
FAKULTETAS

STUDENTŲ KŪRYBINĖ DRAUGIJA

STUDENTŲ KŪRYBINĖS DRAUGIJOS KONFERENCIJA

„IDĖJŲ FORUMAS 2019“

Konferencijos organizacinis komitetas

Garbės narys – Algirdas Saulėnas, Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto lektorius.

Pirmininkė – Nijolė Meškeliienė, Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto lektorė.

Nariai:

dr. Vaclovas Makūnas – Kauno kolegijos Mokslo taikomosios veiklos skyriaus vedėjas;

Jolanta Bareikienė – Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto dekanė;

Asta Jakimavičienė – Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto Pedagogikos katedros vedėja;

dr. Inga Valentinienė – Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto Menų akademijos vadovė;

Renata Sedlitorienė – Kauno kolegijos Kalbų centro vadovė;

Jonas Levickas – Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto Kalbų centro AKRV-7 gr. studentas.

Autorių kalba neredaguota

Leidinio sudarytoja – Nijolė Meškeliienė, Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto lektorė

Maketavo – Albertas Juodeika, Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto lektorius

Kauno kolegija, 2019

ISSN 2669-0268

TURINYS

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI

KŪRYBINIŲ ŽAIDIMŲ ĮTAKA PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMUNIKACIJOS KOMPETENCIJAI UGDYTI - (IS)	11
<i>Asta Lauciūtė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	
3-4 METŲ VAIKŲ ADAPTACIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE VEIKSNIAI	18
<i>Eglė Juškauskaitė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	
EDUKACINĖS APLINKOS ĮTAKA 3-5 METŲ VAIKŲ MENINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMU I	24
<i>Eglė Povilaitytė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	
IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ DRAUSMINIMO BŪDAI IR GALIMYBĖS	31
<i>Gitana Sabaliauskienė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	
PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ DĖMESIO LAVINIMAS/-IS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE	37
<i>Greta Petrusėvičiūtė, vadovė lekt. Nijolė Meškėlienė</i>	
THE ART OF BEAUTIFUL WRITING From ink and feather quills to digital generation	43
<i>Irina Samarina, Advising lecturer George G. van Durtanosky, head of Scriptorium (Dr.h.c. at LCA, BA)</i>	
ESTABLISHMENT OF CREATIVE ACTIVITY ENVIRONMENT	49
<i>Kristīne Mežale, Advising lecturer Asoc. prof. Dr. paed., Mg. art Aina Strode</i>	
WATER TOURISM DEVELOPMENT CENTER "LIGHTHOUSE" CORPORATE IDENTITY DESIGN	55
<i>Līga Lupiķe, Advising lecturer Asoc. prof. Dr. paed., Mg. art Aina Strode</i>	
PATIRTINIO UGDYMO/-SI GALIMYBĖS ANKSTYVAJAME AMŽIUJE	59
<i>Lina Steponavičienė, vadovė lekt. Asta Jakimavičienė</i>	
PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ, TURINČIŲ ASS (AUTIZMO SPEKTRO SUTRIKIMAS), SOCIALINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS(IS)	65
<i>Odeta Vievesytė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ KALBOS ŽODYNO TURTINIMAS PER ŽAIDYBINĘ VEIKLĄ	71
<i>Vilma Kizevičienė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas</i>	

KŪRYBINIAI DARBAI

<i>Lukas Minkevičius</i> „PAŽAISLIO VIENUOLYNAS“	77
<i>Lukas Minkevičius</i> „LINKUVOS DVARAS“	77
<i>Ofelija Parašinskaitė</i> „ALEKSOTO TILTAS“	78
<i>Ofelija Parašinskaitė</i> „GELEŽINKELIO TILTAS“	78
<i>Olegas Moisejenko</i> „PERKŪNO NAMAS“	79
<i>Gintarė Čeponytė</i> „AŠTUNKOJO AKYS“	80
<i>Gintarė Čeponytė</i> „VAIZDUOTĖS AKYS“	80
<i>Aušrinė Ponelytė</i> „RAGAI“	81
<i>Raimonda Miliūtė</i> „BALANSAS“	82
<i>Karolina Urbonaitė</i> „ŠVYTĖJIMAS“	83
<i>Kamilė Nemčauskaitė</i> UNIVERSALIOS ODINĖS RANKINĖS	84
<i>Kamilė Nemčauskaitė</i> „ŽYDĖJIMAS“	85
<i>Aistė Beitnerytė</i> ODINIS AKSESUARAS – RANKINĖ	85

<i>Ofelija Parašinskaitė</i>	
“LEG POUCH”	86
<i>Ofelija Parašinskaitė</i>	
“CATRINA”	86
<i>Margarita Romanchenko</i>	
“YAYOI POLKA I”, “YAYOI POLKA II”	87
<i>Viktorija Loktionova</i>	
“MARCH ICE FLOWERS”	87
<i>Ina Treiliņa</i>	
“MAELSTROMS”	88
<i>Diāna Apele</i>	
“OF LIFE CARRIERS”	88
<i>Daina Dzerkale</i>	
“NIGHT REFLECTION”	89
<i>Elva Kājiņa</i>	
“WINTER MMXVIII-2”	90
<i>Līga Lupiķe</i>	
“PUZZLE”	90
<i>Ilze Mežinska</i>	
“DIMENSIONS OF IDENTITY”	91
<i>Aušrinė Ponelytė</i>	
„BATAI“	92
<i>Aušrinė Ponelytė</i>	
„GĖLĖ“	92
<i>Karolina Urbonaitė</i>	
„PROTĖJA“	93
<i>Karolina Urbonaitė</i>	
„SMALSUOLIS“	93
<i>Gintarė Čeponytė</i>	
NATIURMONTAS SU KAUKOLE	94
<i>Gintarė Čeponytė</i>	

„PAUKŠČIAI“	95
<i>Jovilė Simonavičiūtė</i>	
„KOMPOZICIJA“	96
<i>Gabrielė Kundrotaitė</i>	
„KOMPOZICIJA“	96
<i>Miglė Palerytė</i>	
„PAUKŠČIAI“	97
<i>Miglė Palerytė</i>	
NATIURMONTAS	97
<i>Povilas Kupčinskas</i>	
GATVĖS MENAS KAUNO KOLEGIJOS KIEMELYJE	98
<i>Solveiga Rokaitė</i>	
„VIENARAGIS MAO“	98
<i>Haroldas Vilkauskas</i>	
SKAITMENINĖ GRAFIKA	99-100
<i>Valentin Lucik</i>	
PIEŠINIAI IŠ BLOKNOTO	101
<i>Valentin Lucik</i>	
„SVAJOKLIS“	102
<i>Gerda Burokaitė</i>	
LAISVALAIKIO PIEŠINIAI	103-105
<i>Vilius Pečiulis</i>	
„PASKUTINĖS NAKTIES GRAFIKA“	106
<i>Justina Jančiauskaitė</i>	
„NATIURMORTAS“	107
<i>Miglė Černauskaitė</i>	
„LENTYNŲ MENIU“	107
<i>Ieva Kilmanė</i>	
„NATIURMORTAS 1“, „NATIURMORTAS 2“	108

<i>Ieva Kilmanė</i>	
„KOMPOZICIJA“	108
<i>Monika Stirbienė</i>	
„NATIURMORTAS“	109
<i>Monika Stirbienė</i>	
„DRAPERIJA“	109
<i>Laura Naujokaitytė</i>	
„NATIURMORTAS“	110
<i>Rugilė Paražinskaitė</i>	
„KARNAVALAS“	110
<i>Lukas Minkevičius</i>	
„AUTOPORTRETAS“	111
<i>Lukas Minkevičius</i>	
„MIŠKO PAUNKSMĖ“	111
<i>Lukas Minkevičius</i>	
„PĖDA TARP AKMENŲ“	111
<i>Lukas Minkevičius</i>	
„NAKTINIS DRUGELIS“	112
<i>Lukas Minkevičius</i>	
„ERDVĖS MĖLYNAS PAKRAŠTYS“	112
<i>Olegas Moisejenko</i>	
„VABALAI“	113
<i>Gintarė Čeponytė</i>	
„MIESTO ŽMONIŲ ISTORIJŲ SKAMBESIAI MEDICINOJE“	113
<i>Aušrinė Ponelytė</i>	
„ARCHITEKTŪROS FRAGMENTŲ INTERPRETACIJA“	114
<i>Aušrinė Ponelytė</i>	
„LABA DIENA“	114
<i>Karolina Urbonaitė</i>	
„ŽIRGO SAPNAS“	115

<i>Ona Petrikytė</i>	
„SPARNŲ INTERPRETACIJA RANKOMIS“	115
<i>Karolis Zabita</i>	
“LOVE”	116
<i>Ieva Norkevičiūtė</i>	
„KK MA STUDENTO PUSRYČIAI“	116
<i>Marija Butkevičiūtė</i>	
„SPALVŲ ŽAISMAS ARCHITEKTŪROJE“	117
<i>Ofelija Parašinskaitė</i>	
„DRAUGAI“	117
TARPTAUTINIO PROJEKTO “STRANGERS: THE OWN KIND AND THE OTHER” KŪRYBINIAI DARBAI	
<i>Irina Samarina</i>	
“CHURCH”	119
<i>Karolis Zabita</i>	
“SAFETY”	119
<i>Jonas Jakštas</i>	
“COLOR OF THE SKIN. ALBINOS”	120
<i>Jonas Jakštas</i>	
“STRANGERS 1”, “STRANGERS 2”	120
<i>Ksenija Obrezkova</i>	
“ABSTRACT”	121
<i>Lubov Abramovich</i>	
“WHILE YOU DON’T OPEN THE DOORS, YOU WILL NOT KNOW IS BEHIND THEM”	121
<i>Natalia Gaidarova</i>	
“RED. WHITE. BLACK. MEETING. JOY”	122
<i>Natalia Iurchuk</i>	
“WE ARE STRANGERS FOR THEM TOO”	122

<i>Oksana Klyashornaya</i>	
“THE OTHER KIND”	123
<i>Oļesja Āboliņa</i>	
“PEACE”	123
<i>Olga Karaseva</i>	
“TWO PATTERNS”	124
<i>Reda Daunytė</i>	
“STRANGERS”	124
<i>Raimonda Miliūtė</i>	
“MIGRANTS”	125
<i>Renāte Kļaviņa</i>	
“HOPE”	126
<i>Renāte Voiskoviča</i>	
“HOPE”	126
<i>Anita Vasiļevska</i>	
“I AM”	127
<i>Antra Ruņģe</i>	
“ALIENS”	127
<i>Georgijs Prohorovs</i>	
“ARCHITECT”	127

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI

KŪRYBINIŲ ŽAIDIMŲ ĮTAKA PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMUNIKACIJOS KOMPETENCIJAI UGDYTI - (IS)

Asta Lauciūtė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti kūrybinių žaidimų įtaką priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikacijos kompetencijai ugdytis. Pateikiamos rekomendacijos bei išvados, skirtos šeimoms bei ugdytojams, siekiantiems efektyvaus priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikacijos kompetencijos ugdymosi kūrybinių žaidimų pagalba.

Prasminiai žodžiai: kūrybiniai žaidimai, komunikacinė kompetencija, priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Temos aktualumas/naujumas. Šiuolaikinės visuomenės situacija tampa vis konkurencingesnė, sudėtingesnė, raidos tempai greitesni, o tai lemia ir vaikų socialinę veiklą, kuri pasireiškia žaidime, nes laisva, spontaniška veikla tampa suaugusiųjų vadovaujama (Juodaitytė, Malinauskienė, Šiaučiulienė, 2015). Sparčiai besikeičiant pasauliui, kartu su juo keičiasi vaiko vystymasis, o tuo pačiu ir ugdymosi samprata. Labai dažnai gretiname save vaikystėje su dabartiniu vaiku ir pastebime, kad šiuolaikiniai vaikai jautresni visiems pokyčiams, jie kelia tokius klausimus, kurie suaugusiesiems kartais visai net neiškyla ir mes į juos atsakyti dažnai būname net nepasiruošę (Ruzgienė, Petružienė, 2005). Pasak R. Lazdin (2018), vaikui reikia padėti užaugti išvystyto emocinio intelekto, tikrąsias vertybes puoselėjančiu, socialiai įgudusiu ir moraliu žmogumi. Kaip teigia A. Juodaitytė, D. Malinauskienė, R. Šiaučiulienė (2015), kurdami vaikams beveik išskirtinai normatyvinę aplinką, ugdytojai siekia, kad vaikai ateityje galėtų sėkmingai konkuruoti sudėtingame, pasaulyje. Tačiau žaidimas reikalauja laisvos aplinkos, kurioje vaikas galėtų nevaržomai reikšti kūrybines mintis, lavėtų jo patirtis. Nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. priešmokyklinis ugdymas yra privalomas. Priešmokyklinio ugdymo

tikslas – užtikrinti optimalią vaiko raidą, atsižvelgiant į jo asmens unikalumą ir ugdymosi poreikius, padėti pasirengti sėkmingai mokytis mokykloje (ŠMM, 2016). Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo metodinėse rekomendacijose (2004) pabrėžiama, kad žaidimas – ne tik vyraujanti priešmokyklinio amžiaus vaiko veiklos forma, bet ir ugdymosi nuostata. Priešmokyklinio ugdymo pedagogams svarbu mokėti pasinaudoti žaidimo unikalumu padedant įgyti kasdieniam gyvenimui būtinų kompetencijų. Kaip teigia N. Grinevičienė (2002), vaikystė nuo suaugusio asmens gyvenimo skiriasi tuo, kad vaikystėje labai domimasi žaidybine veikla. Domėjimasis žaidimais aktyvina vaikų veiklą, žadina emocijas, jausmus, ugdo asmens savybes, formuoja požiūrį ir santykius su tikrove. R. Liubienė (2011) pabrėžia, kad žaidimas yra augančios asmenybės pagrindas, be kurio nebūtų įmanomas platesnis mokymasis mokykloje. A. Juodaitytė, D. Malinauskienė, R. Šiaučiulienė (2015) teigia, kad kūrybinis žaidimas visada išreiškia vaiko socialinio, kultūrinio gyvenimo filosofiją „čia ir dabar“, o ne tik gyvenimo vizijas ateičiai. R. Liubienė (2011) teigia, kad vaikystė yra žaidimai ir džiaugsmas. Žaisdamas vaikas patiria malonumą, įgyja tinkamas žinias ir įpročius, siekia harmonijos.

Pasak R. Arkušauskienės, A. Jakimavičienės, V. Kamantauskienės (2017), priešmokyklinis ugdymas tai visuotinis vienerių metų trukmės ugdymas. Jis skirtas vaikams nuo 5 metų padėti subręsti mokyklai. Šio amžiaus vaikai turi įgyti kasdieniam gyvenimui, bei sėkmingam ugdymui/-si būtinų kompetencijų, iš kurių viena yra komunikavimo kompetencija. Ugdant 5 - 6 metų vaikų rišliąją kalbą, labai svarbu yra plėtoti sakinio teksto prasmingumą, gramatinį taisyklingumą, stebėti, kiek žodinė kalba derinama su nežodine (Augustinienė, Burinskienė, Kajokienė, 2013). *Tyrimo problemos pagrindimas*. Ugdymo procesas yra viena iš svarbiausių gyvenimo sričių, kurios tikslas – išsilavinusi, kūrybinga asmenybė. Dėl nuolatinės kaitos ir šiuolaikinių technologijų tobulėjimo sunku nuspręsti, kokie įgūdžiai yra svarbiausi dabartiniams vaikams, tačiau pastaruoju metu susiduriama su įvairiais sunkumais: daugėja vaikų, turinčių kalbos sutrikimų, knygų skaitymas praranda savo vertę, mažai bendraujama su vaikais namuose. Svarbią vietą užima kompiuteriai, internetas, virtualūs žaidimai, televizija, todėl keičiasi ir vaikų vertybės, požiūriai, įgūdžiai. Keičiantis vaikų gyvenimo patirčiai, pomėgiams, tradicijoms, keičiasi ir vaikų žaidimų scenarijai, jų turinys, o tuo pačiu ir kalbiniai gebėjimai. Pastaraisiais metais vis labiau pabrėžiama kalbinės aplinkos ir gerų kalbinių įgūdžių svarba vaiko pasiekimams mokykloje. Kalbiniai šešiametėjų vaikų gebėjimai yra reikšmingi kasdieniniam vaiko gyvenimui, nes vaikai, kurių gera kalbinė kompetencija, geba bendrauti su kitais, žaisti, draugauti, kurti, mokytis. **Darbo problema** – kokia kūrybinių žaidimų įtaka priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikacijos kompetencijai ugdyti - (is)?

Darbo objektas: priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikacijos ugdymas/sis per kūrybinius žaidimus.

Darbo tikslas: atskleisti priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikavimo kompetencijos ugdymo/si galimybes taikant kūrybinius žaidimus.

Darbo uždaviniai:

1. Pagrįsti priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikavimo kompetencijos ugdymą/si.
2. Nustatyti kūrybinių žaidimų svarbą priešmokykliniame amžiuje.

Darbo metodas: mokslinės literatūros analizė.

Priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikavimo kompetencija

Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2014), nurodyta, kad „kompetencijos įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių kaupimu, jos apibendrinimu. Kompetencijos lygis atsiskleidžia, vaikui veikiant natūralioje ar tikslingai sukurtoje situacijoje: žaidžiant, bendraujant, dalyvaujant projektiniame darbe, per išvykas, ekskursijas ar panašiai“. Pasak S. Neifacho (2007), auklėtoja siekianti ugdyti visas vaiko kompetencijas, privalo apgalvoti esamus jo pasiekimus, tai pirmiausia į sukauptą patirtį, vertybines nuostatas ir gebėjimo lygį, įvairiuose veiklos srityse. Taip pat pedagogas turi gerai apmąstyti, ko sieks per vienerius mokslo metus, kad vaiko ugdymas būtų sėkmingas ir nuoseklus. T. Nærland (2010), ištyręs komunikavimo kompetencijos raidą, teigia, kad šios kompetencijos ugdymui daug įtakos turi socialiniai gebėjimai, tai bendravimas ir bendradarbiavimas su panašaus amžiaus vaikais. Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2014) teigiama, kad priešmokyklinio amžiaus vaikai, baigę priešmokyklinio ugdymo programą gebėtų ir norėtų bendrauti, bendradarbiauti ir mokytis, gebėtų suprasti kitus ir save, sukauptų dėmesį, mokėtų tinkamai vartoti savo gimtąją

kalbą, suprastų ir naudotųsi neverbaliniais ženklais, bendraudamas laikytųsi etikos ir etiketo taisyklių. Labai svarbu, kad vaikas domėtųsi knygomis, suprastų sakytinę ir rašytinę informaciją, turėtų poreikį skaityti ir rašyti, domėtųsi kultūros reiškiniais, bandytų pats kurti, dalyvaudamas savo ir kitų tautų kultūroje (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014).

Pasak A. Lansdsbergienės (2018), laisvas kūrybinis žaidimas tai socialinės kompetencijos ir emocinės brandos pagrindas, nuo kurio priklauso vaiko sėkmė ne tik ugdymo įstaigoje, bet ir gyvenime. S. Neifachas (2007) taip pat teigia, kad kūrybinga priešmokyklinio amžiaus vaiko vaizdūtė yra kaip dirva, kurioje paskui išauga profesionaliai išlavinta mokslininko, išradėjo, menininko vaizduotė, taip pat ir tolesnio teorinio mąstymo pagrindas tolesniuose vystymosi etapuose. Komunikacinės kompetencijos ugdymas yra vienas iš svarbiausių uždavinių, nes jos pagrindu įgyjamos kitos kompetencijos. Ši kompetencija užtikrina informacijos, susijusios su žmonių tarpusavio ryšiais, sėkmingą konstravimą, perdavimą, priėmimą ir suvokimą (Strakšienė, 2015). Kaip teigia I. Vinokur, T. Sandler, A. Uljanov ir kt. (2013) skaudu matyti, kaip vis mažiau bendraujama ir kuo toliau tuo labiau skurdėja tėvų ir vaikų tarpusavio supratimas. Daugybę šeimų retus vakarus užuot bendravę vieni su kitais leidžia prie televizorių ekranų, o iš šilto, nuoširdaus šeimos pokalbio belieka tik lakoniškas atsakymas „Palikite manę ramybėje!“ (Vinokur, Sandler, Uljanov ir kt., 2013). K. Hille, P. Evanschitzky, A. Bauer (2015) pabrėžia, kad jau vien kasdienybė vaikų darželyje, teikia daug progų kalbėti, o didžiausias menas yra leisti vaikams kalbėti ir išsakyti savo mintis. Anot R.

Ališauskienės (2003), vaiko kalba yra tikras stebuklas. Ji glūdi jo viduje, ateina pašaukta artimųjų, aplinkos, daiktų ir reiškinių, kad padėtų vaikui pažinti pasaulį, perduoti ir perimti informaciją, išreikšti išgyvenimus. R. Ališauskienė (2003), taip pat teigia, kad vaiko kalba, žodžiai turi būti iš jo aplinkos, reikia kalbėti taisyklingai ir apie tai, kas yra šalia mūsų. Kalba kaip teigia A. Augustinienė, R. Burinskienė, I. Kajokienė (2013), tai svarbiausia žmonių socialinės komunikacijos priemonė, o taip pat ir mąstymo įrankis, padedantis pažinti supančią aplinką. I. Vinokur, T. Sandler, A. Uljanov ir kt. (2013) teigimu vis tyliu gyvenamuosiuose rajonuose skamba vaikiškų balsų aidas, vis mažiau vaikai žaidžia slėpynių, stato „namus“, žaidžia kūrybinius žaidimus, o už lango vis dažniau galima pamatyti mirgančius ekranus, kuriuose vienas žaidimas keičia kitą. Pasak R. Ališauskienės (2003), ugdant vaiko kalbą labai svarbu, kad vaikas bendradarbiautų su vaikais ir suaugusiais. Visi kartu ar grupelėmis, vartytų knygeles, kurtų savo pasakas, pasakotų pagal knygutėje esančias iliustracijas, bandytų suvaidinti. I. Vinokur, T. Sandler, A. Uljanov ir kt. (2013) pabrėžia, kad pasikeitė ne tik žaidimų forma, bet ir bendravimo kokybė tarp vaikų. A. Augustinienė, R. Burinskienė, I. Kajokienė, (2013), nustatė, kad 5 – 6 vaiko gyvenimo metais labai svarbu ugdyti rišlaus pasakojimo įgūdžius, nuo to priklausys tolimesnis teksto prasmingumas, gramatinis taisyklingumas, komunikacinė įvairovė.

Kūrybiniai žaidimai ir jų paskirtis

Žaidimas yra viena archaiškiausių bendravimo formų, savo svarbą išsaugojusi iki mūsų dienų (Liubiniene, 2011). Kaip teigia R. Liubiniene (2011), žaidimas vaikui yra rimta ir tikslinga veikla, kurios metu jis vystosi protiškai, socialiai ir

fiziškai. Pasak A. Landsbergienės (2008), šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame visi skuba, vaikui turi būti sudaryta galimybė žaisti „namus“, kurti svajonių pilis iš kubelių, kurti pasakas, vaidinti, kepti pyragėlius su mama ir kt. A. Jakimavičienė, (2017, p.11) teigia, kad „kūrybiniai žaidimai – tai žaidimai, kurių veiksmus, turinį, vaidmenis, taisykles sukuria patys vaikai. Kūrybiniai žaidimai yra įvairių siužetų, turinių. Žaisdami šiuos žaidimus vaikai savo iniciatyva atlieka įvairius vaidmenis, naudoja įvairius žaislus, medžiagas, priemones“. Kūrybiniai žaidimai kaip teigia K. Dineika (2000), yra pačių vaikų tikrovės vaizdavimas. Metodiniame leidinyje priešmokyklinio ugdymo pedagogams (2011) teigiama, kad vaizduotės žaidimai turtina vaiko kalbą, plečia žodyną, gerina vaiko atmintį, stiprina vaiko gebėjimą samprotauti, skatina vaiko mąstymą. Vaikai patys gali išsikelti sau tikslą, o vėliau savo nuožiūra jį pakeisti. A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005) teigia, kad vaikai dažniausiai yra linkę pakeisti tikslą negu ieškoti būdų jam siekti. Anot A. Ruzgienės, S. Petružienės (2005) atliktas tyrimas parodė jog amžiaus atžvilgiu didelių skirtumų nėra, išskyrus 6 -7 metų vaikus. Paaiškėjo, kad jų kalbėjimo veiksmingumas yra mažiausias, nes jie dažniausiai yra linkę keisti tikslą, ko nebūtų galima pasakyti apie kitų amžiaus tarpinių vaikus (Ruzgienė, Petružienė, 2005), todėl ugdant rišliąją vaikų kalbą svarbiausia yra bendravimas (Augustinienė Burinskienė, Kajokienė, 2013). Psichoanalitinės krypties atstovai žaidimus naudoja terapijai: žaidimu stengiasi padėti vaikui save realizuoti, padėti išspręsti emocines problemas (Liubinienė, 2011). Kūrybiniai žaidimai suteikia galimybę laisvai judėti, žaisdami vaikai, vaizduoja įvairius gyvenimo įvykius, atkartoja pasakas (Dineika,

2000). Žaisdami vaikai tampa organizuoti, mokosi suvokti savo galimybių ribas, įvertinti save, kas vėliau lengvina tolesnį darbinį įgūdžių lavėjimą ir paties darbo suvokimą (Jakimavičienė, 2017). Panašios nuomonės laikosi ir A. Landsbergienė (2018), vaikai turintys laiko laisvam kūrybiniam žaidimui geriau valdo emocijas, realistiškiau vertina save. Tokie vaikai pradeda greičiau suprasti ir tikėti, kad pasistengus sunkumai gali būti įveikiami, o savivertė nepriklauso nuo vienos sėkmės ar nesėkmės. Yao, N. (2018) pabrėžia, kad ugdant vaikų, pasitikėjimą savimi ir lavinant vaizduotę labai svarbu yra plėtoti jų bendradarbiavimo gebėjimus kūrybiniuose žaidimuose.

Pasak N. Grinevičienės (2002), šešių metų vaikai dažniausiai žaidžia grupinius žaidimus, kuriuose dalyvauja nuo dviejų iki aštuonių vaikų. K. Dineika (2000, p. 57) teigia, kad „kūrybinių žaidimų turinys kelia atitinkamas mintis ir jausmus, kurie savo ruožtu veikia vaiko charakterį. Kūrybinių žaidimų tematika įvairi – buitis, gyvenimas namuose, darželyje, darbas, pasakų, apsakymų, lėlių teatro vaizdavimas“. Kaip teigia A. Jakimavičienė (2017), vaikas ne tik nukopijuoja kito asmens pareigas ar profesiją, o tarsi įsikūnija į kitą asmenį, stengiasi pajusti, o taip pat ir atvaizduoti jo nuotaikas, jausmus, reakcijas, taip turtindamas savo asmenybę. N. Grinevičienė (2002) žaidimą sieja su malonumu, tai vaiko gyvenimo esmė, spontaniška veikla, kurios neturėtų diktuoti suaugusieji. Tai tyriausia ir dvasingiausia veikla, per kurią atsiskleidžia vaiko jausmai, poreikiai, galimybės, saviraiškos būdai, vaiko mintys, fantazijos. Tai ne tik juoko, humoro, džiaugsmo, išradingumo, bet ir sveikatos šaltinis. Vaikai eksperimentuoja ne tik su pačiu savimi, bet ir su visu pasauliu. R. Jautakytė (2014, p. 92)

„kūrybiškumą sieja su vaiko gebėjimu originaliai mąstyti. Vaikai iš prigimties yra smalsūs, mėgsta bandyti, tyrinėti, eksperimentuoti ir fantazuoti. Todėl pedagogai vaikų kūrybiškumą sieja su jų laisvumu, originalumu, smalsumu; gebėjimu laisvai, vaizdžiai, kūrybiškai, nestandartiškai išspręsti iškilusią problemą ar priimti, pasiūlyti fantastišką sprendimo būdą; gebėjimu nestandartiškai mąstyti, improvizuoti, rasti išeitį bet kokioje situacijoje“. N. Grinevičienė (2002) pabrėžia, tam, kad vaikas sugalvotų įvairiausių žaidimų jam didelės reikšmės turi jo lavėjanti vaizduotė, nes vaikas vaizduotėje susikurtus vaizdus, veiksmus ar situacijas realizuoja žaidime ar kitoje veikloje. Vaizduotės turtingumas priklauso nuo vaiko atmintyje sukauptų vaizdinių, aktyvaus mąstymo, įgytų žinių. Toliau N. Grinevičienės, (2002) teigia, kad nuo išlavintos vaizduotės priklauso kūrybinių vaidmeninių žaidimų turinio turtingumas, įdomumas, patrauklumas. A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005), teigia, kad žaidimas yra vaiko samprotavimų apie pasaulį forma ir yra skirstomi į: mokomuosius, tai žaidimai kurie pradedami suaugusiojo iniciatyva. Gali būti konstrukciniai – loginiai, liaudies ir pan. tokie žaidimai skatina intelektualines galias, plėtoja veiklos būdus; kūrybinius žaidimus. Tai žaidimai kai vaiko iniciatyva yra orientuoti į eksperimentavimą socialinėmis normomis (Ruzgienė, Petružienė, 2005).

Kaip teigia A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005), per kūrybinę veiklą atsiskleidžia savitas vaiko pasaulis. N. Grinevičienė (2002) akcentuoja, kad kūrybinių žaidimų metu vaikas parodo savo išmonę, savarankiškumą, iniciatyvą, aktyvumą. Vaiko kūrybingumas žaidime pasireiškia įsirengiant aplinką konkrečiam žaidimui, sugalvojant žaidimo siužetą, pasirenkant žaidimo

priemonės, ieškant būdų žaidimo sumanymui įgyvendinti, pasiskirstant vaidmenimis, įsijaučiant į personažų vaidmenis ir t.t. R. Liubiniene (2011) teigia, kad žaidimas padeda ugdyti žmogaus intelektą, dorovę, emocijas, o ypač reikšminga tai, kad žaisdami vaikai mokosi bendrauti vienas su kitu, formuojamas valingas jų elgesys, žaidimas paspartina vaiko socializaciją. Pasak A. Jakimavičienės (2017 p. 3) „žmogus mato įvairią aplinką, todėl jo žaidimai, sąlygoti aplinkos, – patys įvairiausi. Socialinis žaidimo pobūdis atsiskleidžia jau jo turinyje, nes žaisdami vaikai atkartoja tai, ką mato, tai, kas juos supa. Visų kartų vaikų žaidimai susiję su suaugusiųjų gyvenimu“. R. Liubiniene (2011) akcentuoja, kad žaidimas yra vaiko kalba, tai vienas iš būdų, kuriuo vaikas save natūraliai išreiškia. Pasak R. Jautakytės (2014, p. 93), „vaikai lengvai įsitraukia į žaidimus, kuriuos kuria ne auklėtoja, o patys vaikai; geba savarankiškai kurti ir vystyti siužetinį žaidimą; žaidimo metu naudoti ne tik žaislus, bet ir pačias įvairiausias priemones, aplinkoje esančius tinkamus daiktus“. Pasak A. Ruzgienės, S. Petružienės (2005), 6 -7 metų amžiaus vaiko žaislas vaidmeniniame pokalbyje, lavina žaidžiančiųjų vaizduotę, skatina mintį. A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005), atlikusios tyrimą teigia, kad vaikų vaizduotės rodikliai žemi, todėl vaikai nemoka žaisti kūrybinių vaidmeninių, socialinių žaidimų, vaikai nesugeba pakeisti vaidmens, savarankiškai jo pasirinkti ir atlikti. N. Grinevičienė (2002) teigia, kad auklėtoja norėdama ko nors pamokyti ar išmokyti žaisti, įsijungdama į žaidimą ir nukreipdama veiksmų eigą ar ragindama vaikus pakeisti siužetą, panaudoti vienus ar kitus žaislus, daro grubę pedagoginę klaidą. Per didelis auklėtojos aktyvumas slopina vaikų kūrybą, vaizduotę, vaikų mąstymą, iniciatyvumą,

savarankiškumą. A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005, p. 145) teigia, kad „žaidime spręsdamas konfliktus, vaikas supranta dorovinių normų būtinumą, jų turinį ir praktiškai jas taiko priimdamas sprendimus. Tik vaidmeniniame žaidime susidaro vaikų bendrija kaip pakankamai savarankiškas kolektyvas“. Priešmokyklinio amžiaus vaikų žaidimų turinys iš realaus gyvenimo, žaidimo priemonėmis ir veiksmis išgalvotų situacijų vaizdavimas bei pats jų organizavimas darosi vis sudėtingesnis, o žaidimų trukmė ilgesnė. Vaikai pasirinkę kurios nors tematikos žaidimą gali žaisti savaite, dvi, mėnesį, nuolat plėtodami siužetą, sunkindami žaidimo turinį (Grinevičienė, 2002). Toliau N. Grinevičienė, (2002) pabrėžia, kad svarbiausia ilgo žaidimo atsiradimo ir raidos prielaida yra dorovinių jausmų formavimas. Pasak N. Grinevičienės, (2002) tie jausmai neįgimti, jie „prabunda“ vaikuose tik auklėjimo ir socialinės aplinkos dėka, o priešmokyklinis amžius pats tinkamiausias laikas ugdyti draugystės, kolektyviškumo ir kitokius jausmus, ir geriausia šių jausmų ugdymo priemonė yra kūrybinis vaidmeninis žaidimas.

Žaisdamas ir kurdamas istorijas, vaikas tampa pasaulio kūrėju, jis kuria savo pasaulį iš to ką turi savyje ir ką mato bei žino iš tėvų, knygų, televizijos ir kt. Pagrindinis ugdymo metodas yra žaidimas, o maloniausi ir priimtinausi – kūrybiniai žaidimai, per kuriuos vaikai ugdo pasitikėjimą savimi, laisviau išreiškia mintis, kūrybiškumą, o taip pat plėtojama ir komunikacijos kompetencija. vaikui reikia laisvos, taisyklių nevaržančios aplinkos, kurioje būtų įvairiausių daiktų, su kuriais vaikas nevaržomai galėtų žaisti ir kurti. Žaisdamas kūrybinius žaidimus lavintų loginį mąstymą, atmintį, vaizduotę, kurios dabar taip trūksta šiuolaikiniams vaikams.

Išvados

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad išlavinta vaikų komunikavimo kompetencija svarbi ne tik mokykloje, bet ir visą tolimesnį jo gyvenimą. Sklandžiai kalbantis vaikas lengvai bendrauja, pasitiki savimi ir tuo pačiu aiškiai mąsto, lengvai įsimena informaciją. Išlavinta kalba skatina kūrybingumą, vaizduotę, ugdo estetinį skonį, aktyvina vaiką, padeda išsiskleisti vaiko individualybei.
2. Kūrybinių žaidimų pagrindas turi būti vaiko iniciatyva. Ugdomoji aplinka turi būti turtinga, mobili, orientuota į vaikų domėjimosi sritį. Aplinką kūrybiniam žaidimams derėtų kurti kartu su vaikais, būti jiems pavyzdžiu, skatinti tenkinti vaikų poreikį realizuoti savo kūrybinius sumanymus, nuolat aktyvinti vaiką, įvertinti daromas pastangas.

Literatūra

1. Augustinienė, A., Burinskienė, R., Kajokienė, I. (2013). Priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbos ugdymas taikant edukacines technologijas: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.
2. Arkušauskienė, R., Jakimavičienė, A., & Kamantauskienė, V. (2017). Priešmokyklinio amžiaus vaikų pažinimo kompetencijos ugdymas/-is įprastoje ir praturtintoje lauko aplinkoje. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-24]. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/75821370.pdf>
3. Bernatavičienė, D., Vanckavičienė, J. (2003). Priešmokyklinuko veikla. Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. Priešmokyklinis ugdymas ir pradinė mokykla: patirtis, idėjos. Šiauliai: Rašteka.
4. Brėdikytė, M. (2005). Žaidimo vaidmuo vaiko gyvenime. Žvirblių takas. Nr.4.
5. Grinevičienė, N. (2002). Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa.

6. Jakimavičienė, A. (2017). Žaidimų teorija. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-24]. Prieiga per internetą: <http://dspace.kauko.lt/handle/1/1177>
7. Juodaitytė, A., Malinauskienė, D., & Šiaučiulienė, R. (2015). Žaidimas kaip vaiko kūrybos ir gyvenimo filosofija. *Pedagogy Studies/Pedagogika*, 118(2).
8. Jautakytė, R. (2014). Kūrybiškumo samprata ir jo ugdymas darželyje: ikimokyklinio auklėjimo pedagogų pozicija. *Tiltai*, 66(1), 87-103.
9. Landsbergienė, A. (2018). Inovatyvi programa XXI a. tėvams ir pedagogams. Kad vaikai augtų laisvi ir kūrybingi. Ruduo. Vilnius: Alma littera.
10. Liubinienė, R. (2011). Žaidimo džiaugsmas. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija.
11. Monkevičienė, O. (2003). Mano vaikai. Priešmokyklinis vaiko ugdymas. Kaunas: Šviesa.
12. Pravackienė, J., & Bagdonas, A. (2017). Darželio ugdomosios aplinkos įtaka vaikų kūrybiškumo ugdymui/-si priešmokykliniame amžiuje.
13. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. (2014). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Kaunas: Šviesa.
14. Strakšienė, G. (2015). Komunikacinę kompetenciją ugdančios veiklos mokymosi priemonėse jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams. *Pedagogika*, 119(3), 82-96.

3-4 METŲ VAIKŲ ADAPTACIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE VEIKSNIAI

Eglė Juškauskaitė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti adaptacijos procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pateikiami adaptacijos ypatumai, aktualūs 3-4 m. vaikų adaptacijai. Ieškoma sėkmingos adaptacijos veiksnių, kurie galėtų būti rekomenduojami šeimoms bei pedagogams, siekiant greitesnio ir efektyvesnio adaptacijos proceso.

Prasminiai žodžiai: kūrybiniai žaidimai, komunikacinė kompetencija, priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Temos aktualumas. Šiandien adaptacija tai vienas iš svarbiausių iššūkių, su kuriuo tenka susidurti daugeliui tiek profesiniame darbe, tiek asmeniniame gyvenime. Adaptacijos reiškinius aprašė bei tyrė daugelis mokslininkų: J. Piaget, E. Stounsas (E. Stoun), V. Stančičius (V. Stančič), E. Grinienė ir daugelis kitų. Pedagogikoje ypač svarbus vaiko adaptacijos procesas, kai pasikeičia jo gyvenimo sąlygos, pavyzdžiui, pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Šiuo atveju ne išimtis ir vaikai, jie gana anksti susiduria su adaptacijos būtinybe. Tėvai, atiduodami mažylius net ir trumpalaikiai pedagogo globai, tikisi, kad bus tenkinami visi vaiko poreikiai, o neretai – kad ir jiems patiems bus pateikta svarbi informacija apie vaiką, patariama, kaip geriau atlikti tėvų vaidmenį (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009). Todėl vis dažniau šeimos nežino kaip elgtis, kad padėtų vaikui, o kartais net ir nusigręžia nuo vaiko, nes neturi jam laiko. Anot A. Boller (2012), vaiko išleidimas į darželį yra labai svarbus įvykis kiekvienoje šeimoje. Tėvams kyla daugybė klausimų: „Ar mano mažyliu gerai rūpinsis?“, „Ar jis gerai jausis?“, „Kaip aš galiu padėti savo vaikui?“. Tačiau svarbu suprasti, kad adaptacija priklauso ne tik nuo šeimos ar pedagogų, bet taip pat turi ir kitų daug veiksnių. Adaptaciją apsunkinantys

veiksniai: svetima aplinka, svetimi žmonės, nežinomybės baimė, pasikeitęs dienos režimas (Brožaitienė, Gudalienė, Staniūtė, 2011). Vaikystėje įgyta sunkumų įveikimo patirtis labai svarbi tolimesniam asmenybės formavimuisi ir sunkumų įveikos gebėjimams įgyti. Todėl reikia padėti vaikui nuo pirmųjų dienų, kad jis patirtų mažiau streso ir baimės. Vaikai sėkmingai pripras tik tada prie darželio, kai tėvai ir pedagogai visada bendradarbiaus kartu ir atsižvelgs į jų individualius poreikius. Kiekvienam vaikui būna iššūkis, kai supranta jog jis liks vienas su nepažįstamais žmonėmis. Tada jam būna labai didelis stresas, jis pyksta, verkia, rėkia. Urbonienė (2013) teigia, kad per adaptacijos laikotarpį vaikas keičiasi, pajaučia, kad darželyje būti įdomu ir linksma. Jis galiausiai supranta, kad nėra taip ir blogai be mamos, jis pradeda pamažu bendrauti, žaisti su kitais draugais. Pasak Juodraičio (2004), adaptacijos sėkmė (arba nesėkmė) priklauso nuo kai kurių asmenybės savybių bei nuo socialinės aplinkos reikalavimų ir palaikymo. Tačiau didžiausias palaikymas ir paskatinimas visada vaikui bus iš artimųjų žmonių. Svarbu nepamiršti, kad vaikas sėkmingai adaptuosis tik tada, kai tėvai jam padės. Vaikščios su juo kartu į darželį, bendraus su juo kaip smagu susipažinti su

naujais draugais, vaiką nuteiks teigiamai, kad jam būtų ramiau žengiant pirmuosius žingsnius.

Vaiko socializacija - ilgas ir sudėtingas procesas (Leliūgienė, 2003). Šio proceso metu labai svarbu nepalikti vaiko vieno ypač naujoje aplinkoje. Adaptacija tai kaip socializacija, nes vaikas bando įsitraukti į aplinką, priimti naujus draugus. Juodaitytė (2003) teigia, kad pirmąją socialinio bendravimo patirtį žmogus įgyja dar prieš išmokdamas kalbėti. Socializacijos procesas neatskiriamas nuo bendravimo ir bendros žmonių veiklos. Autorė atskleidžia, kad socializacija yra labai svarbi žmogui prisitaikymui, nes per ją asmuo bendrauja, buriasi į grupes, įgyja naujos patirties. Dažnai tėvai susiduria su adaptacijos iššūkiais, kurie priveda prie gausybės klausimų. Tačiau dauguma klausimų kyla ne tik šeimai, bet ir pedagogams.

Darbo problema – kokie 3 - 4 metų vaikų adaptacijos veiksniai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? Šiame darbe keliami probleminiai klausimai: kas yra adaptacija ir nuo ko ji priklauso? kaip užtikrinti vaikui sėkmingą adaptaciją? ką reikia daryti pedagogams ir tėveliams, kad užtikrintų lengvą vaikų adaptaciją?

Darbo objektas: 3 - 4 metų vaikų adaptacijos veiksniai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Darbo tikslas - atskleisti s 3 - 4 metų vaikų adaptacijos veiksnius ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Darbo uždaviniai:

1. Pagrįsti 3-4 m. vaikų adaptacijos reiškinių.
2. Nustatyti adaptacijos procesą lemiančius veiksnius.

Metodas: mokslinės literatūros analizė.

Adaptacijos samprata

Adaptacijos sąvoka tai labai platus terminas, kuris vartojamas ne tik pedagogikoje, bet ir

biologijoje, medicinoje, psichologijoje ir kituose moksluose. Galima teigti, kad žmogaus adaptacijos laikotarpis yra suvokiama kaip psichologinės, socialinės ir pedagoginės adaptacijos visuma. Pagal LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu (2003) adaptacijos laikotarpis yra laiko tarpas, kurio metu vaikas įgyja naują statusą ir derinasi prie naujos aplinkos reikalavimų. Per šį laiką vaikas susipažįsta su nauja aplinka, naujais draugais. Pastebėta, kad adaptacija skirtingų autorių apibrėžiama labai skirtingai, išskiriami įvairūs skiriamieji bruožai tačiau kalbant bendrai, tai – yra pripratimas arba prisitaikymas prie naujų sąlygų, kuris turi tris funkcinius lygius (Poderienė, Janonytė, 2006):

- Asmeninė adaptacija – asmens savęs suvokimas kaip priklausantį naujai grupei;
- Socialinė adaptacija – socialinių ryšių naujoje aplinkoje nusistovėjimas;
- Bendroji adaptacija – fizinės aplinkos suvokimas.

Adaptacijos sėkmingumas priklauso nuo to, kiek asmens turimi įgūdžiai atitinka socialinės aplinkos reikalavimus. Siekdamas kuo geresnės savo poreikių ir socialinės aplinkos atitikties, asmuo turi įgyti arba sustiprinti tam tikrus įgūdžius, kurie įgyjami plečiant ir tobulinant socialinius ryšius su kitais, sąveikaujant su įvairiomis socialinės aplinkos sistemos, perimant vertingą socialinę patirtį (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010). Autoriai atskleidžia, kad adaptacijos sėkmei turi reikšmės bendravimas ir jo įgūdžiai. Tačiau mažas vaikas dar nemokės tinkamai kalbėtis, jis labiau savo norus ar nenorus atskleis per mimiką, gestus. Todėl ta sėkmė visų pirma priklauso nuo tėvų, kaip jie tuos įgūdžius tobulins ir išmoks vaiką. Juodraitis (2004) teigia, kad adaptacijos sėkmė (arba nesėkmė) priklauso nuo kai kurių asmenybės savybių bei nuo socialinės aplinkos reikalavimų ir palaikymo. Atsižvelgiant į asmenybės

savybes ir galimas jos reagavimo kryptis bei formas, galima hipotetiškai teigti, kad kai kurios iš jų susiduria su asmeninės, kitos – su socialinės adaptacijos problemomis. Adaptaciniai gebėjimai arba adaptacinis potencialas ypač išryškėja frustracijos arba stresinėse situacijose. Kiekvienas žmogus yra savitas, todėl nieko keisto, kad adaptacija visiems bus skirtinga. Kaip autorius teigia, svarbu padėti jiems sėkmingai įsitraukti į naują aplinką. M. Deny (2012), užtikrinant sėkmingą adaptaciją, tėvams pataria būti dėmesingais, visuomet pabrėžti vaiko talentus, būti tėvais, kuriems niekada nestinga idėjų, ieškant tinkamo problemos sprendimo būdo ir mokėti savo vaiką be streso lydėti į sėkmę. Teigiama, kad „adaptacijos sėkmė yra įvairių lygių, apie ją galima spręsti ne tik iš psichinės individo sveikatos būklės, bet ir iš psichinės visuomenės sveikatos būklės – kaip visumos bei individo įnašo į tą visumą (Juodraitis, 2004). Autorius teigia, kad sėkmė priklauso tam tikriems lygiams, kurią galima suprasti ne tik iš asmens būklės, kaip jis jaučiasi, bet taip pat galima sužinoti iš sveikatos. Vaikai sėkmingai pripranta prie darželio, kai tėvai ir pedagogai veikia išvien – jautriai ir protingai, atsižvelgdami į vaikų poreikius. Galiu patvirtinti, kad tie mažyliai, kuriuos tėvai lydi iki atžalos sulauks trejų su puse – ketverių metų, yra savarankiškesni, organizuotesni ir rečiau serga, negu vaikai, per greitai paliekami vieni (Boller, 2012). Čia atsiskleidžia koks yra pagrindinis adaptacijos veiksnys – šeima. Nuo jos priklauso kaip vaikas priims naują aplinką, su teigiamomis emocijomis ar ne.

Pagrindinis adaptacijos veiksnys – šeima

Tėvystė tai kaip darbas, kuriame pagrindinis dėmesys ir veiksmas yra vaikai, jiems svarbu augti su mylinčia šeima. Taip pat tėvystė yra gyvenimo

eiga, turinti pasekmes patiems tėvams (Cowan, Cowan, Ablow, Johnson, Measelle, 2005). Tik gimstant vaikui tėvams tenka nemenkas iššūkis kaip jį auklėti, mokyti, išleisti į darželį, o vėliau ir į mokyklą. Todėl didelį dėmesį šiame tarpsnyje turi skirti šeima. Rūpinimasis vaiku yra pagrindinis visų tėvų ir globėjų tikslas. Norint augti optimaliai, vaikai visada turi jaustis saugūs, laimingi ir sveiki (Wittmer & Petersen, 2014). Kiekvienas mažas kūdikis nori jausti tėvų meilę ir prieglobstį. Vaikas jau nuo mažens turėtų patirti šiuos jausmus, nes tai ugdys vaiko bendravimą. Labai svarbūs vaikų ir tėvų tarpusavio santykiai, jų bendra aplinka, atmosfera, kurie nulemia vaiko raidos veiksnius. Šį teiginį savo atliktais tyrimais patvirtino daugelis autorių (Conger et al., 1969; Belsky, 1990; Christan et al., 1999; Bierman, Stormashak, 2000; Deater-Deckard, 2000). Tėvų auklėjimas ir kuriama aplinka atspindi vaiko charakterio ugdymuisi. Todėl nuo tėvų priklauso koks bus vaikas, jei aplinka bus kuriama teigiama, geranoriška tai ir vaikas turės teigiamas emocijas. Jeigu mama ir tėtis neauklės, nerodys jam jokio pavyzdžio, tai ir vaiko charakteris bus sunkus. Sunku bus nuraminti, paguosti, jis nenorės šilumos, kitų žmonių artumo, o taip pat ir bendravimo su kitais bendraamžiais. Vaikų adaptacijos problemos yra asmenybės dominuojančių charakterio bruožų nulemtas elgesys, kuriam išsiugdyti įtakos turi ne tik tėvai, bet ir visa mūsų visuomenės kultūros būklė ir ją sudarančių žmonių gyvenimo būdas (Riemann, 2004; May, 2010). Epstein (1987) sugrupavo tėvų pareigas į susijusias, bet kartu ir atskiras kategorijas. Pirma, tėvai turėtų užtikrinti pagrindinius vaiko fiziologinius poreikius (pvz., maistą ir saugą) ir akademinis poreikius (pvz., mokyklų reikmenis ir sukurti tinkamą mokymosi erdvę namuose). Antra, tėvai turėtų dalyvauti pedagogų pranešimuose. Trečia, jie turėtų dalyvauti ugdymo įstaigoje.

Ketvirta, tėvai turėtų jiems padėti mokytis namie. Šios pareigos konkrečiai nurodo ką tėvai turėtų daryti, kaip padėti vaikams, kad jie lengviau išmoktų naujų dalykų. Šeima tai vaiko pirmasis mokytojas, ugdytojas ir jo pavyzdys (Borup, West, Graham, Davies, 2014). Autorius atskleidžia tokias pareigas, kurias turbūt kiekvienas tėvas geba suteikti savo vaikui. Nors trumpas apsikabinimas, kalbėjimas vaikui suteikia labai daug džiaugsmo ir pasitikėjimo savimi. Sudėtingame ir įvairialypiame asmenybės psichofizinės ir socialinės raidos procese sąveikauja daugelis kintamųjų, kurias vertinant išryškėja tam tikrų socializacijos institutų (šeimos, mokyklos, bendraamžių, žiniasklaidos ir kt.) svarba. Nors diskutuojama dėl įvardytų individo adaptacijos ir socializacijos faktorių hierarchinio reikšmingumo, akivaizdu, kad „šeima yra pirmoji socialinė struktūra perteikianti tam tikrų elgesio modelių (Juodraitis, 2004). Todėl šeima yra vienas iš veiksmingų adaptacijos link. Tik nuo tėvų priklauso kaip jo vaikas adaptuosis, sėkmingai ar ne. Galima pastebėti, kad Juodraitis išskiria trumpus aspektus, tačiau ne itin aiškius. O Jovaiša atskleidžia funkcijas daug plačiau ir aiškiau. Jam svarbu rūpintis vaiko išsilavinimu, taip pat padėti mokyklai, tačiau, atvirkščiai nei Juodraitis, jis to neišskiria nė viename iš punktų. N. Balsienė (2005) nurodo, kad šeimos dalyvavimas yra svarbi sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje atsižvelgiant į jų pomėgius ir žinias. Todėl tėvai turėtų skirti laiko būti darželyje ne tik pirmosiomis dienomis, bet ir vėliau. Nors vaikas ir adaptuojasi prie aplinkos, tačiau jam vis tiek labai patinka kai vienas iš tėvelių ateina ir būna šalia. Tada vaikas jaučia teigiamas emocijas ir netgi giriasi kitiems draugams, kad atliko užduotis kartu su mama ar tėčiu.

Pedagogų vaidmuo adaptacijoje ir artimas ryšys su tėvais

Pedagogas – mokytojas, ugdytojas, bet taip pat ir draugas tiek vaikui, tiek tėvams. A. Budrekaitė ir I. Jorutytė (2005) teigia, kad tėvus ir pedagogus vienija vienas tikslas – vaiko gerovė. Pedagogo ryšys su tėvais turi būti artimas, jiems reikia vienas kitu pasitikėti, bendrauti ir stengtis užtikrinti vaikui kuo palankesnę adaptaciją. „Bendradarbiavimas – tai darbas, siekiant bendro tikslo. Svarbu, kad tėvai ir pedagogai suprastų ir įsisąmonintų tikslą, numatytą jo pasiekimo būdus“ (Lukšienė, 1993). Mokytojos turėtų įtraukti šeimos dalyvavimą darželyje ir tai turėtų vykti nuo ikimokyklinio ir vaikų priežiūros sistemų ir netgi iki pradinės mokyklos. Jau nuo pat pirmų dienų darželyje tėvai gali būti kartu su vaiku, taip jis lengviau adaptuosis, pradės pažinti pedagogą, kuris galės suteikti naudingos informacijos. Daug lengviau vaikui priimti naują aplinką, kai mato jog šalia yra jo artimas žmogus. Taip jam padės susipažinti su naujais draugais, su jais žaisti, o taip pat ir pradės labiau prisileisti auklėtoją. Tačiau, kaip teigia Boller, nors tėvai ir geriausiai pažįsta savo vaiką, vis dėlto auklėtoja, remdamasi savo profesiniu pasirengimu ir patirtimi, gali pateikti svarbių pasiūlymų, kaip individualiai įveikti adaptacijos procesą. Todėl reikia tėvams su auklėtoja kalbėtis, kaip padėti vaikui, ką daryti. Galbūt auklėtoja tėvams pasiūlys kokios nors literatūros, kuri bus naudinga tiek tėvams, tiek vaikui. Koskienės (2014) teigimu, šiuo sudėtingu momentu labai svarbus auklėtojų vaidmuo. Nuo pirmų dienų reikia stengtis paguosti vaiką kol mamos nėra, suteikti jam meilės ir saugumo jausmą. Pedagogai tampa tarsi antri tėvai, kurie lavina ir ugdo vaiką. Anot B. Bulatovienės (2005), pedagogas turi padėti vaikui prisitaikyti naujoje aplinkoje, jo veikla turėtų būti grindžiama žaidimu sudarant

įvairias žaidybines gyvenimiškas situacijas, tačiau pedagogas neturėtų versti vaiko žaisti su kitais vaikais, jei jis to nenori. Žaidimas tai pati geriausia priemonė vaiką sudominti ir nuraminti. Tada jis išmoksta bendrauti su kitais, žaisti žaidimus su tam tikromis taisyklėmis ir jų laikytis. Taip vaikas žaisdamas lengviau adaptuojasi grupėje. Prieraišumą galima apibūdinti kaip per jausmus tvirtėjančius saitus, atsiradusius tarp kūdikio ir artimiausių jam žmonių. Spėjama, kad gebėjimas kurti prieraišumo santykius yra įgimta savybė. Siekdamas išgyventi, mažylis rodo prieraišumą (rėkia, verkia, įsikimba, prisiglaudžia, šypsosi, prisiartina) ir taip skatina suaugusįjį juo rūpintis (Boller, 2012). Todėl didžiausias prisirišimas mamai yra sunkiausias uždavinys kai vaikas pradeda eiti į darželį. Vaikas nenori atsiskirti nuo mamos, nenori eiti į darželį, nes ten jam svetima aplinka, svetimi žmonės. Todėl iškyla pagrindinė problema, kurią iškelia Boller (2012), kaip padėsime vaikams prieraišumą motinai pakeisti prieraišumu svetimam asmeniui? Šiuo atveju tas svetimas žmogus yra auklėtoja. Vaikas jaučiasi saugus kai šalia mato mamą, tik tada jis išlėto pradės bendrauti ir tyrinėti naują aplinką. Patariama pirmosiomis dienomis būti kartu su vaiku darželyje, taip jam bus mažiau streso. Boller teigia, kad atsiskyrimo fazės pradžioje auklėtoja bando atkreipti naujoko dėmesį į save ir naują aplinką ir kartu ją iširti. Taip išlėto vaikas pradeda pasitikėti pedagogu ir geba likti vienas darželyje. Adaptacijos fazės darželyje:

- *Parengiamoji fazė.* Keletą savaičių prieš priėmimą vyksta auklėtojų ir tėvų pokalbiai, kad būtų garantuota sėkminga pradžia
- *Susipažinimo fazė.* Prieš pradėdamas oficialiai lankyti darželį, vaikas kartu su artimu asmeniu du kartus po valandą čia apsilanko. Taip mažylis įgyja supratimo, kas darželyje vyksta. Be to,

jam lieka pakankamai laiko savo įspūdžiams apdoroti.

- *Lydėjimo fazė.* Ji prasideda priėmimo dieną ir trunka mažiausiai dvi dienas (bet gali būti ir dvi savaitės, tai priklauso nuo vaiko pasirengimo išleisti motiną). Lydėjimo fazėje dalyvauja ir mama.

- *Perkėlimo fazė.* Vaikas pradeda savo pasitikėjimą mama „perkelti“ į auklėtoją. Tai metas pabandyti pamažu išsiskirti su mama. Jeigu vaikas lankys darželį visą dieną, jį reikėtų lydėti visą dieną, retkarčiais trumpai išsiskiriant.

- *Stabilizacijos fazė.* Mažylis lieka darželyje be motinos, tačiau jį reikėtų pasiimti kaip galima anksčiau. Iškilus sunkumams, tėvai turėtų būti pasiekiami telefonu.

Tačiau prisitaikymas prie naujos aplinkos trunka maždaug apie mėnesį, bet gali tęstis ir ilgiau (Boller, 2012). Taigi, auklėtojai tenka gana didelis uždavinys kaip sudominti vaiką, kad jis pasitikėtų, liktų vienas be mamos, o taip pat ir galėtų žaisti su kitais vaikais. Galima pastebėti, kad jau nuo ketverių metų vaikas pradeda jausti įvairias emocijas: pyktį, liūdesį, džiaugsmą, nerimą. Taip pat vaikas jau geba apsirengti pats, spręsti problemas. Tačiau turime nepamiršti, kad kiekvienas vaikas yra skirtingas ir ne visi vaikai nuo 3-4 metų tai gali mokėti. Todėl svarbu ugdyti vaiko emocinę ir socialinę raidą, kad lengviau galėtų valdyti savo emocijas, pavyzdžiui darželyje, jis suprastų, kad negalima mušti draugų, o reikia su jais gerai sutarti. Taip pat svarbus ir bendravimas, jam reikia suprasti, kad grupėje jisai yra ne vienas ir privalo dalintis su kitais vaikais žaislais, žaisti su jais.

Apibendrinant galima teigti, kad kiekviena raida (socialinė – emocinė, kognityvinė, kalbos, stambioji bei smulkią motoriką) yra labai svarbi vaiko gyvenime, kuri nulemia tolimesnius etapus. Jeigu vaikas mokės bendrauti, valdyti ar parodyti savo

emocijas jam bus lengviau adaptuotis naujoje aplinkoje. Todėl svarbu vaiką mokyti, lavinti, kad jis ne tik išmokyti, bet ir padėtų tolimesniam jo gyvenimui.

Išvados

1. Adaptacija – tai individo prisitaikymas prie naujos aplinkos. Jau ikimokykliniame amžiuje vaikas neišvengiamai susiduria su adaptacija, kurios metu tenka nutraukti prierašumą su šeima ir prisitaikyti prie darželio aplinkos, auklėtojų, kitų vaikų. Kiekvienam vaikui tai sukelia stresą ir baimę. Tėvams tenka didžiausias iššūkis, kaip sėkmingai parengti vaiką darželio lankymui.

2. Adaptacijos procesą nulemia grupė veiksnių: vaiko amžius, jo išsivystymas, socialinė aplinka, tėvų auklėjimo stilius, darželio edukacinės aplinkos parengimas, auklėtojų kompetencija. Sėkmingos adaptacijos pagrindinis ir svarbiausias veiksnys yra šeima. Šeima kūdikiui sukuria saugią aplinką, o vėliau pradeda auklėti, ugdyti, socializuoti. Svarbus vaidmuo atitenka ir pedagogams, jų kompetencijoms, patirčiai, asmeninėms savybėms. Svarbu, kad tėvai ir pedagogai bendradarbiautų, dalintųsi reikiama informacija, kad vaikas kuo lengviau įsitrauktų į grupės veiklą. Svarbios ir vaiko asmeninės savybės (atvirumas, bendravimas, geranoriškumas, aktyvumas, iniciatyva), palengvinančios adaptacijos proceso sunkumus.

Literatūra

1. Blandė, A., Gudalienė, E., (2016). *Vaikas pokyčių kelyje*. Leidykla „Šviesa“.
2. Boller, A. (2012). *Mano vaikas pradeda lankyti darželį*. Vilnius: Gimtasis žodis.
3. Brožaitienė, J., Gudalienė, R., & Staniūtė, M., (2011) Tėvų vaidmuo ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos ligoninėje metu.

4. Burvytė, S. ir Ralys K. (2012). *Vaikystės amžiaus tarpsnio iššūkiai ugdytojams*
5. Hille, K., Evanschitzky, P.& Bauer, A. (2015). *3-6 metų vaiko raida*. Vilnius. Tyto alba.
6. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
7. Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius.
8. Kornilavičienė, I. ir Bagdonas A. Priešmokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos ypatumai. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-05]. Prieiga per internetą: <https://drive.google.com/file/d/0Byl7ZkMkpftlRW5UNVITbS1GdjA/view>
9. Kornilavičienė, I., Bagdonas, A. (2016). Tėvų požiūris į vaikų adaptaciją priešmokyklinio ugdymo grupėje. Kaunas. [interaktyvu], [žiūrėta 2018-11-30]. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/75821367.pdf#page=109>
10. Petkuvienė, E. ir Bagdonas, A. (2015). Tėvų vaidmuo ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos procese ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-05]. Prieiga per internetą: <https://drive.google.com/file/d/0Byl7ZkMkpftlRW5UNVITbS1GdjA/view>
11. Sabaliauskienė, R. ir Rimkienė, R. (2009). *Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas*. Vilnius
12. Shaffer, D. R., Kipp K. (2009). *Developmental Psychology Childhood and Adolescence. Eighth Edition*. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-12-15]. Prieiga per internetą: http://elibrary.bsu.az/books_163/N_44.pdf
13. Winnicott, D. W. (2000). *Vaikas, šeima ir išorinis pasaulis*. Vilnius.

EDUKACINĖS APLINKOS ĮTAKA 3-5 METŲ VAIKŲ MENINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMOUI

Eglė Povilaitytė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti edukacinės aplinkos įtaką 3-4 m. vaikų meninės kompetencijos ugdymuisi. Aptariami edukacinės darželio aplinkos ypatumai, palengvinantys meninės kompetencijos ugdymąsi, aptariami meninės kompetencijos aktualiausi momentai. Pateikiamos išvados, skirtos šeimoms bei ugdytojams, siekiantiems efektyvių edukacinių aplinkų kūrimo, skirto 3-4 m. vaikų sėkmingam vaikų meninės kompetencijos ugdymuisi.

Prasminiai žodžiai: edukacinė aplinka, lauko aplinka, meninė kompetencija, ikimokyklinis amžius.

Tyrimo aktualumas. XXI amžiuje kūrybiškumas traktuojamas kaip išskirtinis žmogaus gebėjimas, lemiantis jo sėkmę konkurencingame pasaulyje. Sparčiai kintančios ekonominės sąlygos kelia ypatingus reikalavimus žmogui – iš jo reikalaujama daugiau savarankiškumo, iniciatyvumo, kūrybiškumo. Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvados (2008/C 141/10) dėl kūrybingumo ir inovacijų skatinimo pasitelkiant švietimą ir mokymą, teigiama: „Keldamos svarbiausią uždavinį – užtikrinti pagrindinių kompetencijų įgijimą ir suteikti žinių ir padėti įgyti tvirtus būtiniausius gebėjimus, švietimo ir mokymo sistemos gali atlikti svarbų vaidmenį ugdant kūrybinius ir inovacinius gebėjimus, kaip svarbiausius veiksnius didinant ateityje ekonominį konkurencingumą ir skatinant socialinę sanglaudą ir individualią gerovę; (...) visoje švietimo sistemoje, pradedant mokykla, konkrečios žinios bei gebėjimai turi būti plėtojami kartu su bendraisiais gebėjimais, susijusiais su kūrybingumu, tokiais kaip smalsumas, intuicija, kritinis bei neverbalinis (kūrybinis) mąstymas, problemų sprendimas, eksperimentavimas, rizikos prisiėmimas ir gebėjimas mokytis iš klaidų, vaizduotė ir hipotetinis samprotavimas, verslumo pojūtis“. Mokslininkai

(Petruolytė, 2001; Grakauskaitė-Karkockienė, 2003; Pilkauskaitė-Valickienė, 2013) skiria tokius kūrybiškumą skatinančius veiksnius: turtingas vaiko patyrimas, vaiko autonomija, savarankiškumas ir laisvo pasirinkimo galimybė, savivarbos skatinimas, vaiko motyvacinės, emocinės ir vertybinės sistemos ugdymas bei kūrybingos asmenybės bruožų formavimas. Ypač pabrėžiama aplinkos įtaka kūrybiškumui (Grakauskaitė-Karkockienė, 2006; Pilkauskaitė-Valickienė, 2013; Girdzijauskienė, 2013). Vaikų kūrybiškumas pasireiškia tik saugioje aplinkoje, kuri pasižymi pagarba ir pasitikėjimu, kurioje vaikai yra skatinami, giriami už naujoves. Kūrybiškumą slopina (Bražienė, 2004; Grakauskaitė-Karkockienė, 2006; Pilkauskaitė-Valickienė, 2013) neigiama pedagogo reakcija ir kritika, pagarbos trūkumas, apribojimai, perdėta vaiko globa, slopinanti jo savarankiškumą, konservatyvi ir skurdi aplinka, perkrauti ugdymo planai, laiko stoka, dideli lūkesčiai, draugų netolerancija, nepasitikėjimas savimi, baimė, nerimas, psichologinė įtampa. Pripažįstama, kad vaikų kūrybinę raišką galima skatinti taikant įvairius metodus. Lavinant vaikų kūrybiškumą svarbiausia yra ugdyti kūrybinį, kritinį mąstymą (Pilkauskaitė-Valickienė, 2013). Vaikų kūrybiškumas ir vaizduotė

stimuliuojama klausimais, skatinančiais divergentinį mąstymą užduodant atvirojo tipo klausimus, raginant vengti paprastų ir įprastų atsakymų, modeliuojant kūrybinį mąstymą ir elgesį, skatinant eksperimentuoti, pagiriant vaikus, kurie pateikė netikėtus atsakymus (Grakauskaitė-Karkockienė, 2006). Kūrybiško žmogaus ugdymas nuo pat mažens mokytojams tampa iššūkiu. Mokslininkai vieningai sutaria, kad ikimokyklinis ugdymas vaikui suteikia daugiausia galimybių kūrybiškumo raiškai ir plėtotei. H. Gardner (1993) teigimu, kiekvienas vaikas gimsta turėdamas kūrybinį potencialą, o amžius nuo trejų iki penkerių metų yra pats svarbiausias vaiko kūrybiškumo vystymuisi. Vaiko kūrybiškumą lemia ne tik įgimtas saviraiškos, bet ir pažinimo poreikiai, skatinantys gilintis į save ir į supantį pasaulį. Tai, ką vaikas patiria šiuo raidos periodu, dažnai nulemia visą tolesnę jo asmenybės vystymosi kryptį. Todėl labai svarbu pradėti ugdyti vaikų kūrybiškumą nuo pat jo pirmųjų žingsnių šeimoje ir ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo problema: kaip edukacinė aplinka veikia 3-4 m. vaikų meninės kompetencijos ugdymą?

Tyrimo objektas: edukacinės aplinkos įtaka 3-4 m. vaikų meninės kompetencijos ugdymui.

Tyrimo tikslas: atskleisti edukacinės aplinkos įtaką 3-4 m. vaikų meninės aplinkos ugdymui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti edukacinės aplinkos svarbą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdyme.

2. Nustatyti 3-4 m. vaikų meninės kompetencijos ugdymo ypatumus.

Tyrimo metodas: mokslinės literatūros analizė.

Edukacinė grupės aplinka

Šiuo metu edukologų darbuose vis plačiau kalbama apie edukacines aplinkas – naująjį darinį,

apibrėžtą kaip ugdytojo ir besimokančiojo santykių sistema, mokymuisi imlią erdvę. Mokslininkai (Ramsden, 1996; Jucevičienė 2010) pateikia tokį edukacinės aplinkos apibrėžimą: tai yra dinamiška informacinė mokymosi veiklos erdvė, sukurta ir veikiamą ugdytojo (andragogo, konsultanto ar kito ugdymo poveikį kuriančio asmens) bei sąlygota ugdymo tikslo, jį atitinkančio turinio ir jo įsisavinimą paremiančių ugdymo formų, metodų bei priemonių, taip pat kitų toje aplinkoje esančių daiktų ir subjektų, turinčių kokią nors įtaką besimokančiajam, edukacinei informacijai ir/ar jos sklidimui iki besimokančiojo. Šioje aplinkoje veikia besimokantysis, kurio mokymasis per edukacinės aplinkos projekciją į jo mokymosi aplinką tiesiogiai sąlygoja edukacinės aplinkos veiksniai. Ši edukacinė aplinka, atliepdama besimokančiojo mokymosi tikslus, skatins ir įgalins savivaldų jo mokymąsi; suteiks galimybę išnaudoti visas jos teikiamas galimybes ir plėtoti individualią savo mokymosi aplinką. Mokymuisi imlias edukacines aplinkas, turinčias labai įvairų potencialą transformuoti į konkreitiems individams aktualias mokymosi aplinkas, kuria ugdytojai (Jucevičienė, Tautkevičienė, 2002). Edukacinė aplinka turi turėti edukacinį poveikį individui ir kurti edukacinę vertę, t.y. edukacinėmis priemonėmis įgalinti besimokantįjį spręsti jam kylančias gyvenimo ir veiklos problemas. Edukacinės aplinkos gali būti natūralios (pvz., edukacinė aplinka šeimoje, kai pasinaudojama natūralia situacija, joje išryškinant edukaciniam poveikiui palankius aspektus), taip pat dirbtinės, specialiai organizuotos (pvz., ugdytojo kuriama edukacinė aplinka). Bendras natūralių ir dirbtinių edukacinių aplinkų bruožas - jos turi turėti edukacinį poveikį individui. Kuriant lanksčias, į besimokančiuosius orientuotas edukacines aplinkas reikia atsižvelgti į individualius besimokančiųjų

skirtumus – pradinę kompetenciją, požiūrį į mokymąsi, mokymosi poreikius, motyvaciją, individualų mokymosi stilių, asmeniui būdingas mokymosi strategijas. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad edukacinė aplinka yra platesnė, apimanti tiek mokymo, tiek mokymosi aplinkas, ugdytojo poveikį ir kt. aspektus. Tačiau taip nėra, nes šiuolaikinis požiūris į mokymąsi tiesiogiai nesiejamas su mokymu, nes besimokantysis mokosi ne tik švietimo institucijoje, ir jos kuriamoje edukacinėje aplinkoje, bet ir už jos ribų: mokymosi aplinka tampa masinės informacinės priemonės, internetas, darbo organizacijos ir pan. Mokymasis suprantamas plačiau, nes tęsiasi visą gyvenimą. Todėl mokymosi aplinkos apima platesnes erdves nei edukacinės aplinkos, kurios daugiau siejamos su aplinka, kuriama konkrečioje edukacinėje institucijoje (todėl yra siauresnė erdvė). Edukacinė aplinka apibrėžiama kaip vieta, kur besimokantieji gali dirbti kartu ir palaikyti vienas kitą, naudodamiesi įvairiomis mokymosi priemonėmis ir šaltiniais, siekdami mokymosi tikslų ir problemų sprendimo. Edukacinė aplinka apima tiek fizinį (kokia technologija naudojama, kokio mokymo medžiaga, kokio mokymo aplinka), tiek socialinį (kokio besimokančiojo nuotaika, andragogo vaidmuo, grupės nuotaika, kokio tarpusavio santykių kultūra, koks nusiteikimas mokytis) aspektus (Linkaitytė, Širvaitytė, 2000). Edukacinė aplinka, kurioje žmogus mokosi, arba, kitaip tariant, aplinka, kurioje vyksta jo veikla, sąlygoja konkretaus besimokančiojo mokymosi sėkmę. Biggs (1999) nuomone, mokymasis vyksta ne tuomet, kai besimokantysis gauna informacijos “porciją”, bet tuomet, kai jis, sąveikaudamas su jį supančia aplinka, keičia savo supratimą ir šią supančią aplinką ima matyti kitokiu būdu. Be to, remiantis moksline literatūra (Ramsden, 1996; Bowden,

Marton, 1998) galima teigti, jog sėkmingas mokymasis įmanomas tokioje edukacinėje aplinkoje, kurioje keliamas besimokančiojo pasitikėjimas savimi, savo jėgomis, ir tuo būdu suteikia jam mokymosi galią. Pasak Ramsden (1996), žmogaus tikėjimas tuo, kad jis sugebės veikti tam tikroje konkrečioje aplinkoje, yra įgalinimo veiklai pagrindas. Ugdytojai kaip edukacinių aplinkų kūrėjai turi labai dėmesingai stebėti, kaip besimokantieji veikia savosiose aplinkose. Edukacinės aplinkos, užtikrinančios mokymosi sėkmę, vadinamos konstruktyviomis aplinkomis. Jas apibūdina tokios charakteristikos: refleksija, motyvacija, kontekstas, savireguliacija ir savikontrolė, bendradarbiavimas ir partnerystė.

Edukacinė lauko aplinka

Vaikų žaidimo aikštelės - tai teritorijos, kuriose tenkinami vaikų poreikiai (Kučinskienė, Gerikienė, 2011). Kasdien lauke vaiko praleistas laikas yra toks pat svarbus kaip ir ugdymas/- is grupėje. Jei tik oras nėra blogas, vaikai eina į lauką kasdien ir ne po vieną kartą. Lauko aikštelė gerokai išplečia ugdymosi aplinką. Kiemas – tai natūrali aplinka gamtos tyrinėjimams. Vaikai randa ir tyrinėja vabalus ir drugius, sėja sėklas ir stebi kaip auga augalai, liečia įvairių medžių žievę ir sužino apie skirtingus paviršius, stebi kaip lapai pavasarį, vasarą ir rudenį keičia savo spalvą ir krenta žemyn, sužino apie ledą ir sniegą, domisi kaip augalai išgyvena be vandens (Dodge, Phinney, 2008). Gamtos poveikis, aplinka lauko aikštelėse. Vaikui labai svarbu matyti, kas darosi aplink jį. Būtent taip jis įgyja patirties apie jį supantį pasaulį. Vaiko aplinką reikia įrengti taip, kad jį suptų įvairūs daiktai, kuriuos galima naudoti ir pažinti įvairiais būdais (Ališauskienė S. ir kiti, 2003). Tradicinės lauko aikštelės. Šiuo metu Lietuvos ikimokyklinės ugdymo įstaigos lauko

ugdomoji aplinka daug kur rekonstruojama, siekiant patenkinti vaiko poreikius. Tam, kad ugdomoji aplinka būtų tinkamai įrengta reikia kuo profesionaliau ją paruošti. Kaip teigia R. Burškaitienė (2011), lauko ugdomoji aplinka turėtų būti suvokiama ne vien tik kaip ikimokyklinės ugdymo įstaigos vidaus aplinkos (erdvių) tęsinys, bet kaip pastovi ir paveikesnė ugdymo, paremto: socializacijos, individualizacijos turiniu, bei vaiko atradimais aplinka. Švietimo aprūpinimo standartuose (2011) teigiama, jog mokymosi aplinka kuriama ir turtinama vadovaujantis funkcionalumo, šiuolaikiškumo, estetiškumo, žmogaus saugos ir ergonomikos principais. Tačiau LR švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose dominuoja reikalavimai, susiję su vaiko globa, saugumu, sveikata. Edukacinis aspektas išreikštas silpnai, trūksta tikslesnių, aiškesnių rekomendacijų ugdomosios aplinkos įrengimui užtikrinti. Santykinai daug mažiau dėmesio skiriama ugdomosios aplinkoms lauke (Burškaitienė, Vilkonis, Galkauskienė 2011). LR sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. V – 313). Gamtinės aplinkos svarbai daug dėmesio skyrė daugelis mokslininkų. Gamtą, kaip pavyzdį ir priemonę pasauliui pažinti ir jį tirti siūlė A. Komenskis, J.J. Rowsseau, J. H. Pestolozzi. J. Brunelis tyrinėjo pažinimo funkcijų raidą. Jo teorijoje kalbama, kokiais būdais vaikas pradeda pažinti pasaulį. Jis vadovaujasi nuostata, jog pažinimo vystymuisi labai svarbi ir artimiausia vaikui yra gamtinė aplinka, nes joje gali vystytis sensorinės galimybės (Gage N.L., Berliner D.C., 1994). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų kiemai yra labai skirtingi. Vienų įstaigų aplinka natūrali – žalia veja, medžiai, kiti augalai ir žaidimų aikštelės su įranga, specialiai pritaikyta ikimokyklinio amžiaus vaikams. Kitų įstaigų kieme – tik asfaltas ir skurdi

nenaudojama įranga (Dodge, Colker, Heromaman, 2007). Įvairūs pasauliniai tyrimai rodo, kad vaikai, galintys žaisti natūralioje aplinkoje yra sveikesni ir užaugę gerbia, tausoja aplinką (Kučinskienė, Gerikienė, 2011).

Meno suvokimas ikimokykliniame amžiuje

Kūrinio suvokimas priklauso ne tik nuo psichologinių savybių, bet ir suvokėjo amžiaus, vadinamojo amžiaus etnocentriškumo (Gaižutis, 2016). Nelengva vaikus išmokyti įvairių menų suvokimo abėcėlės. Kalbant apie pasakos ir vizualiosios raiškos reikšmę, būtina priminti, jog vaizdas ir žodis padeda lavinti įvairius vaiko sugebėjimus ir kartu įtvirtina kai kuriuos meno rūšių suvokimo įgūdžius. Meninis auklėjimas nekelia sau tikslo padaryti žmogų visų menų mėgėju. Mėgdamas vieną arba keletą menų, būdamas labiau išprusęs ir turėdamas gerą skonį, individas prireikus supras ir kitokių kūrinių grožį (Gaižutis, 2016). Jau ikimokyklinukai, klausydamiesi eilėraščių ir pasakų, suvokia ne tik tekstą ir epizodus. Jiems kyla daug įvairių asociacijų. Jie sugeba lyginti skaitomą tekstą su kai kuriais gyvenimo reiškiniiais. Jų sąmonę žadina spalvingi žodžiais išreikštų įvykių ir poelgių vaizdiniai. Tie vaizdiniai būna turiningesni ir individualesni, kai remiamasi nors nedideliu klausytojo arba pasakotojo estetiniu patyrimu. *Muzikinis ugdymas* yra holistinio ugdymo ir skatinimo prasmė ir galimybė kiekvienam vaikui. Muzika gali būti naudojama visoms kitoms švietimo sritims pasiekti, pavyzdžiui, kalbų tobulinimui, bendram išraiškingumui, kūno sąmoningumui, motoriniams įgūdžiams, pirmajai akustinei-fizinei patirčiai, šokiui, dainavimui, meniniam dizainui (Kreush – Jacob, 2006). Nors ir keista, kai kuriose šeimose muzika vangiai vertinama. Vaikų domėjimuisi muzika daro didžiulę įtaką jos

populiarinimas masinės komunikacijos priemonėmis. Tas populiarinimas sukelia ir kai kuriuos neigiamus reiškinius – niveliuoja muzikos klausytojų skonį ir normina muzikinę kultūrą. To sunku išvengti. Neginčytinas dar ir tas faktas, jog garsų magma, kasdienė radijo ir televizijos, kompiuterių, išmaniųjų telefonų muzikos kakofonija, kuria perdėm susižavi paaugliai ir kurią dažnai toleruoja tėvai, tikriausiai žaloja klausą. Abejingesni muzikai suaugusieji samprotauja maždaug taip: muzika mažai duoda peno, ji tinka laisvalaikiui ir pramogoms (Gaižutis, 2016). Dauguma išsilavinusių tėvų, tenkindami literatūros, teatro, kino poreikius, įpranta teikti pirmenybę žodinei kultūrai, susijusiai su tekstų aiškinimu, idėjų komentavimu. Jiems atrodo, jog meno kūriniai ar jų dauguma privalo kažką vaizduoti ir apibendrinti, o jų vertė priklauso nuo autoriaus intelektualinių galimybių. Kai kas mano, kad muzika sukelia nepageidaujamą jausmų sąmyšį, pernelyg sugadina instinktyvią ir impulsyvią individo veiklą, negeistiną paauglystės amžiuje. Muzikos nevertinimas atsiranda ir dėl klaidingai suprasto jos menamojo sterilumo, įsitikinimo, kad muzikinis skonis yra nevaldomas reiškinys. Taip užmiršamas svarbiausias dalykas: muzika – ypatinga vaiko ir paauglio asmenybės ir jo psichinės pusiausvyros priemonė. Bet kokį individo bendravimą su muzika (klausymą, atlikimą, kūrimą) lemia ne vien jo potraukiai ir temperamentas, o kultūra tiesiogine šio žodžio reikšme (Gaižutis, 2016).

Dailės veiklos reikšmė visapusiškam vaiko ugdymui. Kaip rašo A. Brazaitytė (2004), „vaikystės meninė saviraiška, piešimas – tai prigimtiniai pasaulio pažinimo būdai. Vaikų kūryba atspindi įvairius brandos aspektus, žaidžiant, piešiant plėtojasi psichomotoriniai, sensomotoriniai, kalbiniai įgūdžiai, pasaulio pažinimas, savivoka.

Piešimas – viena ankstyvųjų komunikacijos ir mąstymo formų šalia žaidimo ir kalbos. Normaliai augantis vaikas piešti pradeda savarankiškai, spontaniškai, jo nereikia specialiai to mokyti“. Dailės procese vaikas atranda ryšius tarp savo vaizdinių ir medžiagų, priemonių, technikų, t. y. pažįsta ir pajunta dailės kalbos pradmenis. Kartu tai yra vaiko minčių, jausmų, idėjų savita išraiška – sugebėjimas mąstyti vaizdais, reaguoti, suvokti bei vertinti vaizdų pasaulį ir kūrybiškai veikti. Vaizdinis mąstymas ir kūrybiškumas be galo svarbūs bet kurioje kitoje veikloje. Menas nuo kitų kultūros sričių skiriasi tuo, kad jis pats yra integruojantis – jungia daiktiškąjį ir dvasinį pradus. Vaikas, veikdamas su materialiomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, įgyja sugebėjimus išreikšti savo vidinį pasaulį. Įgūdžiai, įgyti vaikystėje (pamėgdžiojimo etape) žmoguje stipriausiai įsminga. Metams einant tie įgūdžiai kinta (priklauso nuo aplinkos poveikių), bet dalis jų lieka pastovūs. Tai yra sąmonės sritis. Meninės veiklos pedagogo pareiga – pažadinti kiekvieno vaiko meninius instinktus. Meninėje veikloje vaikas įpranta ieškoti ir atrasti, įsijaučia visomis dvasios ir kūno pastangomis į vyksmą, kuriame sprendžia problemas, vaikui svarbias ne todėl, kad jo laukia įvertinimas daiktu, o todėl, kad jam tai reikšminga (Karlgen, 1992).

Vaidyba – žaidimas, saviraiškos būdas. Nuo pat XIX a. pabaigos iki XX amžiaus antrosios pusės mažų vaikų vaidyba buvo tapatinama su žaidimu. Pagal vaidmeninio žaidimo anglišką pavadinimą dramatic play vaikų vaidybinė veikla vadinta dramatinizavimu ar dramatinizaciniais žaidimais, dramatinizuotais žaidimais (Kazragytė, 2008). Puoselėjant vaikų vaidybą, kaip žaidimą, pedagogui siūloma laikytis pasyviai. Pati vaikų vaidyba kylanti iš spontaniško noro pažaisti. Susigyvenę su ne kartą išklaudyta pasaka, vaikai įsigeidžia ją pažaisti. Tada

vaikams padedama susitarti ir nustatyti, kur miškas, kur namas ir t. t., pasiskirstyti vaidmenimis, ir žaidimas pradedamas. Pedagogas įsikiša tik tais atvejais, kai to būtinai pareikalauja tvarka arba žaidimo organizacija. Atsižvelgiant į tai, kad vaikų vaidinimai suprantami kaip vaidmeniniai žaidimai, buvo abejojama, ar išvis penkerių šešerių metų vaikai gali vaidinti priešais žiūrovus, nes tuomet jie netektų žaidimiškumo, prisloptų jų spontaniškumas. Alfonsas Gučas pagal A. Simoničą spaudai paruoštoje ir 1939 m. išleistoje „Vaikų darželių pedagogikoje“ vertina laisvą, spontanišką mažų vaikų dramine kūrybą ir visiškai paneigia vaikų teatro pasirodymo galimybę. „...kadangi tai tėra tik žaidimas, o žaidimas pedagoginiu atžvilgiu naudingas tik tada, kai vaikai žaidžia spontaniškai, bet ne priversti, tad aišku, kad tokie žiūrovai, kaip tėvai, čia negali dalyvauti“, – rašo psichologas (p. 134–136). Toks žaidimas, A. Gučo nuomone, vertingas tuo, kad yra naudingas ir svarbus tik patiems žaidžiantiems, vaidinantiems vaikams – teikia didelį pasitenkinimą ir yra neišsenkamas jiems stebėti šaltinis (Kazragytė, 2008).

Išvados

1. Edukacinė aplinka atlieka svarbų vaidmenį ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdyme. Svarbi tiek natūrali, tiek sukurta edukacinė aplinka, nes tokia aplinka turi edukacinį poveikį individui. Kuriant lanksčią, į ugdytinius atsižvelgiančią edukacinę aplinką, reikia atsižvelgti į individualias ugdytinių skirtybes – pradinę kompetenciją, tėvų požiūrį į ugdymą, poreikius, motyvaciją, šeimos ugdymo stilių. Grupėje turi būti daug įvairių spalvų, žaislų, minkštų kampelių žaidimams ir poilsiui, erdvė norinčiam pabūti nuošaliau. Svarbu, kad aplinka būtų rami, draugiška. Tai skatina kalbėtis apie svarbius vaikui dalykus, jaustis saugiai.

2. 3 – 4 m. vaiko meninė kompetencija – tai atvirumas estetiniams įspūdžiams, jautrumas gamtos, vaikų, supančios aplinkos ir meno kūrinių grožiui, poreikis išreikšti save meno kalba, gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis ir santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, šokant, vaidinant, žaidžiant.

Literatūra

1. Coulinghlin P. ir kt (1997). Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojai. Vilnius.
2. Gaižutis, A. (2016). Vaikystė ir grožis. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
3. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2006). Kūrybos psichologijos pagrindai. Vilnius: Logotipas.
4. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. – V.: Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
5. Jovaiša, L. (2013). Leonas Jovaiša: nuo pedagogikos edukologijos link. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla
6. Jucevičienė P. (2001). Besimokantis Tęstinis aukštosios mokyklos studijų teorijos ir praktikos seminaras. Seminaro medžiaga. LETA, Edukacinės kompetencijos centras, Edukologijos institutas. Kaunas: KTU.
7. Jucevičienė P., Tautkevičienė G. (2002). Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata. Konferencijos Aukštasis mokslas – žinių visuomenei medžiaga. Kaunas: KTU.
8. Kreush – Jacob D. (2006). Jedes Kind braucht Musik: Ein Praxis- und Ideenbuch zur ganzheitlichen Förderung in Kindergarten und Familie. (žiūrėta 2018-11-20). Prieiga per internetą: <https://www.verlagdasnetz.de/zeitschrift/betrifft-kinder/betrifft-kinder-2009/bk-0309/173-jedes-kind-braucht-musik.html>.

9. Kreush – Jacob D. (2001). Das Musikbuch für Kinder: Mit Kindern singen, spielen, musizieren - zu Hause, im Kindergarten, in der Grundschule.
10. Petruolytė, A. (2001). Kūrybiškumo ugdymas mokant. Vilnius: Presvika.
11. Pilkauskaitė-Valickienė, R. (2013). Kas trukdo ugdyti vaiko kūrybingumą ir kaip ugdyti kūrybingas individualybes? Žvirblių takas, nr. 4: 11.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ DRAUSMINIMO BŪDAI IR GALIMYBĖS

Gitana Sabaliauskienė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdus ir galimybes. Diskutuojama, kas yra vaikų drausminimas, kokios baismės ir skatinimai taikytini ikimokykliniame amžiuje, kokios galimybės atsiranda pedagogams, siekiantiems vaikų drausminimo. Pateikiami įvairių autorių požiūriai šiais klausimais. Straipsnyje pateikiamos išvados, skirtos šeimoms bei ugdytojams, siekiantiems atrasti efektyvius vaikų drausminimo būdus ir galimybes.

Prasminiai žodžiai: ikimokyklinio amžiaus vaikai, vaikų drausminimas, vaikų skatinimas, bendradarbiavimas.

Temos aktualumas. Vaikas gyvenimo keliu žygiuoja labai drąsiai, negalvodamas apie kiekvieną žingsnį. Mes suaugusieji padedam jam eiti tuo keliu saugodami ir aiškindami, kaip reikia elgtis gatvėje, svečiuose, namuose. Mums visada atrodo, kad tų taisyklių reikia laikytis. Bet ar visada su tomis taisyklėmis sutinka vaikas? Idealių vaikų nėra. Nėra lengva mums suaugusiems pažvelgti į tai, kas vyksta vaiko pasaulyje. Reikia ieškoti įvairių instrumentų, kuriais pasinaudoję galėtume pažinti vaikus. Jei norime pažinti tik tiek, kad viskas būtų pagal mus, nepadės joks instrumentas. Turime įsiklausyti į vaiką, elgtis pagarbiai. „Aš su tavimi, aš visada tavo pusėje, aš tau kuriu saugią aplinką – tai reiškia, kad nubrėžiu aiškias ribas, ką galima daryti ir ko ne“ (Oaklander, 2007). Vaikų auklėjimo šeimoje klausimais domėjosi daugelis Lietuvos ir pasaulio pedagogų, psichologų, kitų sričių mokslininkų: K. Miškinis (1993), H. G. Ginot (1999), J. U. Rogge (2005), I. Stonkuvienė (2007). Visi minėti autoriai teigia, kad, ugdant vaikus svarbu pasirinkti tinkamas priemones bei būdus. Keičiantis žmonijos mąstymui, vertybėms, požiūriui į vaiką, vienus auklėjimo būdus keičia nauji, todėl vaikų auklėjimo šeimoje tema niekada negali būti ištirta iki galo. Tiems, kurie susiję su vaikų auklėjimu, tenka savo praktikoje

panaudoti tam tikrus drausminimo būdus. Šių drausminimo būdų pagalba suaugusieji bando taisyti vaikų elgesį. Ikimokyklinio amžiaus vaiko auklėjimas susideda ne tik iš teigiamų santykių aspektų (leidimų, pagyrimų, skatinimų), bet ir neigiamų (papeikimų, draudimų, bausmių). Bausti ar nebausti vaiko? Kaip nubausti? Kaip skatinti? Tai yra klausimai kurie dažnai iškyla pedagogams ir tėvams. Psichologinė bausmės reikšmė yra ta, kad vaikas suprastų, suvoktų, gailėtųsi, ir daugiau taip nedarytų. Baudžiant vaiką labai svarbu suprasti jausmus, ką jis tuo metu jaučia. Ginčas apie bausmes, jų efektyvumą – toks pats senas, kaip ir pats mokslas. Dažnai oficialiai manoma, kad diržas ne auklėtojas, bet augindami vaikus, jo griebiasi ne vienas suaugęs žmogus. Fizinės bausmės ir prievarta šeimoje yra ne naujas reiškinys. Tėvai naudoja mušimą kaip vaikų auklėjimo priemonę nuo seniausių žmonijos istorijos laikų. Kai kurie tėvai yra įpratę savo vaikus „auklėti“ rykštėmis, diržais ir nebeįsivaizduoja kito būdo, kaip sudrausminti savo vaiką, nes ir patys pripažįsta, jog taip buvo auklėjami. Tėvai nesieja agresyvaus ar baudžiančio elgesio su pačių vaikų agresyvumu ar vystymosi sunkumais. Tokia klaidinga nuomonė neleidžia kurti aplinkos vaikams ir kad jų vystymuisi būtų

sudaromos palankios sąlygos. Tai, jog fizinės bausmės daro žalą vaiko elgesiui ir emociniams ypatumams, tolimesniam vaiko psichosocialiniam vystymuisi, rodo užsienyje pastaruoju metu atliekami gausūs tyrimai, žiniasklaidoje skelbiamos antraštės, piketai, pasisakantys prieš fizinės bausmės. Ne vieną visuomenės narį priverčia susimąstyti žiaurūs agresijos išpuoliai prieš nekaltus, savęs nesugebančius apsiginti vaikus. Fizinių bausmių problema analizuojama valstybiniu mastu. Ne viena Europos valstybė yra uždraudusi fizinių bausmių taikymą vaikų auklėjime įstatymais. Šiose šalyse aktualūs moksliniai ir praktiniai psichologiniai, socialiniai bei teisiniai debatai fizinių bausmių taikymo ugdant įvairaus amžiaus vaikus tema baigėsi vaikų nemušimo įstatymo paskelbimu. Čia jau nesvarstoma apie fizinių bausmių taikymo apribojimus ar normavimą. O vienareikšmiškai pasisakoma prieš bet kokią fizinės bausmės naudojimą (Jusienė, 2006).

Problemos pagrindimas. Pastaruoju metu, fizinės bausmės, prievarta, tampa aktuali problema mūsų šalyje. Lietuvoje Seimas uždraudė visų formų smurtą prieš vaikus ir bausmių taikymą. Būtina atlikti kuo daugiau ir tikslesnių mokslinių tyrimų šia tema, išsiaiškinti ar keičiasi požiūris į bausmių taikymą, ar domisi pedagogai ir tėvai apie ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdus ir galimybes. Todėl šiame darbe keliami **problema** – kokie ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdai ir galybės?

Tyrimo objektas – ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdai ir galybės.

Tyrimo tikslas - atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdus ir galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo būdus.

2. Nustatyti ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimo galimybes.

Tyrimo metodas: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Vaikų drausminimo rūšys ikimokykliniame amžiuje

Drausminimas yra kaip vienas iš elgesio korekcijos ugdymo būdų. „Jei vaikas iš prigimties traktuojamas kaip linkęs nusidėti, doroviškai silpnas, bevalis, ugdymas sutelkiamas drausminti griežtai kontrolei ir ydoms pašalinti“ (Stonkuvienė, 2007). Drausminimo paskirtis– nustatyti vaikams leistino elgesio ribas ir pataisyti netinkamą jų elgesį. Taip pat siekiant to, ko norite iš vaiko dabar. Drausminimas turėtų padėti vaikams išsiugdyti savo elgesio kontrolę (Leskauskas, 2009). R. Grucė (1994), mano, kad tėvai turėtų aiškiai skirti, kas yra drausminimas ir kas yra bausmė, nes tai nėra tapatūs dalykai: „Vaikas baudžiamas už kokį nors nepriimtina elgesį. Tuo tarpu drausmė yra mokymo ir vedimo į gėrį faktorius“. L. Jovaiša (1995) vietoj žodžio „drausminimas“ vartoja sąvoką „bausmė“. Jis drausminimu būdus sugrupavo taip: lengvos bausmės (nepritarimas, nesutikimas, pastaba); sunkesnės bausmės (ironija, nuolatinė kontrolė, įspėjimas, peikimas); sunkios bausmės (barnis, grasinimas, elgesio svarstymas); sunkiausios bausmės (abejingumas asmenybei, dominavimas, teisių, privilegijų, pagarbos ar ko nors kito atėmimas, distancija (artumo vengimas), nepasitikėjimas, izoliacija. Drausminimą galima apibūdinti taip: *Pastaba*. Tai labiausiai paplitęs poveikio būdas. Ji turi būti pasakoma mandagiai, bet kategoriškai. *Priekaištas*. Priverčia vaiką susimąstyti, kritiškai įvertinti savo poelgį ir daryti išvadas. *Pasmerkimas*. Atskirais atvejais naudinga, pranešus visa šeimai, pasmerkti vaiko elgesį. Tai

stiprus poveikis vaikui: neklausyti mamos yra viena, o kai visi vieningai pasmerkia elgesį, gėdina ir stebisi, kaip vaikas galėjo taip blogai pasielgti – visai kas kita. *Ironija* (sarkazmas) – netikusio elgesio pajuoka. Šis drausminimo būdas mokslininkų traktuojamas nevienareikšmiškai. pvz., K. Miškinis (1993) šmaikščią pajuoką vertina, kaip turinčią teigiamos įtakos vaiko elgesio pokyčiams, o H. G. Ginott (1999) teigimu, ši drausminimo priemonė kelia grėsmę vaiko psichinei sveikatai, nes tokias tėvų pastabas supranta kaip puolimą, provokuojantį atsakomąjį puolimą. Šis būdas užkerta kelią bendravimui, sukeldamos vaikams keršto fantazijas. *Grasinimai* – juos vaikai, ypač maži, suvokia kaip kvietimą pakartoti draudžiamą veiksmą, nes, pavyzdžiui, teiginyje „jeigu tu dar kartą taip padarysi“ vaikai neišgirsta žodžio „jeigu“. Jie girdi tik „tu dar kartą taip padarysi“, ir suvokia, kad tėvai laukia, kad jis dar kartą taip pasielgtų. *Pažadai*. Jie neturėtų būti nei duodami vaikams, nei iš jų reikalaujami, nes santykiai su vaikais turėtų būti grindžiami pasitikėjimu ir jei tėvai turi duoti pažadus tam, kad patvirtintų savo žodžių svarbą, vadinasi, kiti, pažadais neparemti jų žodžiai visiškai neverti pasitikėjimo. *Atėmimas*. Įprasta atimti vaikų daiktus, tam tikras privilegijas. Jei tėvai paima daiktus, iš tikrųjų labai reikšmingus ir reikalingus vaikams, šie tikrai atkreips dėmesį į tą poveikio būdą ir ilgai prisimins, kad tėvai rimtai nusiteikę daryti tai, ką sako. *Vaiko atskyrimas*. Tai ir fizinė, ir psichologinė drausminimo priemonė. Fizinė prasme, tai saugi vieta, kurioje vaikas būna nustatyta laiką. Psichologine prasme, vaikas paliekamas be dėmesio ir įdomios veiklos. Tada jis turi laiko pagalvoti, koks poelgis privedė prie to ir kaip kitą kartą šito išvengti. *Natūralių pasekmių metodas*. Taikydami šį metodą, tėvai parenka poveikio priemones, išplaukiančias iš paties poelgio: priešiuoklinai – sutvarkyk, prilaistei –

iššluostyk. Tai leidžia vaikui suprasti, ką jis padarė: nelabai malonu, kai pačiam tenka pajusti savo blogo elgesio rezultatus. *Vaiko gąsdinimas*. Toks drausminimo būdas vartoti žalingas ir kenkia vaiko psichikai. Gąsdinant vaikus raganomis, tamsa ir t.t., baisumai vaidensis net ten kur jų nėra. *Fizinės bausmės*. „Fizinė bausmė – tai tokia bausmė, kai fizinė jėga naudojama skausmui ar nepatogumui sukelti: vaikas mušamas ranka, lazda, diržu ar kitais daiktais, spardomas, purtomas, draskomas, žnaibomas, tampomas už plaukų, pririšamas ar užrakinamas“ (Prokopčik, 2003).

Apibendrinant nagrinėtą medžiagą galima teigti, kad vaikus būtina drausminti, tik reikia pasirinkti tinkamus metodus. Dažnai nežinome, kaip drausminti savo vaikus. Dažnai atrodo, kad visur ir visada jie rėkiantys, įkyrūs, nedrausmingi. Pavargę tėvai juos drausmina neapgalvoję ir netinkamais būdais. Vaikai individualūs ir reikia rasti kiekvienam tinkamą drausminimo priemonę. Drausminimas turi būti humaniškas, o ne žeminantis vaiką.

Bausmės vaiko ugdyme

Vaiko geranoriškumą, norą elgtis drausmingai skatina artimas ryšys su tėvais ir kitais ugdytojais. Šį artimą ryšį su vaiku pavyks išlaikyti, jei suaugusieji skirs laiko išklausti vaiką – jo jausmus, rūpesčius, norus, pasiekimus. Tas laikas turėtų būti skirtas tik vaikui, o ne ruošiant valgį, žiūrint televizorių. Vaikai jaučiasi svarbesni, reikšmingesni jei juos išklauso. Jei yra pasitikėjimas, tai jausis saugesni. Bausmė turi atitikti vaiko amžių, individualius ypatumus ir padarytos pražangos dydį. Tėvams negalima vaikų bausti įsikarščiavus ir įpykus. Bausmė – ne keršto priemonė, o tik kraštutinė auklėjimo priemonė (Miškinis, 2003). Kokio rezultato siekiame taikydami įvairias bausmes vaikams? J. Bortkevičienė (2017) pastebi, kad dažnai siekiama

klaidingo rezultato baudžiant vaikus. J. Bortkevičienė (2017) pataria išmokyti vaikus tinkamo elgesio – tai tikslas: kad vaikai žinotų, ko mes iš jų norime, ko mes iš jų tikimės ir kas yra svarbu. Autorė sako, kad reikalingos ribos ir taisyklės. „Jos yra būtinos kiekvienam, kad žinotume, ką gyvenime daryti galiu ir ko kartais – ne“. Ribos ir taisyklės turi būti skiepijamos nuo pat kūdikystės, tik jos su amžiumi turi keistis. Autorė išskiria dar vieną problemą, kad patys suaugusieji dažniausiai nesilaiko taisyklių, tai neverta tikėtis to ir iš savo vaikų. Daug kas galvoja, kad bausmė- tai tėvų sąmoningai tam tikram laikui apribojama vaiko laisvė arba skausmo sukėlimas, kad vaikas pasimokytų. Pasekmės ateina savaime, vaikas patiria savo blogo elgesio rezultatus (Faber, Mazlish, 2009). Pasak Straus: „fizinės bausmės tai fizinės jėgos panaudojimas, suteikiantis vaikui fizinį skausmą, bet fiziškai nežalojantis, siekiant modifikuoti ar kontroliuoti tam tikrą vaiko elgesį“ (Flynn, 1999; Straus, 1999; ir kt.). Daugumoje kultūrų tradiciškai vaikai buvo ar net ir yra laikomi tėvų nuosavybe. Ir tėvai mano, kad gali elgtis su vaiku kaip jiems atrodo geriau. Fizinės bausmės taiko dėl vaikų agresyvaus elgesio, melavimo, vogimo, nesusivaldymo, nepaklusimo suaugusiųjų reikalavimams. Daugiausiai įtakos turi tėvų socialinė ir kultūrinė aplinka, padėtis visuomenėje, asmenybės tipas. Liūdna statistika rodo, kad ne vienas ikimokyklinio amžiaus vaikas yra patyręs fizinę bausmę. Netgi tyrimais yra įrodyta, kad mažiukams fizinės bausmės taikomos dažniau nei mokyklinio amžiaus vaikams (Gershoff, 2002), E. P. Slade, S. Wissow (2004) JAV atliktame tyrime 3-4 metų vaikams 94 procentai taikoma fizinių bausmių, kad sudrausminti vaikus. Liūdina tai, kad pakankamas tėvų skaičius pasisako, jog muša dar nevaikštančius vaikus. Tai kelia susirūpinimą, žinant, jog mušimas

tokiame amžiuje nepasiekia norimų tikslų, o gali neigiamai įtakoti vaiko vystymąsi iki 2 metų. Palyginus su vyresniais, kūdikiai ir ikimokyklinio amžiaus vaikai turi sąlyginai ribotą galimybę suprasti bausmių ketinimus ir racionalumą. Tokio amžiaus vaikai dar nemoka pakankamai aiškiai kalbėti, suplanuoti elgesį, kad priimti tėvų žodinius paliepimus. Tokie faktoriai tik dar kartą patvirtina, kad skriaudžiami vaikai gali greičiau patirti emocinę traumą ir stresą, nes jie mažiau pasirengę suprasti bausmę bei pakeisti savo elgesį, kad patenkintų tėvų lūkesčius. Kaip teigia E. T. Gershoff (2002), vaiko pažinimo procesas vystosi su amžiumi. Būtent nuo pažinimo proceso priklauso, kaip vaikai interpretuoja ir reaguoja į auklėjimą fizinėmis bausmėmis. Sensorinė ir emocinė skausmo patirtis gali būti mažesnė, kai tai patiria trejų metų vaikas, kai jis mušamas. Tačiau dešimtmetis jau pykčio jausmą. Trejų metų vaikas gali sutikti su bausme, tik iš baimės, o dešimtmetis nepaklusti tėvams iš pykčio, kurį sukels fizinė bausmė.

Vaikų skatinimo pagrindimas

L. Jovaišos (2007) teigimu, „skatinimas – auklėjimo metodas, kai stiprinama veiklos ir elgesio motyvacija. Ji stiprinama tenkinant dvasinius ir materialinius poreikius, norus, interesus, žadinant teigiamas emocijas, didinant socialinį prestižą. Tam naudojamos dvasinės – moralinės ir materialinės skatinimo priemonės. Skatinimo sistema – tai viena iš pasaulyje dažniausiai naudojamų strategijų, padedančių vaikams įgyti naujų įgūdžių ir keisti elgesį. Tai sistema, kai suaugusieji (tėvai arba auklėtojai) už tam tikrą pageidaujamą vaiko elgesį ar naują įgūdį paskatina pagal iš anksto nustatytą susitarimą, arba sistemą. Dažniausiai tokiose sistemose naudojamos elgesio lentelės, žetonai ar kitos priemonės, kurios vaikui padeda suprasti, kokį

paskatinimą jis pelnė. Ši sistema veiksminga vaikams nuo dvejų metų ir turi būti pritaikyta pagal jų amžių ir asmeninius ypatumus (Kuraitė-Žičkė, 2015). Patys geriausi vaikų paskatinimo būdai – tai geras žodis, parama, pagalba, supratimas, paprastas apkabinimas, meilė vaikui. Tai patys nuoširdžiausi jausmai, nereikalaujantys specialaus apgalvoto poelgio. Tai gerumas skatinamas gerumu. Už gera atsilyginama gerumu, supratimu, geru elgesiu (Peters, 1999). Tėvams daug dirbant ir auklėjimui bei pokalbiams su vaikais trūkstant laiko dažnai lengviausias būdas pasiekti vaikų paklusnumo, juos skatinant pinigais ir įvairiomis dovanomis. Ar tai tikrai patikimas būdas, ar laikui bėgant duodama pinigų suma ir dovanėlės vertė nepakils? Ar augdamas vaikas sugebės elgtis garbingai ir dorai, nelaukdamas piniginio paskatinimo? Žinoma, yra visokių atvejų. Jei vaikas pasiekė kokių nors gerų rezultatų, laimėjimų kokioje nors srityje, būtų galima jo pasiekimus pažymėti dovanėle, taip parodant, koks svarbus šis vaiko pasiekimas visai šeimai ir, žinoma, jam pačiam. Kitas skatinimo būdas — žadant ką nors. Dažnai tėvai prižada vaikams už gerą elgesį įvairiausių dalykų, bet nesiskubina to išpildyti. Tai ne tik negeras pavyzdys vaikui, bet ir šiuo atveju tėvų autoriteto praradimas vaikų akyse. Nežadėkime to, ko negalime ištesėti. Vykdyti savo pažadus reikia visada, kitaip geriau nieko nežadėti (Mieliauskienė, 1998). *Dažniausiai geras elgesys skatinamas įdomia veikla, bendravimu.* Draugiškumas – tai toks tėvų elgesys, kai jie vaiką pagiria ar skiria jam dėmesio. Vaikai labai trokšta tėvų pritarimo ir stengiasi jį gauti. Vaikams patinka būti pagirtiems už gerą elgesį, gerai atliktą darbą. Vaikui dėmesio reikia konkrečiu momentu, o ne rytoj, ne tada, kai tėvai nudirbs visus darbus. Vėliau jau bus prabėgusi ta vaiko gyvenimo atkarpėlė, tėvai jau gali būti praradę šansą džiaugtis

gražiu bendravimu. Labai akcentuojamas savarankiškumo skatinimas. Vaikai turi pasitikėti savimi ir savęs vertinimas jiems yra labai svarbus. Kiekvieną kartą, kai parodome pagarbą vaiko jausmams, kai leidžiame jam pačiam spręsti problemą, priimti sprendimą, jis vis labiau savimi pasitiki. Kaip skatinamoji priemonė šiuo atveju labai tinka pagyrimas. Pagyrimas turi būti toks, kad vaikai pradėtų labiau save suprasti ir vertinti savo stipriąsias puses. A. Faber ir E. Mazlish (2009) pagyrimą pataria naudoti vietoj bausmės: apibūdinkite ką matote; apibūdinkite ką jaučiate; apibendrinkite vienu žodžiu vaiko elgesį, vertą pagyrimo.

Apibendrinant nagrinėtą medžiagą galima teigti, kad vaikus būtina drausminti, tik reikia pasirinkti tinkamus metodus. Dažnai nežinome, kaip drausminti savo vaikus. Dažnai atrodo, kad visur ir visada jie rėkiantys, įkyrūs, nedrausmingi. Pavargę tėvai juos drausmina neapgalvoję ir netinkamais būdais. Vaikai individualūs ir reikia rasti kiekvienam tinkamą drausminimo priemonę. Drausminimas turi būti humaniškas, o ne žeminantis vaiką. Skatinimas vienas iš geresnių drausminimo priemonių.

Išvados

1. Drausminimas yra vienas iš vaikų elgesio korekcijos ugdymo būdų. Drausminimo leidžia nustatyti vaikams leistino elgesio ribas ir pataisyti netinkamą jų elgesį. Vaikus būtina drausminti, tik reikia pasirinkti tinkamus metodus. Mokslinėje literatūroje nurodomi įvairūs drausminimo būdai: *pamokslavimas, pažadai, papirkinėjimas, natūralių pasekmių metodas, pasmerkimas, atskyrimas, atėmimas, priekaištas, grasinimas, ironija, ribų nustatymas, fizinės bausmės, gąsdinimas, pastaba.*
2. Drausminimo būdai susiję su drausminimo

galimybėmis. Ugdymo procese taikomi metodai galėtų tapti vaikų netinkamo elgesio drausminimo galimybėmis, pav.: *pagyrimai, vaidmenų žaidimai, matytų istorijų, filmukų aptarimas, kūrinio inscenizacija. Viena iš drausminimo galimybių yra patirtinės veiklos galimybių panaudojimas. Reikia vaiką mokyti įsisąmoninti savo veiksmus, gebėti išbūti, išlaukti. Netinkamas vaiko elgesys dažniausiai reiškia pagalbos šauksmą. Visada reikia rasti netinkamo elgesio priežastį. Reikia atsižvelgti į vaiko amžių ir jo raidos ypatybes. Pozityvaus vaiko elgesio ugdymas yra bendras tėvų ir auklėtojų tikslas.*

Literatūra

- Burvytė, S., Ralys, K., Ilgūnienė, R. (2012). *Ugdymo šiuolaikinėje šeimoje konceptas*. Vilnius. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Campbell, R. (1999). *Kaip iš tikrųjų mylėti savo vaiką*. Kaunas: Sidabrinis trimitas
- Jonikaitė Kievišienė J., Ivanauskienė F. (2008). Baumės šeimoje: edukacinės analizės kontekstas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (17), 75–79.
- Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius. Petro ofsetas.
- Jusienė, R. (2006). *Fizinių bausmių taikymas šeimoje ugdant vaikus: tėvų požiūris ir galimos priežastys*. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-29], Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/8a3/7a_jusiene.pdf
- Kuraitė-Žičkė, E. (2015). *Vaikų skatinimo sistema padeda vaikams keisti elgesį* [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-31], Prieiga per internetą: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/vaiku-skatinimo-sistema-padedva-vaikams-keisti-elgesi/16408>
- Leskauskas, D. (2009). *Vaiko elgesio reguliavimas: kuo pakeisti fizines bausmes?* [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.saugus-vaikas.lt/index.php/vaikoelgesioregulavimaskuopakeisti-fizinesbausmes>
- Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas. Aušra.
- Monkevičienė, O. (2014) *Ar galima auklėti be bausmių?* [interaktyvus], [žiūrėta 2018-12-07], prieiga per internetą <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/teveliams/ar-galima-aukleti-be-bausmiu/2387>
- Peters, R. (1999). *Nebijokite drausminti vaikų*. Vilnius: Tytoalba
- Petrylienė, N., Smilgienė, J. (2013). Drausminimas - vienas iš ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesio kultūros ugdymo būdų. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1(39), 56-62.
- Prokopčik M. (2003). *Suaugęs žmogus neturi mušti vaiko*. Vilnius. Vaiko teisių informacijos centras
- Raižinė, S., Kalpokienė, V. (2010). *Mažoji neklaužados sutramdymas*. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-09]. prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/mazojoneklauzados-sutramdymas/712>
- Rogge, J. U. (2005). *Tėvai nustato ribas*. Vilnius: Alma littera

PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ DĖMESIO LAVINIMAS/-IS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE

Greta Petrusevičiūtė, vadovė lekt. Nijolė Meškeliėnė

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Šių dienų viena iš didžiausių problemų yra tai, kad pedagogai vis dažniau susiduria su priešmokyklinio amžiaus vaikais, kurie patys sunkiai susikoncentruoja tam tikrai veiklai, kartu trukdydami ir vieni kitiems. Priešmokyklinio amžiaus vaikams yra būtina lavinti dėmesį ruošiant vaiką mokyklai.

Prasminiai žodžiai: Dėmesys, priešmokyklinis amžius.

Temos aktualumas. Nagrinėjama tema aktuali šiandienos Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdytiniams. Šių dienų viena iš didžiausių problemų yra tai, kad pedagogai vis dažniau susiduria su priešmokyklinio amžiaus vaikais, kurie patys sunkiai susikoncentruoja tam tikrai veiklai, kartu trukdydami ir vieni kitiems. „Išsiblaškę vaikai savo dėmesį labai sunkiai sutelkia tikslingai. Jų dėmesys lengvai nukrypsta, jie neramūs, išsiblaškę, daro smulkias klaidas ir lengvai ką nors užmiršta“ (Legkauskas, V., 2013). Todėl, labai svarbu lavinti vaikų dėmesį priešmokykliniame amžiuje, kad pradėję lankyti mokyklą vaikai gebėtų susikaupti, sukongcentruoti dėmesį. Gebėjimas susikoncentruoti yra labai svarbus, tad jo trūkumas gali turėti rimtų padarinių ne tik vaiko akademiniam pasiekimams, bet ir savivertei bei bendravimui su bendraamžiais. Petra Thobrietz (2008) teigia, kad „gebėjimas susikoncentruoti ties tam tikromis užduotimis, mokymo ar mokymosi turiniu yra viena svarbiausių sėkmės mokykloje sąlygų“, nes „naujosios kartos vaikams būdingas daugiaveikliškumas, skubėjimas, noras užduotis atlikti greitai, sunkumai sukaupiant dėmesį į vieną užduotį ir visus jos aspektus“ (Oblinger, 2005; Berk, 2009 cit. Naujosios (Z) kartos ugdymo pedagoginiai ir psichologiniai aspektai).

Probleminis klausimas. Kaip efektyviai lavinti priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesį ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?

Darbo objektas. Priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio lavinimas.

Darbo tikslas – atskleisti priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio lavinimo ypatumus ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio sutelkimo stokos priežastis ir lavinimo svarbą.
2. Išsiaiškinti priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio lavinimo prielaidas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darbo metodas: mokslinės literatūros analizė.

Priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio stokos atsiradimo priežastys ir dėmesio lavinimo svarba

Daug vaikų darželyje, mokykloje ar namuose išsiskiria per daug neramiu, aktyviu elgesiu ir nemokėjimu susikaupti tuomet, kai susikaupimo tuo metu labiausiai reikia. Jie būna išsiblaškę, nenustygstantis vietoje ir tuo pačiu blaškantis kitus vaikus.

Darželyje vaikas trukdo kitiems vaikams žaisti, užsiėmimų metu nesusikaupia, drumsčia kitų vaikų pietų miegą. Mokykloje ši problema dar labiau

paaštrėja, nes čia sukaupti dėmesį reikia ne žaidimui, o mokymuisi. Šiems vaikams sunku išlaikyti dėmesį daugiau nei kelias minutes, ypač ties užduotimis, kurios jiems atrodo įkyrios ir pasikartojančios. „Kuo labiau nesiseka tokiems vaikams mokykloje, tuo mažiau jie nori mokytis ir stengtis“ (Ramanauskienė, 2008).

Dėmesio stokos atsiradimui įtakos gali turėti biologiniai, psichologiniai bei psichosocialiniai veiksniai, tad daugumos mokslininkų nuomonės šiuo klausimu yra gana prieštaringos (Zambacevičienė E. P., 2002).

T. Ramanauskienė (2008), išskiria šias dėmesio stokos ir hiperaktyvumo vystymosi sutrikimo atsiradimo priežastis: ankstyvoje vaikystėje atsiradę smegenų funkcijos sutrikimai dėl nėštumo ar gimdymo patologijos (priešlaikinis gimdymas, nepakankama ar neteisinga motinos mityba, medikamentų, alkoholio, narkotikų vartojimas, rūkymas, sunkus gimdymas ir pan.); genetinis faktorius (dažnai hiperaktyvių vaikų tėvai turėjo šį sutrikimą); blogi santykiai šeimoje, konfliktai, nesutarimai; neteisingas auklėjimas šeimoje (labai griežtos taisyklės ir pan.); mitybos ypatumai (per didelis maisto priedų, dažų, konservantų, saldiklių kiekis maisto produktuose, nesveiki ir kaloringi maisto patiekalai).

E. Zambacevičienė (2002) pateikia panašias dėmesio stokos ir hiperaktyvumo vystymosi sutrikimo atsiradimo priežastis: temperamentas; paveldimumas; prenatalinis ir postalinis vystymasis; vaikų mityba; psichosocialiniai veiksniai; neurocheminiai veiksniai.

Temperamentas – tam tikrų nuolatinių psichinių savybių kompleksas, apibūdinantis žmogaus emocinį gyvenimą, emocijų reiškimo ir veiklos pobūdį. Temperamentas pasižymi dideliu pastovumu ir turi

įtakos žmogaus asmenybės savybėms ir jo psichinėms būsenoms.

„*Paveldimumas* – tai organizmo gebėjimas perduoti genetinę informaciją, koduojančią organizmo požymius“. Dėl šios priežasties vaikai iš savo tėvų paveldi tam tikras ligas, išvaizdos bruožus ir pan.

Prenatalinis ir postalinis vystymasis – tai pradinis žmogaus raidos etapas nuo apvaisinimo iki gimimo. Prenatalinės raidos metu vyksta didžiuliai fiziniai pokyčiai, šis procesas vyksta gimdoje ir praeina keletą iš anksto numatytų nuoseklių etapų, tačiau kai kurie išorinės aplinkos veiksniai gali paveikti prenatalinio vystymosi raidos procesus.

Vaikų mityba – blogi ir neteisingi mitybos ypatumai, t.y. per didelis kiekis nesveiko ir nemaistingo maisto produktų, per didelis cukraus kiekio vartojimas, per didelis kiekis pridėtinių priedų, konservantų, saldiklių ir pan.

Psichosocialiniai veiksniai – tai veiksniai, apimantys žmogaus emocijas, elgesį, vidinių savybių suvokimą bei asmenybės ir tarpusavio santykius su kitais žmonėmis.

Neurocheminiai veiksniai – tai veiksniai susiję su nervų sistemos cheminėmis savybėmis t.y. pokyčiais smegenų žievės ir požievio regionuose, nesusiję su konkrečia fiziologine funkcija.

S. Herm (2003) pateikia šias dėmesio sutrikimo ir per didelio aktyvumo atsiradimo priežastis: biologiniai veiksniai (t.y. organiniai smegenų pokyčiai, genetinės priežastys, padidėjęs jautrumas ir gana menka apsauga nuo įvairaus aplinkos dirginimo); psichologiniai veiksmai (tai gali būti ankstyvos traumos, tėvų nebuvimas šalia, dažnos artimų žmonių netektys, santykių kaita); sociokultūriniai ir situacijų veiksniai (socialinis sluoksnius, per ilgas žiūrėjimas: kinas, televizija,

videofilmai, per dideli ar per maži tam tikri reikalavimai, netvarkinga buitis).

Biologiniai veiksniai - gali būti, jog esama vaikų, kurie būdami naujagimiai ar kūdikiai buvo gerokai judresni, žvalresni už kitus vaikus, o tai pasireiškė ir gerokai paaugus. Specialistai nustatė, jeigu mažam vaikui ar kūdikiui trūksta artimųjų švelnumo, tai jiems iškyla pavojus atsirasti dėmesio sutrikimams.

Psichologiniai veiksniai – vaikų ir jaunimo gydytojai psichoanalitikai mano, jog šių sutrikimų priežastis yra ankstyvoje vaikystėje patirtos traumos. Pasak jų, trauminė patirtis yra vienkartinis dvasinis šoko išgyvenimas.

Sokultūriniai ir situacijų veiksniai – vaikui įtampą ar nerimą gali kelti mažos šeimos pajamos, sunkios gyvenimo sąlygos, tėvų ar artimųjų nesugebėjimas auklėti, nepakankama socializacija, auklėjimo pobūdis ar padirka buitis, kuomet nesilaikoma jokių taisyklių ir nėra jokių apribojimų (S. Herm, 2003).

Apibendrinus įvairių mokslininkų nuomone, galima teigti, kad vaiko dėmesio stoka turi įtakos įvairūs biologiniai, psichologiniai ir sokultūriniai veiksniai.

Pasak R. Žukauskienės (2012) „dėmesys vaiko mąstymui labai svarbus, nes jis lemia į kuriuos informacijos šaltinius bus atsižvelgta“, t.y. ar informacija bus priimama sėkmingai, kad vaikas galėtų reguliuoti, kontroliuoti savo elgesį ir mąstyti. Jis turi sugebėti atkreipti dėmesį į užduotį, į tuos stimulus, kurie svarbūs bei sugebėti nekreipti dėmesio į trukdžius. Vaikas nesugebantis atkreipti dėmesio į pojūčius ar aplinką, negali suprasti ar ko nors išmokti, o ruošiantis mokyklai tai yra didelė problema.

Pasak V. Legkauskos (2013) vaikų mokymosi sėkmė yra glaudžiai susijusi su motyvacija mokytis

ir mokėjimu susikaupti bei išlaikyti koncentruotą dėmesį. Jeigu vaikas išmoks susidomėti ir sutelkti dėmesį, tuomet mokykloje jam bus žymiai lengviau pačiam išvelgti įdomumą skirtinguose mokomuosiuose dalykuose, o jo mokymosi motyvacija priklausys nuo jo paties, o ne nuo mokytojos gebančios jį sudominti.

Pasak R. Žukauskienės (2013) trūkstant dėmesio kontrolės ir koncentracijos, mokykloje bus labai sunku valdyti savo emocijas, dėmesį bei elgesį, todėl norint išvengti mokymosi raidos sutrikimų būtina lavinti vaiko dėmesio koncentraciją. Vaikai negalintys sukaupti dėmesio blogai atlieka užduotis, kurioms reikia kontroliuojamo, planingo ir nepertraukiamo dėmesio taip pat mokykloje jiems sunku susirasti draugų.

Priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio lavinimo prielaidos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovaujasi labai skirtingais ugdymo būdais ir savitais ugdymo metodais. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis (1999) teigiama, jog visą ikimokyklinio ugdymo turinį reglamentuoja konceptualiosios demokratijos, humanizmo, tautiškumo, pilietiškumo nuostatai bei pastebima labai didelė ugdymo kryptių ir metodinių sistemų įvairovė.

Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto bazinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos pagrinde dirba pagal šias pedagoginės sistemos metodikas: kūrybinis – visuminis ugdymo metodas, „Gera pradžia“ programa, Maria Montessori pedagoginė sistema, Valdorfo (Rudolfo Šteinerio) pedagogika, Egmonto projekto metodas. Dirbant šiomis pedagoginėmis metodikomis skatinama vaiko savireguliacija, savikontrolė, pasitikėjimas savimi, savarankiškumas, gebėjimas susikoncentruoti,

motyvuotos veiklos ragina susikaupti, o visi šie veiksniai turi įtakos vaiko dėmesio sutelktumui ir dėmesio koncentracijos lavinimui.

Didžiausią dėmesį vaikų savikontrolei, savarankiškumui, savigarbai, pasitikėjimui savimi ir dėmesio lavinimui skiria Maria Montessori ir Valdorfo ugdymo metodikos.

Maria Montessori pedagoginėje sistemoje siekiama „išugdyti laisvą, savarankišką žmogų, suvokiantį mokymosi reikšmę, gebantį rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, pajėgų integruotis į visuomenę ir ją tobulinti, pasirengusių nuolatos mokytis, ugdyti savo gebėjimus“ (Dėl Montessori pedagogikos Lietuvoje sampratos, 2004). Beveik visos mokomosios priemonės yra skirtos individualiam darbui, tačiau neatmetama bendro darbo galimybė, tiesiog jis pradedamas tada, kai vaikas jau yra susipažinęs su priemone. M. Montessori pedagoginė sistema lavina vaiko dėmesingumą, atsakomybę ir pasitikėjimą savimi. (Hagemann. C, Borner. I, 2004).

Valdorfo (Rudolfo Šteinerio) pedagogikoje didelis dėmesys yra skiriamas vaiko savarankiškumui, individualybės, jo gabumų bei talento sklaidai, o visa tai turi didelės įtakos dėmesio lavinimui. Valdorfo darželiuose niekada nėra skubėjimo, nuobodulio ar paviršutiniškų dalykų, čia vyraujantis nuolatiniai pasikartojimai ir ritmiška dienvakė, metų laikų išgyvenimas ir jų kulminacijos – metinės šventės – stiprina vaikų gebėjimą susikaupti. Darželiuose yra visiškai atsisakoma elektroninės žiniasklaidos, siekiant apsaugoti vaikų smegenų formavimosi procesus ir neblaškyti vaikų dėmesio. Sudaromos visos sąlygos ilgam, laisvam ir nepertraukiamam žaidimui, o tai sudaro sąlygas aktyviai vaikų saviraiškai. Įvairios ritmiškos ir pasikartojančios veiklos, skatina vaikų savarankiškumą, lavina įgūdžius bei dėmesio

koncentraciją. Ryto rato metu žaidžiami rato žaidimai, populiariausi yra pirštų ir gestų žaidimai. Šių žaidimų pagrindas yra – suaugusiojo pamėgdžiojimas. Pirštų žaidimai padeda vaikams sukaupti ir išlaikyti dėmesį bei parengia ranką rašymui mokykloje (Kabailaitė, R. 2009).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ugdymo metodai parenkami atsižvelgiant į grupės ar vaiko poreikius, galimybes bei amžių. Apžvelgus Menų ir ugdymo fakulteto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programos bazinių darželių vaikų ugdymo programas pastebėta, kad dauguma įstaigų ugdyme taiko tradicinius ugdymo metodus.

V. Rajeckas (1997) teigia, kad tradiciniai ugdymo metodai yra šie:

- Žodinis (pasakojimas, pokalbis, aiškinimas ir pan.),
- Vaizdinis (demonstravimas, stebėjimas ir pan.),
- Praktinis (įvairios praktinės veiklos).

Žodinis ugdymo metodas padeda atkreipti vaikų dėmesį, vaizdinis metodas – iliustruojamas dėmesys, kuris sudomina vaikus, taip lavindamas vaikų dėmesio koncentraciją, įvairios praktinės veiklos padeda vaikams sutelkti dėmesį.

Pastebėta, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programose nėra numatyta konkrečių veiklų dėmesio lavinimui, ugdomoji veikla yra vientisas procesas ir vyksta integruotai.

Pagrindinis ir svarbiausias ikimokyklinio ugdymo įstaigose taikomas ugdymo (si) metodas – žaidimas arba įvairios užduotys žaidimo forma. Žaidimas yra pagrindinė vaiko veikla ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, todėl vaikų dėmesį galima lavinti įvairiais smagiais žaidimais, užduotimis.

Pasak Grinevičienės, N. (2002) žaidimas – tai veikla, teikianti vaikui malonumą ir džiaugsmą bei nereikalaujanti daug ypatingų gebėjimų ar pastangų.

Tai puikus įnašas į pažinimo, kalbos, intelektinį, fizinį, socialinį – emocinį vaiko ugdymą, turintis didelės įtakos vaiko psichiniam ir fiziniam brendimui. Pats žaidimas skatina vaiko sensorinę, moralinę, socialinę raidą, lavina mąstymą, protą, fantaziją, savarankiškumą, pasitikėjimą savo jėgomis, turtina vaizduotę ir t.t.

Didaktinis žaidimas – tai, kaip savitas mokymo metodas, atitinkantis ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų jėgas ir galimybes, priskiriamas prie mokomųjų žaidimų arba žaidimų su taisyklėmis grupei. Didaktinių žaidimų tikslas – suteikti vaikams tam tikrų žinių, suformuoti įgūdžius, lavinti protinius gebėjimus, suvokimą ir teigiamus charakterio bruožus. Didaktinių žaidimų metu – taisyklių laikymasis, užduočių sprendimas reikalauja iš vaiko pastabumo, dėmesio ir įsiminimo, t.y. priartina žaidimą prie priešmokyklinio mokymo. Didaktinis žaidimas skatina vaiką sąmoningai paklusti taisyklėms bei laikytis tam tikrų apribojimų, o tai turi didelės reikšmės vaiko savikontrolei, susivaldymui bei disciplinai (Grinevičienė, N., 2002).

Išvados

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, vaikų dėmesio stokos priežastys gali būti biologinės kilmės (organiniai smegenų pokyčiai, genetinės priežastys ir kt.), psichologinės kilmės (tėvų nebuvimas šalia, dažnos artimų žmonių netektys, santykių kaita ir kt.), sociokultūrinės kilmės (socialinis sluoksnis, per dideli ar per maži tam tikri reikalavimai, netvarkinga buitis ir kt.) bei didele dalimi priklauso nuo pačio vaiko temperamento, mitybos, pedagogų gebėjimo motyvuoti vaiką veiklai.
2. Visos pedagoginės sistemos metodikos mažiau ar daugiau skatina vaiko savireguliaciją, savikontrolę,

pasitikėjimą savimi bei savarankiškumo jausmą, tačiau bene daugiausiai dėmesio vaiko dėmesio koncentracijos lavinimui skiria Maria Montessori ir Valdorfo ugdymo metodikos. Daugumoje ikimokyklinio ugdymo įstaigų vaikai ugdomi pagal tradicinius ugdymo metodus – žodinis, vaizdinis, praktinis. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programose nėra numatyta konkrečių veiklų dėmesio lavinimui, ugdomoji veikla yra vientisas procesas ir vyksta integruotai. Be to, priešmokyklinio amžiaus vaikų dėmesio koncentracija yra lavinama ne tik įvairių užduočių, bet ir didaktinių žaidimų pagalba. Didaktiniai žaidimai, t.y. žaidimai su taisyklėmis yra puiki ugdymo priemonė, lavinanti vaiko savireguliaciją, savarankiškumą bei gebėjimą susikaupti ir lavinti dėmesį.

Literatūra

1. Dėl Montessori pedagogikos Lietuvoje sampratos: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsakymas. 2004 m. birželio 23 d. Nr. ISAK-1009. Vilnius.
2. Grinevičienė, N. (2002). *Vaikystės žaidimai*. Kaunas: Šviesa.
3. Hagemann, C. Borner, I. (2004). *Vaikų rengimas mokyklai. Pagal M. Montessori*. Kaunas: Šviesa.
4. Herm, S. (2003). *Sunkūs vaikai*. Praktiniai patarimai auklėtojams ir tėvams. Kaunas.
5. Kabailaitė, R. (2009). *Ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos metodai*. Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro leidybos grupė.
6. Legkauskas, V. (2013). *Vaiko ir paauglio psichologija*. Vilnius. Vaga.
7. Naujosios (Z) kartos ugdymo pedagoginiai ir psichologiniai aspektai (rekomendacijos pedagogams ir švietimo pagalbos specialistams). (2015). Vilnius.
8. Rajeckas V. (1997). *Mokymo metodai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio instituto leidykla.

9. Ramanauskienė, T. (2008). *Hiperaktyvus vaikas*. Vilnius.
10. Thobrietz, P. (2008) *Koncentracija. Kaip tėvai galėtų padėti savo vaikams*. Vilnius: Gimtasis žodis.
11. Zambacevičienė E. P. (2002). *Pagalbos būdai hiperaktyviems vaikams // Psichikos sveikatos prielaidos. Studijuojantiems psichologija III*. Sudarytoja Gailienė I. Šiauliai.
12. Žukauskienė, R (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: Margi raštai.

THE ART OF BEAUTIFUL WRITING From ink and feather quills to digital generation

*Irina Samarina, Advising lecturer George G. van Durtanosky, head of Scriptorium (Dr.h.c. at LCA, BA)
Latvian Christian Academy, Scriptorium/Centre for Manuscript Studies,
Bachelor study program "Bible Art"*

Introduction

Since 2013, Latvian Christian Academy (LCA) has been offering a Master Calligraphy Program as a platform for the promotion of Christian art, development of creativity, as well the way to foster international communication and cross-cultural friendship.

In February 2015, at the foyer of Riga City Hall, a calligraphy exhibition titled *EPISTULÆ CHRISTIANÆ* was opened by the head of Calligraphy Scriptorium (Centre of Manuscript Studies) George Goece van Durtanosky and his students at Latvian Christian Academy. This was a unique Christian performance put on display for the first time at the municipal building in Riga in the frames of the cultural events taking place after Latvia took over the EU presidency in January 2015.

I had been deeply impressed by the exhibition and large number of significant manuscripts written in Glagolitic, Cyrillic, Latin, as well as, Armenian, Ethiopian, and Coptic scripts, giving a retrospective of Europe's manuscript heritage and the beginning of the Christianization of the European continent.

Two years later, I joined the Calligraphy Program and became deeply entrenched in the history of letters. I realized that students of calligraphy can learn more than just letters and design. In addition, calligraphy relies on a subtle and fragile alchemy of nib, brush, ink and paper – not every nib works with every nib, and both work better on paper; whereas, others work better on parchment.

Importance of writing tradition in post-modern age

In today's age of computerized typesetting, the idea of people glorifying the art of writing by using pen and ink to create handwritten letters and words, in the manner of the early scribes, seems like an anachronism.

The changes fostered by the digital era, in essence, destroy handwriting as a genre, thereby destroying the epistolary culture. Our teacher encourages us to critically evaluate our interaction with the text and the way we gain our knowledge and feedback from religious art. Moreover, the main focus of handwritten sacred texts is the heritage of European Christian culture, which remains important for all Europeans, regardless of their religious affiliation (in order to better understand the roots of European history, culture, and identity).

In the past, calligraphy was recognized as an important part in forming and developing the human personality. Physiologists and teachers of the 19th century noticed that calligraphy positively influenced the sensory organs of a person and developed and strengthened his/her character. They believed that, "Calligraphy is a medicine and training for human brains and soul." Long-term research and the development of methods to prepare specialists have shown that calligraphy is the most effective way to reach these goals as it broadens the wide range of psychophysical peculiarities of a student. In fact, overtly or covertly calligraphy

interacts with other disciplines during the educational period.

Formal instruction is easiest in the long run because students' work is subjected to a critique each week and mistakes are caught before they become uncorrectable habits. Naturally, no single course, book, workshop, or visit to a museum, will make a person a calligrapher. All are merely starting points. Practice is the key to developing the skills necessary to become a calligrapher. "Write a line a day if that's all you have time for," advises our teacher van Durtanosky, "but write that line well!"

I believe that we must use all available means necessary to revive our tradition of calligraphy independently of the modern forms of communication. This will allow us to grow spiritually by the simplest means, using paper, ink, and a fountain pen or a brush.

The art of beautiful writing is the link to our past, but it is also something that can help shape our future. It's our mission and challenge to preserve, study, and keep alive the heritage of calligraphy.

At Latvian Christian Academy, we see calligraphy as being a part of a long history of sacred Christian art, of which the study program of Bible Art concentrates its educational, pedagogical and professional means.

A specialization of Calligraphy has been integrated into a complex, sacred, art-educational program comprising of icon painting, altar painting and sacred graphics. Thus, the Calligraphy Scriptorium of the Latvian Christian Academy, is the place of academic research, design and artistic creativity for the development of epistolary, calligraphic and sacred arts culture in general.

Further I will present and analyze four works of illuminated manuscripts that have been written and

painted by the author of the article as part of studies at Calligraphy Scriptorium at Latvian Christian Academy. Works of illuminated manuscripts chronologically are dated from the 8th to 11th century to give more impact to the topic.

CALLIGRAPHY WORKS

Picture 1: Codex Aureus Holmiensis

MS A. 135, folio 10r (fragment)

Written on parchment in the mid-8th century, the manuscript has 193 surviving folios.

Decorated text of the Gospel of Matthew in Latin written in an uncial script.

The Stockholm Codex Aureus (also known as the Codex Aureus of Canterbury and Codex Aureus Holmiensis) is a Gospel book written in the mid-eighth century in Southumbria, probably in Canterbury, whose decoration combines Insular and Italian elements. Southumbria produced several important illuminated manuscripts during the eighth and early ninth centuries, including the Vespasian Psalter, the Stockholm Codex Aureus, three Mercian prayer books (the Royal Prayer book, the Book of Nunnaminster and the Book of Cerne), the Tiberius Bede and the Royal Bible.

In the sixteenth and seventeenth centuries it was in Spain, and in 1690 it was bought for the Swedish royal collection. It is now kept in the National Library of Sweden (Kungliga biblioteket), Stockholm, Sweden.

Picture 2: Fragment from the Old Testament

Dom. Hs.43, 13r

Written on parchment by the end of 8th century, exact year 800, in Perugia, Italy.

The Codex contains 167 folia.

Latin script with Carolingian minuscule letter form, a script which developed as a calligraphic

standard in Europe around 780 in the Corbie Abbey, a Benedictine monastery in Corbie, Picardy, France. It was used in the Holy Roman Empire between approximately 800 AD and 1200 AD.

Experts dated it paleographically to about the year 800 (end of 8th century), written in Perugia (Central Italy) and it is very similar to the style of a codex (Ms.2) from Biblioteca Capitolare in Verona (Bibliotheca Capitulare Veronensis). It may well be the case for provenance too.

Kept in Archbishopric Library (Dombibliothek Köln) in Cologne, Germany.

Picture 3: Epistolary (Comes Alcuini) Frisingensia

Lektionar – BSB Clm 6424, folio 3v

Written in Freising, Bavaria, between 815-825 on parchment, with a total number of 299 folia.

Rich ornamental Latin cross, letters are written with blue and light red ink.

Lettering / letter-form belongs to Monumental Capitalis.

Freising is one of the oldest settlements in Bavaria, becoming a major religious center in the early Middle Ages. It is the center of an important diocese. Between 764-783, Bishop Arbeo founded a library and scriptorium at the abbey leading the way for the settlement to become a religious center. Freising has remained the seat of the diocese administration until today.

The Epistolary is kept in the Bavarian State Library (Bayerischen Staatsbibliothek, München), Munich, Germany.

Picture 4: BEATVS UIR

Cod. Pal.Lat.39, Fol.45r

11th century

Written in the monastery of St. Michael (German: Michaelskloster) on the Saints' Mountain (German: Heiligenberg) in Heidelberg, Germany.

The Codex contains 233 parchment folia and the Book of Psalms is subdivided into 5 parts.

Beatus vir, "Blessed is the man ..." in Latin, are the first words in the Vulgate Bible of both Psalm 1 and Psalm 112 (111). In illuminated manuscript psalters the start of the main psalms text was traditionally marked by a large Beatus initial for the "B" of "Beatus", and the two opening words are often much larger than the rest of the text. Between them these often take up a whole page. Beatus initials have been significant in the development of manuscript painting, as the location of several developments in the use of initials as the focus of painting.

Today it is kept in the Vatican Apostolic Library (Bibliotheca Apostolica Vaticana), Vatican City.

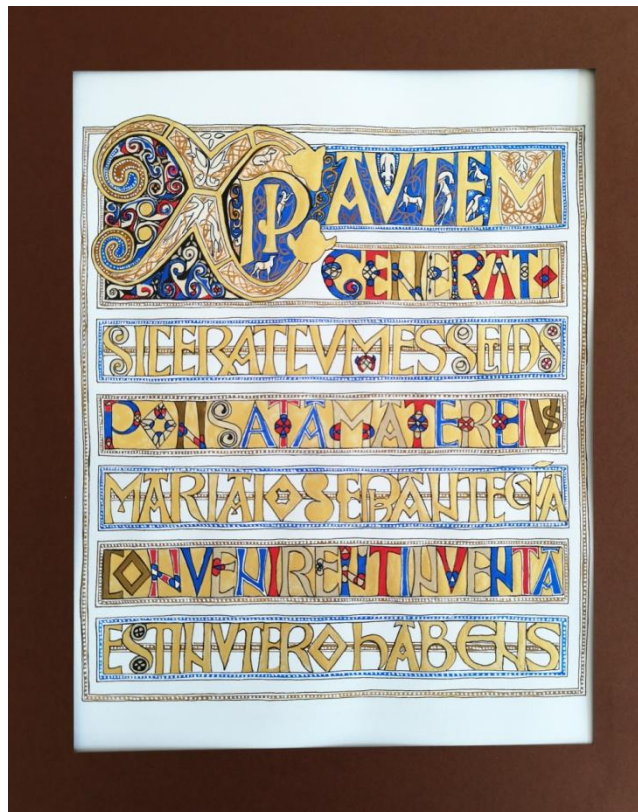
Literature

1. Anglo-Saxon: Art From The Seventh Century To The Norman Conquest, Thames and Hudson (US edition Overlook Press), by Wilson, David M. © 1984.
2. Codices Illustres: The world's most famous illuminated manuscripts, 400 to 1600. by Walther, Ingo F. and Norbert Wolf, Köln, ©Taschen, 2005.
3. Bibliotheca Palatina, Autoren: Elmar Mittler/Vera Trost/Markus Weis © Universität Heidelberg/Bibliotheca Apostolica Vaticana, Edition Braus, Heidelberg, 1986, ISBN: 3-921524-88-1
4. Glaube und Wissen im Mittelalter. Zur Geschichte der Kölner Dombibliothek. Autoren: Joachim M. Plotzek/Katharina Winnekes/Stefan Kraus/Ulrike Surman/Juan Antonio Cervelló-Margalef © Erzbischöfliches Diözesanmuseum, Köln, 1998

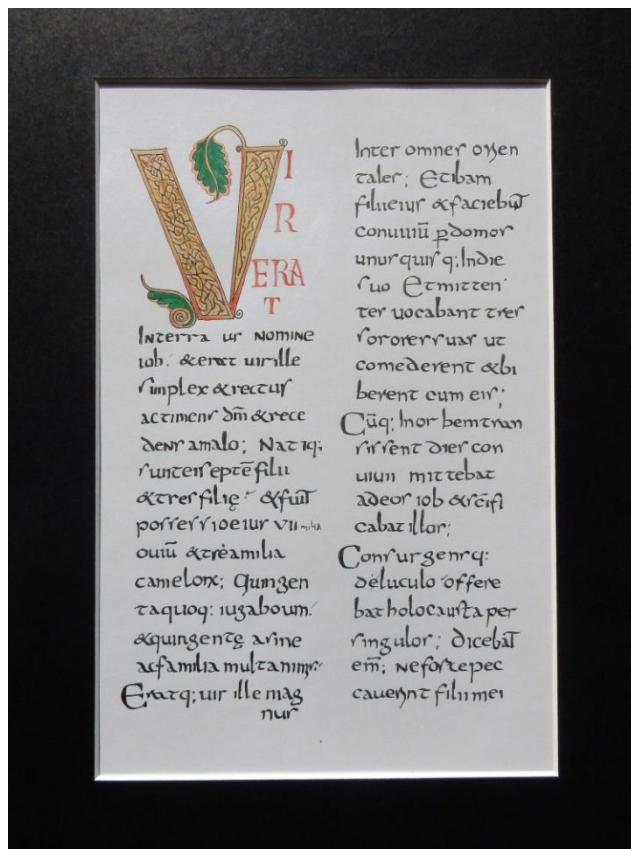
- © Hirmer Verlag GmbH, München, 1998, ISBN 3-7774-7910-1
5. Codices Electronici Ecclesiae Coloniensis. Eine mittelalterliche Kathedralbibliothek in digitaler Form
Fundus - Forum für Geschichte und ihre Quellen.
© Manfred Thaller (Hg.), Göttingen, 2001, ISBN 3-89744-178-0
6. Die vorkarolingischen und karolingischen Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek.
Autor: Katharina Bierbrauer. Wiesbaden: Reichert, 1990.
7. Katalog der lateinischen Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek München.
8. Die Pergamenthandschriften aus dem Domkapitel Freising: Bd. 2. Clm 6317–6437, neu beschrieben von Günter Glauche. Wiesbaden: Harrassowitz, 2011.
9. Catalogus codicum manu scriptorum Bibliothecae Regiae Monacensis, hrsg. von Karl Halm.
Monachii 1873. ©Bayerischen Staatsbibliothek München
10. Learn Lettering and Calligraphy Step-by-Step.
©DiagramVisual Information Ltd. 1986
11. Ratgeber Kalligraphie. Sonderausgabe. ©Regionalia Verlag GmbH, Rheinbach, Deutschland

List of illustrations

1. Codex Aureus Holmiensis
2. Fragment from Old Testament
3. Epistolary (Comes Alcuini) Frisingensia
4. BEATVS UIR

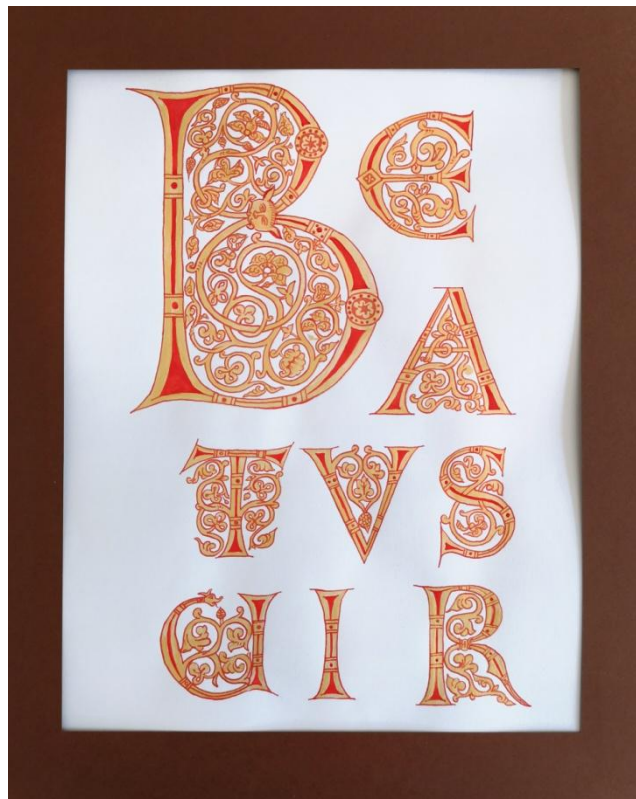
Picture 1
Codex Aureus Holmiensis

Picture 2
Fragment from the Old Testament

Picture 3
Epistolary (Comes Alcuini) Frisingensia

Picture 4
BEATVS VIR

ESTABLISHMENT OF CREATIVE ACTIVITY ENVIRONMENT

*Kristīne Mežale, Advising lecturer Asoc. prof. Dr. paed., Mg. art Aina Strode
Rezekne Academy of Technologies*

Abstract: Creativity has gotten very important role for a person in 21st century, that has been demanded by certain life events and trade market. To improve your own creative skills people with pre-knowledge or without them tend to attend workshops that have been led by professionals, to improve their practical skills, in certainly equipped work rooms. This article includes part of a pre-project phase study, identifying user needs and attitudes about the use of creative service workshops to further successfully develop an interior project for the facilities of the creative services centre. The aim of this article is to explore and analyse the positive impact of creative lessons on the personality and ergonomic design of the workshop environment. A survey was conducted with the aim of finding out the views of the city residents and visitors about the need for a Creative Ideas Centre on the V. Seiles street 1A, and was analysed the answers submitted by 52 respondents. The results of this research show, residents of this city are interested in developing creative skills in the management of professionals. It has been concluded that Creative service centre in the city of Rezekne will attract not only local people, but also the visitors.

Key words: Creativeness creative activities, workshops, ergonomic.

Intruduction

The focus of the topic is related to the need to develop an interior design project for the building that is going to be reconstructed in Rezekne, where the creative services centre is going to be established. In the pre-project phase, it is necessary to carry out environmental context, analogue, competition research, as well as to identify the specificities of the field, analyse theoretical guidelines and topicality.

As design is always interdisciplinary, in this case the area of interior design is related to both social design and art pedagogy. Creative workshops are original training methods and special lessons carried out by specialists in specific areas of creative activity such as fine arts, applied arts, design, as well as science, pedagogy, crafts, etc. Those are people who have reached a sufficient level of professionalism in this field of activity and are ready to share their knowledge. However, there is a

growing problem with the workshop room to provide services. It is important to recognize the needs of creative service providers and users in order to create an accessible, functional and creative environment.

When designing interior design in the Centre of Creative Ideas, an organizational and constructive ergonomic solution in the premises is essential to make them suitable for use for every group of people. The building provides workshops and lounges for spending creative and active leisure time. Premises should be modern and cosy, taking into account the choice of colour, lighting and furniture that affects the psychological state of the person and the well-being of them.

The aim of the article is to study and analyse the positive impact of creative lessons on personality and ergonomics of the workshop environment, to summarize the results of the survey with the aim to find out the opinion of the city residents and visitors

about the necessity of the Centre of Creative Ideas at V. Seiles Street 1a, Rezekne.

Providing creative activity based on visitor's needs

For the providing of creative services, the physical environment is important, as well as the emotional background, the creation of which has a certain role in interior and exterior design, but the personality and professionalism of the service provider play a crucial role.

Creative Pedagogy looks at aspects of developing a person's knowledge and skills. The quality of art education is determined by several factors: the material and technical base of the workshop, equipped with the necessary source materials, devices and modern teaching aids, the professionalism of the teacher, as well as the motivation of learning and self-education.

In order to be able to perform creative activities fully, a number of organizational and pedagogical conditions must be followed:

Creative workshops must have specially equipped facilities with the necessary special equipment that meets all the requirements of organizing the educational process.

Lessons should be held by experienced trainers.

Class schedule should be organized in a way that people could attend them in their free time.

People of different ages can be involved in the lessons, allowing them to learn, collaborate and help each other. The workshop needs to create an environment that promotes creativity.

For successful training, you need to choose effective specialization techniques. The teaching methods used should be geared towards the acquisition of artistic creativity technology and the achievement of the technological quality of the work

that needs to be done, as the acquisition of technology is the basis for further training in the workshop. The development of professionally relevant skills and competences is based on advanced technological skills. In the educational process creative tasks are introduced gradually.

Educating people should be accompanied by stimulation of their artistic activity and broadening their horizons by attending exhibitions, participating in workshops, getting acquainted with the works of professional artists and the cultural traditions of the region, which are integral to the development of human skills (Чистов, 2016: 77).

From this perspective, the tasks of the workshop are similar to the production tasks, because the workshop has different materials, technologies are being used, creative product creation process is organized, people are included in regular activities, according to the requirements set for them.

Creative service providers need to be educated and engaged in creative activity. A professional educator with rich experience is able to teach other people using their own teaching methods and knowledge. In order for the classes to be fully complete, professional inventory is required.

Ergonomic aspects of interior design in workshop rooms

In the Centre of Creative Ideas, V.Seiles Street 1a, workshops will be set up in six rooms. They will be workshops of art, style, ceramics, floristry, handicraft and photography. Because a building built in 1926 and needs to be reconstructed is adapted to the needs of the centre (see fig. Nr.1), the centre needs to design functional areas, active areas of movement and ergonomic design of the premises.

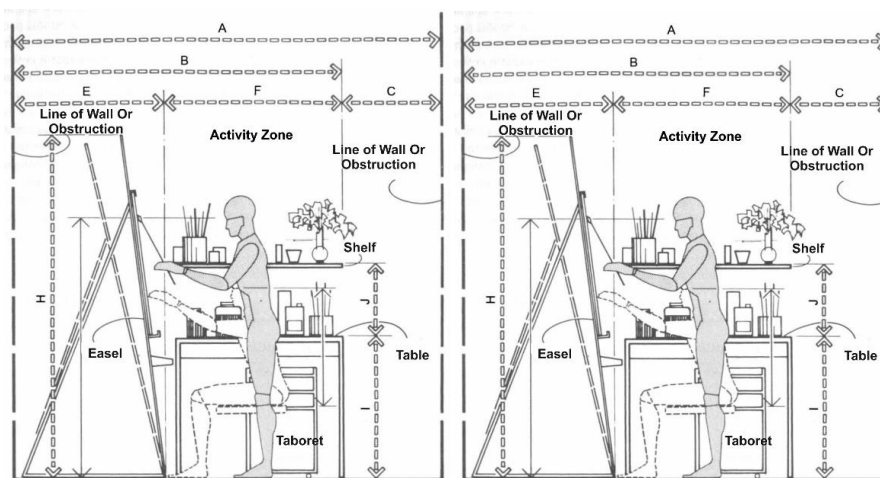
Picture 1 The building of the Centre for Creative Ideas in Rezekne, Seiles street 1a, before reconstruction

Ergonomics is a solution for maintaining indoor security. Ergonomics follows system life: daily processes, placement, maintenance, cleaning, repair, updating, demolition, etc. Ergonomics explores human interaction with the surroundings. We must understand that we have to be in a comfort room with objects at a comfortable distance and height, the details are carefully thought out and positioned so it wouldn't cause any inconvenience (Ergonomy, 2010: 217).

When designing interior design workshops, it is important to take into account ergonomic standards in the choice of furniture and its layout so that it wouldn't be hard for people to use the space and they could fully use their time spent there.

The schedule for the visiting the centre must be designed so that the premises of the building are fully utilized.

There are basic principles that apply in most cases to artists' workshops. In the free vertical planes, provision should be made for the placement of aids and storage racks. The artist's workplace should take into account horizontal and lateral reach as shown in Figure 2 for efficient placement of various tools. At the eye level, visual materials should be placed on the table. The distance from the base to the elbows is a very important parameter that determines the height of the table. The room needs easels, drawing upright, as well as tables that can be transformed.

Picture 2 Arrangement of furniture for the artist's workplace, (Ergonomics of rooms for entertainment and recreation, 2015).

Table 1

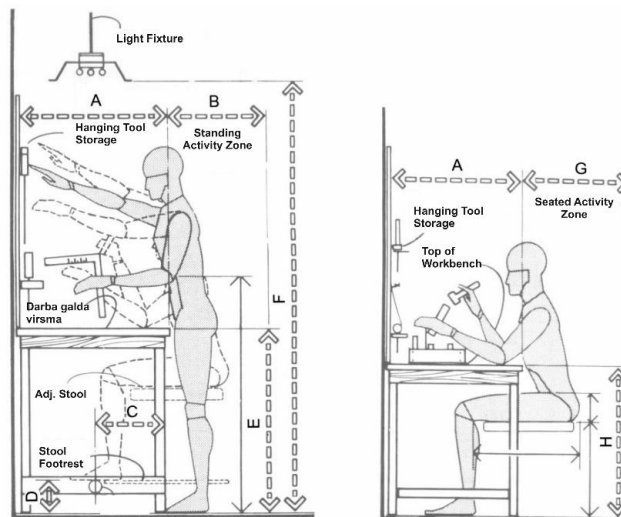
Ergonomic parameters of the artist's workplace

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
cm	274,3	213,4	61,0	167,7	91,4	121,9	182,9	182,9 – 218,4	76,2 – 91,4	45,7

The style workshop is designed for various types of lessons, like sewing, accessories making, etc. It is important to follow the safety rules as the room is equipped with sewing machine equipment and scissors are used. As well as the furniture layout in the room, it is important that it would be organized and the height of the work place would be adjusted for work both upright and sitting. Similarly, in terms of space furniture placement, various handicraft classes are organized, such as felting, beading, paper plastic and knitting. During classes, each workshop needs its own equipment and furniture placement, so rooms should be designed to be able to be transformed to the maximum.

significant muscle strength at work, the distance from the elbow to the top of the table becomes more and more important. If the use of physical strength is minimal, the distance from the elbow to the table surface should be 8.9 - 15.2 cm, as shown in Figure 3. For previous calculations, it would be wise to take a table or work table height of 86.4 - 91.4 cm. If the work table is designed to work in a sitting position, the initial height is 60.9-73.6 cm. When placing tools on the workbench, you also have to consider the reach limits, showing the main parameters to be considered when planning an art and craft space (Ergonomics of rooms for entertainment and recreation, 2015).

When installing the workstation, consider the distance from the floor to the elbows. If there is

Picture 3 Layout of high and low table workplace furniture (Ergonomics of rooms for entertainment and recreation, 2015).

Table 2

High and Low Work Table for Ergonomic Parameters

	A	B	C	D	E	F	G	H
cm	45,7		15,2	17,8	86,4		45,7	73,7
	–	45,7	–	–	–	213,4	–	–
	91,4		22,9	22,9	91,4		61,0	76,2

Florist workshops need to be equipped with tables that can be adjusted to a different height. Different details and items can be stored in the organizers, both under the table and on the shelves. The room should be equipped with a refrigerator where it is possible to store flowers for a longer period of time.

Ceramic workshop equipment includes an oven, lath, plastic rolling table, clay recycling machine, sediment collector and glazing chambers – it could be optional. It should be taken into account that there is a need for additional ventilation in the room, as the room is equipped with an electric oven and more frequent dust from the clay. The room should be equipped with an additional sink that will allow you to use the water without leaving the room. Choosing a lathe, you can buy professional pottery lathes as well as more compact table lathes. The room must follow the safety briefing.

The number of computer users has been growing rapidly during recent years. Computers are used not only in work and training, but also in leisure time. The development of new technologies and the availability of services contribute to more computerization. As a result, people spend more and more time indoors and are increasingly confronted with health problems caused by working with computers. In order not to harm their health, computer users need to know the basic principles of job placement and work organization. It is necessary

to work with an ergonomic chair that is adjustable. The computer should be equipped with an ergonomic keyboard and mouse, and the screen should be at eye level. Light from windows or luminaires should not shine in the eyes, the light should shine from above (Kaļķe, 2001).

Workshop rooms must be equipped with special equipment to provide quality classes. The rooms should have work desks and chairs with adjustable heights to accommodate any visitor group.

Exploring user needs

The research was carried out with the aim to find out the opinion of the residents and visitors of Rezekne city about the necessity of the Center for Creative Ideas at V.Seiles Street 1a, Rezekne. 52 respondents participated in the survey, of which 37 are residents of Rezekne and 15 other cities and small towns, aged 8 to 68 years. 5 respondents participated in the age group up to 18 years, 30 respondents from 18 to 30 years and 17 respondents from 30 to 68 years responded.

In the questionnaire 11 questions were included. Various responses to the workshops of art, culinary, photographic and floristic workshops were submitted by respondents when asked about the workshops that they have previously attended, but 11 respondents never visited any but would like to. The workshops are visited very rarely, but there are also people who are happy to visit the workshop a

few times a year. The most important goal of visiting workshops is self-improvement, which was answered by 18 respondents and leisure time is important for 14 respondents. Most respondents believe that the most important criterion for choosing creative activities is the offer of workshops to visitors. To the question whether the city of Rezekne needs a centre of creative ideas with workshops, 50 respondents answered positively. Respondents would love to visit art, design, sewing and floristic creative activities in the workshop. Analysing the question of the proposals that the respondents had, it can be concluded that visitors are interested in the opportunity to celebrate different festivals in the workshops and spend their free time usefully. Summarizing the results of the questionnaires, it can be concluded that the majority of respondents are interested in a new opportunity to use workshop facilities, where it will be possible to use different creative activities.

Conclusion

1. In the pre-design stage of interior design, it is important to identify the current situation and to study user needs.
2. The theoretical study of the research, the design of the creative workshop environment, concludes that ergonomic parameters are important in the placement of workshop furniture. For the quality of the creative classes, it is necessary to equip the premises with the necessary equipment that will help the creative service providers to fully manage the classes.
3. Summarizing the results of the survey, it can be concluded that the residents and visitors of the city are interested in building new creative workshop premises in Rezekne. Data analysis suggests that people have a positive attitude towards creative workshop visits, that people want to learn from creative activities at any age group that would be available in Rezekne. The creation of the workshops will have a positive impact on the time spent by the city residents, as well as the opportunity for the city's guests to get to know the creative personalities.
4. The study will be used for the future development of the Interior Design project of the Centre for Creative Ideas in the building of V.Seiles Street 1a in Rezekne. The building is designed to accommodate various workshops, such as art, handicraft, styling, style, floristry and photography workshops, which will be adapted to all age groups of visitors.

Literature

1. European Month of Ergonomics. (2011). Viewed 03.04.2019.
<http://old.design.lv/dizaineriem-jzina/355-eiropas-ergonomikas-mnesis->
2. Ergonomia. Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo (2000). 217 pp.
3. Ergonomics of rooms for entertainment and recreation. (2015). Viewed 03.04.2019
<https://docplayer.ru/40393621-Ergonomika-pomeshcheniy-dlya-razvlecheniy-i-otdyha-1-sport-i-igry-2-masterskie-i-studii-3-zaly-dlya-zanyatiy.html>
4. Kaļķe, V., Roja, Ž. (2001). Work environment risk factors and workers' health protection. 500 pp. Riga
5. Чистов, П., Кузьменко, Е., Павельева, И. (2016). Построение образовательной среды художественной мастерской. Наука и школа 4, 74-78 КиберЛенинка

WATER TOURISM DEVELOPMENT CENTER "LIGHTHOUSE" CORPORATE IDENTITY DESIGN

*Līga Lupiķe, Advising lecturer Assoc. prof. Dr. paed., Mg. art Aina Strode
Rezekne Academy of Technologies, Faculty Of Education, Languages And Design*

Abstract. Every company has its own identity that stands out among its competitors, reflects the intrinsic nature of the company. In order to compete successfully with other rest areas in Latvia, the corporate identity of the company must be visually unified. Corporate identity retains the bright and lasting impression of the company in the client's memory, combining all the communication tools of the company in a single style and giving a message about it. Currently, the logo of the water tourism development center "Lighthouse " is vague, which does not attract attention, the process of its realization in the printing industry is complicated because there is no specific logo color. In some printing techniques, this cannot be done in a coloristic way, costing more. As a solution, it is suggested to abandon the rusty metallic background using specific color tones. This solution is very topical in internationally recognized organizations, abandoning the excessive use of color and effects in graphics, reaching simple geometric shapes, mostly using black, red or blue tones. The survey revealed people's perception of recreational sites and their choices.

Introduction

You've heard the saying about how we get only one chance to make a good first impression. For business, branding is that opportunity. And more often than not, it's a missed opportunity. A strong brand, after all, inspires consumers who have no prior knowledge or experience with your company to believe that you deliver an amazing product or service. What's more, without a strong logo, you

may never get the chance to prove your quality to consumers. If your branding does not make it look like you do great work, consumers may choose a competitor instead.

Water tourism development center "LIGHTHOUSE ". The need to create a logo is determined by economic and aesthetic conditions, according to the current events in graphic design logo and printing industry opportunities.

(Water tourism development center «LIGHTHOUSE » logotype)

Aim of the study: Analyze the logo of a tourism company, explore the visual identity of a tourism company. Research methods: Literature and internet research, analog analysis, customer opinion survey.

Located in a picturesque area on Lubans Lake, the biggest lake in Latvia, surrounded by its water reservoirs, water tourism development center «LIGHTHOUSE» features a tennis court and water sports facilities. Modern rooms here will provide

you with a TV and a furnished terrace. There is a full kitchen with a microwave and an oven. Featuring a shower, private bathrooms also come with free toiletries. Can enjoy lake view from the room. At water tourism development center «LIGHTHOUSE » will find barbecue facilities, a

terrace and a shared kitchen. Other facilities offered at the property include water sports facilities, meeting facilities and a shared lounge. An array of activities can be enjoyed on site or in the surroundings, including skiing, fishing and hiking. The property offers free parking.

Building(<https://www.facebook.com/UdensTurismaAttistibasCentrsBaka/photos/a.359936237443772/359936240777105/?type=3&theater>)

A logo is important because it:

1. Reveals your identity. Remember those old Westerns where cowboys branded cattle? They did it to mark ownership. Logo should do the same thing (minus the pain of a red hot branding iron). Imprinted on your products, business card and your website, your logo communicates ownership. It can tell the world/potential customers who you are, what type of product or service you sell, or what benefit you offer consumers. The Swirl Frozen Yogurt logo leaves little doubt about the product the company sells, while the Noble Pillow logo plays up the company's regal-sounding name and communicates that this pillow brand is fit for royalty. Typically a symbol of wisdom, the owl in the Little Minds Book Box window speaks to the benefit to the consumer, i.e., smart kids.

2. Invites new customers to get to know you. We don't live in a monochromatic world. People are drawn to interesting design and color. The logo that

marks package or adorns storefront should be designed to draw interest and pique the curiosity of your potential customers, prompting them to at least look, and hopefully purchase product. The Forager's Table restaurant, which specializes in farm-to-table cuisine, entices eaters into their establishment with a logo that has an organic style. They can serve this logo up on signage, menus and their website to draw in hungry consumers searching for this specific dining experience. The logo for this line of skin care cosmetics perfectly communicates the product benefits—fresh, gentle, natural, healthy. Effective simplicity like this makes me want to pull it from the shelf and put it in my cart.

3. Distinguishes you from the competition. There are certain symbols that come to represent particular industries or products. For example, how many pizza places have seen with a logo that features an Italian, mustachioed chef with a tall white hat and a wide grin? Maybe holding a ridiculously huge pizza? A

good logo reflects who you are, but it should also distinguish you from everybody else. A good logo should dare to be different. While one wouldn't typically associate a bear in the woods with an investment company (and may actually avoid bear imagery and its association with a bad market) the Bear Creek Capital logo does a good job differentiating this company with a rustic image that matches its name. And certainly the Midnight Pizza logo is a far cry from that grinning Italian chef we're used to seeing. Plus, I think we can all relate to the wolf howling for pizza late at night.

4. Facilitates brand loyalty. From time to time, a company will redesign their logo, perhaps to update their look or reflect some other corporate change. As a marketer, I get this. As a consumer, I hate it. When I've become accustomed to my favorite brands' logo and they change it, I feel a little betrayed. Now I've got to retrain my brain to look for something new. Brand loyalty is huge and something every business needs to foster. A recognizable and familiar logo goes a long way toward building brand loyalty. Both of these logos are bright, distinctive, and interesting enough to be memorable. Their placement on products would make finding them on a crowded shelf quite easy.

5. Can be everywhere. Placing your logo on all of your marketing, packaging, products, social media, website, etc. is a way to advertise your brand and your message consistently, whether it's in the store, in your customers' homes, online, i.e., everywhere you want to be. If you've developed your brand message and successfully tied it to your logo, everything you do and create becomes associated with the logo and the brand. These logos transition from signage to merchandise to mobile marketing with ease. A simple logo is best if it's to reside on a variety of materials or be displayed on different media.

Analogues

„Cēsu plosti“ logotype is:

- Responsive, contextual
- Simple typography paired with monograms
- Minimalism
- Some colors
- Water imitation
- Sustainable logo
- Clean shapes and text
- Universal

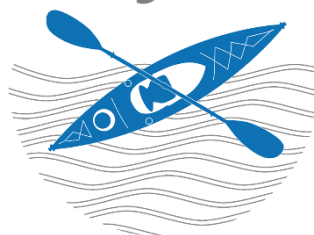

(Cēsu plosti, logotype)

„Laivojam.lv“ logotype is:

• Fundamental geometric shapes • Fun! (Creating an energy and vibe.) • Fine Details • Some colors	• Clean shapes and text • Universal • Some color • Minimalism • Water imitation

laivojam.lv

(„Laivojam.lv“ logotype)

At the very basic level, logos are symbols made up of text and images that help us identify brands we like. But they can be so much more! A good logo is the cornerstone of your brand. It helps customers understand what you do, who you are and what you value. That's a lot of responsibility on a tiny image! Let's look at how to make the most of your logo.

Results:

Literature on corporate identity has been studied. Research on modern trends in logo development in Latvia has been carried out. Analogs of corporate identity analyzed. The survey revealed the opinions of clients about the advertising and services of tourism companies.

Literature

1. Brends, brenda projekts. (2006). <http://luszf.blogspot.com/2006/01/brends-brenda-projekts.html>
2. Castells, M. (2004). Informationalism, networks and the network society: a theoretical blueprint. Northampton: Edward Elgar Publishing Limited. Skatīts 16.04.2019. Database: eBook Collection (EBSCOhost)
3. Celma, R. (2006). Rebrandings – risks vai iespēja? Skatīts 16.04.2019. <http://vecs.db.lv/laikrakstaarhivs/citas/rebrandings-risks-vai-iespeja-284391>
4. Kas ir korporatīvā identitāte un kādēļ tā ir svarīga? (2012). Skatīts 19.04.2018. <https://sem.lv/kas-ir-korporativa-identitate/>
5. Muzellec, L.; Lambkin, M. C. (2006). Corporate rebranding: destroying, transferring or creating brand equity? European Journal of Marketing, 40 (7/8): 803–824. Skatīts 21.04.2019. Database: eBook Collection (EBSCOhost)
6. Pazīmes, kas liecina par rebrandinga nepieciešamību. (2017). Skatīts 121.04.2019. <https://sem.lv/pazimes-kas-liecina-par-rebrandinga-nepieciešamibu/>
7. Vizuālās identitātes izstrādes pamats. (2017). Skatīts 21.04.2019. <https://sem.lv/vizualas-identitates-izstrades-pamats/>
8. Ūdens tūrisma attīstības centra «BĀKA» Skatīts 21.04.2019. https://www.facebook.com/pg/UdensTurismaAttistibasCentrsBaka/photos/?tab=album&album_id=529450960492298
9. Ūdens tūrisma attīstības centra «BĀKA» mājaslapa. Skatīts 21.04.2019. <https://baka.rezeknesnovads.lv/>
10. <https://99designs.com/blog/tips/logo-importance>
11. <https://www.entrepreneur.com/article/254602>

PATIRTINIO UGDYMO/-SI GALIMYBĖS ANKSTYVAJAME AMŽIUIJE

Lina Steponavičienė, vadovė lekt. Asta Jakimavičienė

Kauno kolegija, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Ankstyvasis vaiko amžius pats intensyviausias laikotarpis, per kurį vaikas aktyviai mokosi pasaulio pažinimo. Sėkmingam vaiko vystymuisi reikalinga patirtis, kuri padeda vaikui veikti savarankiškai ir pasitikėti savo jėgomis. Patirtinis ugdymas/-is yra veiksmingas ugdymo/-si būdas, nes lemia šias vaiko raidos sritis: emocinę, kalbos, socialinę, pažintinę, fizinę. Straipsnyje analizuojami šiandienos ugdymui aktualūs klausimai, kokios patirtinio ugdymo/-si galimybės ankstyvajame amžiuje, kiek vaiko ugdymas/-is per patirtį svarbus ankstyvojo amžiaus vaikų gebėjimų plėtotei, kokia yra rekomenduojama aplinka, priemonės, metodai padedantys plėtoti patirtinio ugdymo/-si galimybes ankstyvajame amžiuje.

Temos aktualumas. Visame pasaulyje ankstyvasis vaikų ugdymas/-is sulaukia ypač daug mokslininkų ir praktikų dėmesio, tačiau Lietuvoje tyrimų apie patirtinio ugdymo metodo taikymo galimybes ankstyvajame amžiuje nėra gausu, nes, dar ir šiandien ikimokyklinis ugdymas yra įgyvendinamas orientuojantis iš suaugusiojo, bet ne vaiko pozicijų: pedagogai yra pagrindiniai žinių nešėjai ir vaikų veiklų iniciatoriai. Edukologai O. Monkevičienė (2008); A. Juodaitytė (2003); V. Lamanuskas (2004); R. Vilkonis (2008) ir kt. apibūdina vaiko patirtinį ugdymą/-si, kaip vieną veiksmingiausių ugdymo/-si būdų, kuris motyvuoja vaiką eiti pirmyn, pažadina norą tyrinėti, atrasti. Vaiko įgyta iš aplinkos ir suaugusiųjų patirtis yra pamatas vėlesniam gyvenimui ir sėkmingam prisitaikymui jame. Šiandienos vaikams vis mažiau lieka laiko laisvai tyrinėti ir žaisti. Kokie bus ateities vaikai - puikiai išmanantys informacines technologijas, tačiau neuostę lauko gėlės, nematę vaivorykštės danguje? Galbūt, laikas prisiminti nuo seno puoselejamas vaikų auginimo tradicijas, kai šeimos vyresnieji perduodavo savo vaikams patirtį ir

išmintį pratindami vaikus veikti kartu, atlikdami kasdienius darbus.

Tikslas: atskleisti patirtinio ugdymo/-si galimybes ankstyvajame amžiuje.

Uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti patirtinio ugdymo/-si sampratą ir reikšmę.
2. Išnagrinėti ankstyvojo amžiaus raidos ir ugdymo/-si ypatumus.
3. Atskleisti patirtinio ugdymo/-si galimybes ankstyvajame amžiuje

Darbo objektas: patirtinio ugdymo/-si galimybės ankstyvajame ikimokykliniame-amžiuje.

Darbo metodai: : mokslinės literatūros analizė, kurios tikslas atskleisti patirtinio ugdymo/-si galimybes ankstyvajame amžiuje.

Straipsnį sudaro viena dalis, kurioje pristatomi patirtinio ugdymo/-si galimybių ankstyvajame amžiuje teoriniai aspektai, pateikiamos išvados, literatūra. Straipsnio apimtis -6 puslapiai.

Patirtinio ugdymo/-si galimybių samprata. Vaiko įgyta iš aplinkos ir suaugusiųjų patirtis yra pamatas vėlesniam gyvenimui ir sėkmingam

prisitaikymui jame. Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2015), yra teigiama, jog „patirtinis ugdymas/-is yra vaiko ir ikimokyklinio ugdymo auklėtojo, vaiko ir vaiko, vaiko ir aplinkos sąveikos rezultatas“. Taigi, būtina sąlyga-vaiko ir aplinkos sąveika. Ką naudingo vaikui duoda patirtinis ugdymas/-is, nurodo J. Dewey, (1997) „patirtinis ugdymas/-is lavina vaiko kūrybinius sugebėjimus, formuoja visuomeninės veiklos įgūdžius, stiprina fizinę vaiko sveikatą.“

Remiantis „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (2015), „patirtiniu vaikų ugdymu/-si vadinamas toks procesas, kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas sudaro sąlygas vaikams pamatyti, išgirsti, išgyventi, apmąstyti, t. y. įgyti įvairios patirties patiems aktyviai veikiant, dalyvaujant, kuriant kartu su kitais vaikais ir suaugusiais“. Atkreipiamas dėmesys į vaiko spontanišką veiklą, tai yra nesuplanuotą, nesurežisuotą pedagogų.

Veiklos centre pats vaikas, kuris tyrinėja aplinką ir tuo pačiu mokosi, ugdomi per savaiminę patirtį. Tai pabrėžia ir A. Juodaitytė, K. Rūdytė (2017) teigdamos, kad „savaiminis vaikų mokymas/-is yra itin reikšmingas, nes suteikia galimybę pažinti save, aplinką, žmonių gyvenimą joje, atrasti ir kurti prasmes“. Apibendrinant galima teigti, jog patirtinis ugdymas/-is, tai toks procesas, kai vaikas gauna informaciją iš aplinkos, ir įgyja patirties pats aktyviai veikdamas, dalyvaujantis, bendraudamas.

Patirtinio ugdymo/-si taikymo reikšmė. Visuomenei sparčiai modernėjant, naudojant išmaniąsias technologijas, mažėja ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo/-si patirčių galimybės. Vaikai pratinami naudotis išmaniosiomis technologijoms, kaip laisvalaikio praleidimo forma. Virtualus pasaulis tampa įtraukiančiu ir įdomiu

vaikui, tuo tarpu realiai vaikas yra slopinamas, tampa neaktyvus fiziškai. Menkėja jo kognityviniai, socialiniai įgūdžiai. Vaikas retai būna lauke, mažai bendrauja su kitais vaikais. Patirtinis ugdymas/-is praplečia vaiko gebėjimus ir suteikia galimybes išbandyti savo jėgas bendradarbiaujant su kitais vaikais.

Pasak A. Juodaitytės (2003), „patirtinis ugdymas yra susijęs pirmiausia su socialinės kompetencijos lavinimu. Patirtinis ugdymas/-is padeda plėtoti vaiko kognityvinę ir socialinę kompetencijas. Pedagogai nuolat galvodami, kaip galima užtikrinti sėkmingą ugdymą/-si, dažnai dalijasi tarpusavyje idėjomis, kurios sako, jog tik sistemingas žinių ir patirties kaupimas įtakoja tolimesnę vaiko pažangą.

Patirtinis ugdymas/-is suteikia vaikui žinias, apie jį supantį pasaulį, o kaip tinkamai jis jas panaudos gyvenime, priklauso nuo jo individualaus suvokimo, gebėjimų. Nuo mažens žingeidus vaikas, aktyviai veikdamas kaupia žinias pirmiausia pasitelkęs jutiminius pojūčius, vėliau savo patirtį sujungia su naujai įgytomis žiniomis, o vėliau pasidalija žaisdamas ir bendraudamas su bendraamžiais. Vaikas aktyviai mokosi tik sąveikaudamas su aplinka. Didelę reikšmę darbui su vaikais siekiant jų gerovės, turi patirtinis ugdymas/-is, kurio metu grupės vaikai ugdomi pasitelkdami, kokį nors intensyvų patyrimą (Burvytė, 2017).

Apibendrinant galima teigti, jog patirtinis ugdymas/-is tenkina vaiko pažintinius poreikius, skatina prigimtinius gebėjimus, leidžia išbandyti situacijų ir priemonių įvairovę, plečia bendravimą ir bendradarbiavimą tiek su bendraamžiais, tiek su suaugusiais, skatina vaiką įvertinti ir geriau pažinti savo galimybes, ugdo vaiko gebėjimą dirbti komandoje, atskleidžia vaiko individualumą ir kūrybingumą.

Ankstyvojo amžiaus ypatumai. Ankstyvasis vaiko amžius (nuo gimimo iki 3 metų) yra pats vertingiausias ir intensyviausias vaiko gyvenimo periodas, todėl reikalauja ypatingo ugdymo/-si. Pirmiausia ugdymas/-is turi būti nukreiptas į vaiko poreikių tenkinimą, tik tuomet galima užtikrinti vaiko sėkmingą, individualų vystymąsi.

Kaip teigia Europos Komisija, (rekomendacijose dėl ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo, 2018), „Mokymasis ir ugdymas prasideda nuo vaiko gimimo, o ankstyvieji metai yra labiausiai formuojantys vaiko gyvenimą, nes jie sudaro pagrindą visą gyvenimą trunkančiam vaiko vystymuisi“. Vaiko pažintinis ugdymas/-is prasideda nuo noro paliesti, viską ką mato aplinkui save. Apie patirties naudą tolimesnei ateičiai teigia ir A. Ruzgienė (2005): „kuo daugiau mažo vaiko suvokimo kanalų suaktyvinama, tuo didesnės ir įvairiapusiškesnės vėliau bus jo galimybės mokytis, tuo įvairiau galės būti suvokiamos, kaupiamos, ir atkuriamos žinios“. Vizualiai stebėdamas artimą aplinką jis ugdomi suvokimą apie save ir savo galimybes.

Kaip nurodo A. Ruzgienė (2005): „antrieji vaiko metai yra optimalus sensorinio auklėjimo tarpsnis, iš pradžių vaikas ima suvokti daiktų formą, vėliau dydį ir spalvą“. Pažintinius įgūdžius vaikas lavina tuomet, kai manipuliuoja daiktais, pats žaidžia savarankiškai, domisi parodytu pavyzdžiu, suvokia daiktų ryšį. Patirtinis ugdymas/-is, suteikia vaikui galimybę išbandyti naujas funkcijas, plėtoja jo praktinius įgūdžius, padeda susipažinti su aplinkos įvairove ir įgytas žinias realizuoti žinias praktiškai. Slopinant pažintinius vaiko poreikius, vėliau neįmanoma jų kompensuoti.

Aplinka, priemonės, ugdymo/-si proceso organizavimas. Remiantis L. Jovaiša (2007),

„aplinka yra žmogaus ugdymo veiksnys, kurį sudaro gamtinių, geografinių, klimatinių, socialinių, kultūrinių sąlygų, kuriomis gyvena ir veikia individas ar žmonių grupė, visuma“. Vaiką supanti aplinka, atspindi kultūrą, į kurią jis pateko. Suaugusieji kurdami aplinką turi vertinti vaikui daromą poveikį ir būti atsakingi, kad būtų sudarytos visos sąlygos vaikui tyrinėti, veikti savarankiškai.

J. P. Shonkof; D.A. Phillips (2000) nurodo, „kai vaikas jaučia savo jėgų galimybes (t. y. jausmas, galintis daryti įtaką įvykiams ir tuo pačiu poveikį savo gyvenimui), jo motyvacija ugdytis didėja. Kai aplinka nepalaiko (ar nubaudžia) tokius veiksmus, vaiko ugdymo/-si motyvacija mažėja, keičiasi arba atsiranda problemų“. Vaikui palanki aplinka, kuri palengvina kompetencijų augimą ir sustiprina asmeninio veiksmingumo jausmą, labiau skatina vaikus, kurie veikia aktyviai. Kai vaiko galimybės veikti ribotos, psichologinės problemos yra labiau tikėtinos.

Kai aplinka veikia slopinamai vaiko pažintinius gebėjimus, tai „nulemia vaiko protinės veiklos galimybes“ (Pileckaitė – Markovienė, Nasvytienė, 2004). Sparčiai augančio vaiko aplinkoje, turi būti priemonių, prietaisų, įvairių struktūrų medžiagų ir galimybių ką su jomis veikti. Pedagogai pasitelkę ugdymui skirtas priemones ir pritaikę aplinką sudaro sąlygas vaiko savarankiškai veiklai bei padeda lengviau adaptuotis pradėjus lankyti ugdymo įstaigą.

R. Vilkonis pabrėžia, jog „nederėtų pamiršti ir ugdymosi lauke, nes tai – patirtinis mokymasis, pasitelkiant visus pojūčius, o tai ypač svarbu siekiant sėkmingo žmogaus fizinio ir dvasinio vystymosi vaikystėje“. Lauko aplinka yra ypač tinkama ankstyvojo amžiaus vaikams ugdyti, nes joje yra daugiau galimybių vaiko pažintinei ir fizinei raidai

lavinti. Laikas, praleistas žaliwoje, natūralioje erdvėje, įskaitant parkus, sodus, sumažina vaiko stresą ir psichinį nuovargį (Taylor 2001). Kaip teigia V. Lamanauskas (2004) : „Pažinti gamtą iš knygų neįmanoma“. Tik veikdami gamtoje gali patirti gamtos reiškinius, laiko tėkmę ir sezoniškumą, užmegzti ryšį su gamta bei suvokti jos reikšmę žmogaus gyvenime.

Pasak I. Stonkuvienės (2004), „stebėdami gamtą vaikai gali rasti analogijų ir su žmonių pasauliu ir jų pačių gyvenimu“. Sodininkystės pradmenys (lapų grėbimas, žaidimas su žaislinėmis žoliapjovėmis, gėlių sodinimas), gyvūnų priežiūros (lesyklėlės gaminimas, inkilų kabinimas), erdvės ir laiko kaitos (darželio teritorija uždara, gatvė atvira; saulė kyla iš rytų, leidžiasi į vakarus) suvokimo įgūdžiai formuoja vaiko požiūrį į gamtą ir stiprina ryšį su ja. Užaugę vaikai ne visi taps sodininkais, tačiau turės aiškų supratimą apie sodininkystę. “.

Vaikas, dažnai būdamas gamtoje ir naudodamasis savo pojūčiais, turi daug galimybių plėsti savo patirtį. Kuo įvairesnė vaiko veikla gamtoje, tuo didesnės galimybės savarankiškai išbandyti savo paties gebėjimus, atradimus, sprendimus.

Vaiko savireguliaciją gerina laisvas veiklos ir elgesio lauke pasirinkimas. Vaikas gali pasirinkti tyrinėti augalus arba gali susidomėti ir rinkti įvairių formų akmenis. Taip pat jis pasirenka ar nori žaisti vienas, ar su draugais. Savireguliacija įtakoja sėkmingą beveik visų sričių vystymąsi – kognityvinių, elgesio, emocijų. Judėdamas aktyviai gryname ore vaikas grūdinasi, plėtoja fizinius gebėjimus (mėto kankorėžius, dėlioja mozaiką, laipioja, šokinėja, žaidžia su lauke esančiomis priemonėmis (stumia karutį, grėbia lapus, lipa liepteliu, supasi su virve), lavina stambiają ir smulkiają motoriką. Natūralioje šviesoje spalvos yra

ryškesnės, todėl stebint aplinkos įvairovę gerėja regėjimas. Naujų daiktų, reiškinių, sąvokų pažinimas plėtoja kalbinius įgūdžius. Tinkamiausios priemonės, kurias dažnai naudojamos kasdieniniame gyvenime: gamtinė medžiaga, buitinės, antrinės žaliavos.

2 metų vaikas jau aiškiai skiria kūnų paviršių skirtumus; šiurkštus- švelnus, karštas- šaltas, sausas- šlapias ir pan. (Pileckaitė-Markovienė, Nasvytienė ir kt., 2004). Nuo mažų dienų susipažinęs su įvairiomis medžiagomis, priemonėmis vaikas ir vėliau augdamas, gebės jas pritaikyti, tinkamai panaudoti, konstruoti, nes jau bus užsifiksavę jo atmintyje visam laikui. Natūralios gamtinės medžiagos ir daiktai aplinkoje vaikui suteikia prasmingų žinių apie pasaulį – daiktų proporcijas, dydį, svorį, medžiagų faktūrą, formų įvairovę (Lipskienė, 2011). Lietuvos darželiuose naudojamas priemonės: piešimo, rašymo konstravimo, natūralios, gamtinės, konstravimo, statybų, dažų, tekstilės, rankų darbo muzikos instrumentų, lauko aplinkos suteikia vaikui daugybę galimybių savo idėjoms išreikšti.

„Žaisdami su smėliu, vandeniu, vaikai susipažįsta su skirtingomis šių medžiagų ypatybėmis, taip pat ir savo pačių galimybėmis pažinti aplinkinį pasaulį, pilną garsų, kvapų, spalvų“ (Navickas, Vaičiulienė, 2011). Gerai organizuotos ir pritaikytos patalpų erdvės, kartu su tikslingai suplanuotomis veiklomis ir pritaikytomis pagal vaikų poreikius bei amžių priemonėmis skatina vaiko kūrybingumą, smalsumą, didina norą ugdytis visose situacijose. Aktyvi vaiko veikla gamtoje ir lauke lemia vaiko harmoningą psichinės ir fizinės sveikatos vystymąsi.

Pedagogas yra atsakingas už ugdymo turinio įgyvendinimą, todėl rekomenduojama žaismingai vaiką įtraukti į ugdymo procesą, tik jam priimtinais

būdais, atsižvelgiant į jo amžių bei individualius poreikius.

Europos Komisijos ministrų kabineto rekomendacijose (2002), yra teigiama, jog „ugdymo įstaigoje dirbantis pedagogas turi gebėti: užmegzti, vystyti ir plėtoti pasitikėjimu grįstus santykius su vaikais, būti dėmesingas jų poreikiams, vystyti individualų darbą su vaiku, atsižvelgiant į/ir jo šeimos asmeninius poreikius, lūkesčius, gyvenimo aplinkybes, kalbą, kultūrinį paveldą, vietos bendruomenės kontekstą, (...) mokyti vaikus mokytis išgyvenant kasdienės patirtis“. Vaiko ugdymo/-si kokybė priklauso nuo pedagogo asmeninių gebėjimų, iniciatyvumo ir vertybinių nuostatų.

Tam pritaria ir M. Pileckaitė – Markovienė, D. Nasvytienė (2004), “įdomios veiklos metu vaikas sugeba ilgai susikaupti, iki smulkmenų prisiminti patrauklias situacijos detales”. Rekomenduojami būdai, vaiko ugdymui(-si) skatinti:

- kasdien pasakoti apie tai, ką veikiama ir kodėl taip daroma
- klausti vaiko nuomonės, klausinėti vaiką atvirais klausimais
- domėtis kas vaikui patinka ir kodėl
- patinkančią veiklą kartoti
- kantriai laukti, kol vaikas susikaups, susidomės
- skatinti vaiką išbandyti ką nors naują
- džiaugtis su vaiku tyrinėjant, eksperimentuojant
- ugdyti vaiko gebėjimus pakartojant veiklą
- stengtis, kad vaikas veikdamas patirtų teigiamų emocijų
- skatinti kūrybingumą, vertinant pasiekimus
- skatinti vaiką veikti savarankiškai

- nuoširdžiai džiaugtis su vaiku akcentuojant jo gabumus.

Veiklų metu, pastebėjęs vaiko susidomėjimą ugdomosiomis priemonėmis, pedagogas tikslingai parenka vaikui tokią veiklą, kurioje vaikas panaudoja priemonę kuo įvairesnėse situacijose. Esminė patirtinio ugdymo/-si nuostata – kad vaikas pats norėtų įsitraukti į veiklos procesą, kurio metu būtų lavinami vaiko individualūs gebėjimai, pažintiniai poreikiai.

Išvados

1. Ankstyvojo amžiaus vaiko kasdienis laiko leidimas žaidžiant ir veikiant turtingoje lauko, žalioje, natūralioje ir vidaus, ugdymą/-si skatinančioje, papildytoje priemonėmis ir pritaikyta įranga skirta patirtiniam ugdymui/-si, aplinkoje teigiamai prisideda prie kiekvieno pageidaujamo vaiko pasiekimų rezultato, įskaitant pažintinį vystymąsi, socialinį tobulėjimą, emocinį vystymąsi, fizinį aktyvumą ir sveiką mitybą. Patirtinis ugdymas/-is yra reikšmingas vaikui tuo, kad suteikia galimybes aktyviai veikti ir kurti sąveikoje su kitais, sėkmingai integruotis į bendruomenės gyvenimą, išbandyti savo prigimtinius gebėjimus ir lengviau prisitaikyti prie aplinkos.
2. Ankstyvojo amžiaus vaiko ugdymas/-is ypatingas tuo, jog yra orientuotas į vaiko poreikių tenkinimą, jutiminės (sensorinės) patirties plėtojimą, atitinkantis vaiko amžiaus galimybes bei skatinantis vaiko savarankiškumą ir saviraišką.
3. Ankstyvojo amžiaus vaiko patirtinio ugdymo/-si galimybes padeda realizuoti grupėje, lauko aplinkoje naudojamos ir pritaikytos pagal amžių ir poreikius priemonės ir patirtinei veiklai skirta įranga. Pedagogai pasitelkę ugdymui skirtas

priemonės ir pritaikę aplinką sudaro sąlygas vaiko savarankiškai veiklai bei padeda lengviau adaptuotis pradėjus lankyti ugdymo įstaigą. Lauko aplinka yra ypač tinkama ankstyvojo amžiaus vaikams ugdyti, nes joje yra daugiau galimybių vaiko pažintinei ir fizinei raidai lavinti. Kuo daugiau patirtiminių vaiko ugdymą/-si skatinančių priemonių ir pedagogo idėjų patirtinei vaikų veiklai – tuo daugiau galimybių ankstyvojo amžiaus vaiko gebėjimų įgijimui bei patirties kaupimui.

Literatūra

1. Burvytė S. (2017). Socialinis ugdymas [interaktyvus], [žiūrėta 2018-12-16], Prieiga per internetą: <https://socialinisugdymas.leu.lt/index.php/socialinisugdymas/article/view/64/0>
2. Dewey J. (1997). *Experience and education*. New York: Touchstone
3. Jovaiša L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žinynas. - Vilnius: Gimtasis žodis.
4. Juodaitytė A. (2003). Vaikystės fenomenas: socialinis-educacinis aspektas : monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Juodaitytė A., Rūdytė K. (2009) DISKURSAS KAIP SOCIALINIŲ EDUKACINIŲ REIŠKINIŲ KONTEKSTUALAUS SUPRATIMO

METODOLOGINĖ

PRIEIGA

<http://gs.elaba.lt/object/elaba:6107777/>

6. Lamantauskas V.(2004). Ugdymas: aksiomatinis ir sisteminis aspektai. Vilnius:Ciklonas
7. Lipskienė R. (2011). Aplinka yra ne tik tai, ką regi mūsų akys// Žvirblių takas, Nr. 2, psl. 9-10.
8. Monkevičienė O.(grupės vad.), Glebuviienė V.S. , Stankevičienė K., Jonilienė M., Montvilaitė S., Mazolevskienė A. (2009). Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė ataskaita. [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-25] <https://www.upc.smm.lt/.../VPV%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio.%20priesmokykl...>
9. Navickas V., Vaičiulienė A. (2011). Žmogaus raidos psichologija. Vilnius: Versus Aureus
10. Pileckaitė – Markovienė M., Nasvytienė D., Bumblytė D. (2004). Vystymosi psichologija. Vaikystė. Vilnius: Enciklopedija
11. Shonkoff JP., Phillips DA. (2000).From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development. Washington : National Academies Press
12. Taylor A. (2001). “Coping with ADD: The Surprising Connection to Green Play Settings,” *Environment and Behavior*
13. Vilkonis R. (2008). Neuždarykite vaikystės tarp keturių sienų. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla

PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ, TURINČIŲ ASS (AUTIZMO SPEKTRO SUTRIKIMAS), SOCIALINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS(IS)

Odeta Vievesytė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti priešmokyklinio amžiaus vaikų, turinčių autizmo spektro sutrikimą, socialinių kompetencijų ugdymą. Pateikiamos autizmo sampratos, analizuojama socialinių kompetencijų svarba ikimokykliniame amžiuje. Straipsnio išvadose atsispindi esminiai teiginiai, skirti šeimoms ir pedagogams, besidomintiems vaikų autistų problemomis bei jų ugdymo ypatumais.

Prasminiai žodžiai: kūrybiniai žaidimai, komunikacinė kompetencija, priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Temos aktualumas, naujumas. Autizmo spektro sutrikimų (toliau – ASS) turinčių vaikų Lietuvoje daugėja. Lietuvos Higienos instituto duomenimis, ASS sutrikimų pasiskirstymas Lietuvoje 2011–2015 metais rodo, kad šių sutrikimų skaičius Lietuvoje stipriai išaugo – nuo 833 iki 1423 atvejų („Pažangos projektai“, 2016). Augantis ASS turinčių vaikų skaičius skatina domėtis jų raida, ugdymo galimybėmis. ASS sutrikimų turintys vaikai dažnai atsiduria ikimokyklinio ugdymo įstaigose tarp sveikų vaikų, todėl labai svarbu, kad pedagogai gebėtų ugdyti ASS turinčius vaikus. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra ugdomos vaikų įvairios kompetencijos, tarp jų ir socialinė kompetencija, kuri yra susijusi su vaiko integravimusi visuomenėje, bendravimo įgūdžiais, gebėjimu gyventi tarp kitų ir su kitais. Pagrindiniai autizmo požymiai – sutrikusi socialinė raida, kalbos ir neverbalinės komunikacijos problemos, keistas, netipiškas elgesys, vaizduotės ribotumas, interesų nenormalumai ir kt. (Zager, 2006). ASS turintys vaikai negeba žaisti, bendrauti su kitais, jie dažnai atsiriboja nuo kitų vaikų, bendros veiklos, todėl jų socialinė kompetencija atsilieka nuo bendraamžių (Christensen, Bilder ir kt., 2016). Socialinės kompetencijos svarba yra didžiulė, nuo jos priklauso

vaiko ateities galimybės mokytis, bendrauti, dirbti, kurti šeimą, nes visa tai reikalauja nuolatinio bendravimo, buvimo tarp žmonių (Constantino, Charman, 2016). Kadangi ASS turintys vaikai labai stokoja socialinės kompetencijos, būtina išsiaiškinti, kaip jų minėta kompetencija gali būti ugdoma. Tai padėtų atrasti problemines ugdymo sritis ir jas tobulinti tam, kad ASS turintys vaikai nebūtų palikti likimo valioje ir būtų tinkamai ugdomi. Tai suteikia galimybę ASS turintiems vaikams ateityje, suaugus, gyventi pilnavertiškai ir kokybiškai, išvengti socialinės atskirties. Lietuvoje veikia darželiai, kuriuose ugdomi ASS turintys vaikai. Tačiau tėvai neretai nenori pripažinti vaiko ligos, dėl to vaikai atsiduria darželiuose tarp ASS neturinčių vaikų. Nėra aiškios ASS turinčių vaikų ugdymo sistemos.

Tyrimo problema: kokios galimybės ASS turintiems vaikams ugdytis socialines kompetencijas priešmokyklinio ugdymo įstaigoje? Darbo problema tikslinama probleminiu klausimu: kaip yra įgyvendinamas ASS turinčio vaiko socialinių kompetencijų ugdymas Lietuvos priešmokyklinio ugdymo įstaigoje ir su kokiomis kliūtimis susiduriama?

Tyrimo objektas – ASS turinčių vaikų socialinių kompetencijų ugdymas(is).

Tyrimo tikslas – atskleisti ASS turinčių vaikų socialinių kompetencijų ugdymo(si) galimybes priešmokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti vaikų, turinčių raidos sutrikimą – autizmą, raidos ypatumus.
2. Apibrėžti socialinių kompetencijų svarbą ASS turinčių vaikų ugdyme.

Tyrimo metodas: mokslinės literatūros analizė.

Autizmo samprata

Autizmas ir kiti autizmo spektro sutrikimai (toliau ASS) pirmą kartą buvo diagnozuoti XX a. pradžioje, nors tokie sutrikimai lydi žmones nuo seniausių laikų (Wisniewska-Majchrzyk, Zdzisław Majchrzyk, 2014). Autizmas yra sutrikimas, priskiriamas ASS grupei. Šiais laikais pagal DSM-V ir TLK – 10 ASS grupei yra priskiriamas įvairiapusis raidos sutrikimais, kuriems priskiriami vaikystės autizmas, Aspergerio sindromas, Rett sindromas, vaikystės dezintegracinis sutrikimas (Makauskienė, 2011). Autizmas yra toks mąstymas, kuris visiškai priklauso nuo aktualių individo poreikių, psichinių būsenų, realaus santykio su tikrove praradimas, patologinis uždarumas, noro bendrauti nykimas, ryšių su artimaisiais ir aplinka silpnėjimas (Ryškus, Gerulaitis, Vaitkevičienė, 2001). Autizmo sutrikimą turintys vaikai neturi draugų, dažnai yra atstumiami grupės sveikų vaikų dėl keisto elgesio, kelia sunkumų pedagogams ugdant sveikus vaikus, todėl neretai kyla aplinkos priešiškus vaikams, turintiems autizmo sutrikimą. Pačioje šeimoje tėvams sunku suprasti ir auklėti savo vaiką, todėl jiems taip pat kyla pyktis, santykis su vaiku silpnėja. Autizmo sutrikimą turinčių vaikų didžiausios problemos yra bendravimo ir kalbos sutrikimai (nerišli kalba, menkas žodynas, uždarumas – visa tai trukdo bendrauti su

aplinkiniais), nepakankamas socialinis turimų kalbinių įgūdžių vartojimas, pažeisti sugebėjimai žaisti imitacinius bei socialinius žaidimus, kūrybingumo bei fantazijos stoka mąstymo procesuose (Christensen, Bilderir kt., 2016). Negebėjimas žaisti ypač skatina autizmo sutrikimą turinčio vaiko atskirtį grupėje. Pavyzdžiui, darželio grupės vaikai žaidžia, kalbasi tarpusavyje, atlieka užduotis, visi bendrauja, o autizmo sutrikimą turintis vaikas yra atsiskyręs: jis nemoka žaisti – nežaidžia; nemoka sklandžiai bendrauti, kalbėti – nenori bendrauti. Toks vaikas lieka atsiskyręs. Priežastys, dėl kurių atsiranda autizmo sutrikimai, nėra visiškai aiškios. Mokslinėje literatūroje egzistuoja keturios autizmo priežasčių aiškinimo teorijos:

- Psichologinė. Teorija aiškina, kad vaiko autizmo sutrikimus gali nulemti vaiko aplinka, elgesys su vaiku nuo kūdikystės.
- Biologinė. Teorija teigia, kad autizmo priežastis yra cheminių elementų – neuro perdavėjų trūkumas smegenyse. Pavyzdžiui, vienas tokių elementų yra serotoninas, kuris turi įtakos emocijoms ir elgesiui, kai kurių autistų smegenyse viršija net 100 proc. normą,
- Organinė-neurologinė teorija autizmo priežastimis laiko įvairius smegenų pažeidimus, kuriuos gali sąlygoti infekcinės ligos, įgimti organiniai-neurologiniai pakitimai.
- Genetinė teorija autizmo priežastimis laiko paveldimumą, genetinius pakitimus (Ivoškuvienė, Balčiūnaitė, 2002).

Socialinių kompetencijų ugdymas(is) priešmokykliniame amžiuje

Socialinių kompetencijų ugdymas pradedamas šeimoje nuo pat vaiko kūdikystės etapo. Priešmokyklinio amžiaus vaikai į ugdymo įstaigas ateina su skirtingais socialinės kompetencijos lygiais, įgūdžiais, todėl priešmokyklinio ugdymo įstaigos privalo išugdyti vaikų socialinę kompetenciją, kuri yra būtina einant į mokyklą. Visų pirma, priešmokyklinio ugdymo įstaigos lavina vaikų savivoką. Priešmokyklinio ugdymo įstaigos ugdo vaikų bendravimo su kitais vaikais gebėjimus. Tam skirtos priemonės:

- Darbas grupėje. Skatinama bendrauti, spręsti problemas, tartis, padėti vieni kitiems, džiaugtis bendrais rezultatais. Gali būti duodamos užduotys – nupiešti bendrą paveikslą, padainuoti dainą.
- Rytinio pabuvimo kartu laikas. Darželiuose tai vadinama „Ryto ratu“, kuomet vaikai susirenka, susėda ratu, o auklėtoja klausinėja apie tai, kas per praeitą dieną įvyko. Vaikai gali vieni kitiems užduoti klausimus.
- Laikas kieme, kur vaikai gali vieni su kitais žaisti. Žaidimai skatina bendravimą, problemų sprendimą, taisyklių laikymąsi (Aramavičiūtė, 2011).

Socialinės kompetencijos ugdymas apima ir bendravimo su suaugusiais ugdymą. To mokoma savo pavyzdžiu: auklėtojos bendravimas su direktore, kitais pedagogais. Taip pat auklėtojos aiškina ir moko vaikus, kad reikia sveikintis su direktore, kitomis auklėtojomis, kitų vaikų tėveliais. Auklėtojos pasakojimų pagalba moko vaikus, kaip suaugę turi elgtis su vaikais, o vaikai – su suaugusiais (Juodaitytė, 2003). Socialinė kompetencija priešmokyklinio ugdymo įstaigoje ugdoma ir tobulinant vaikų orientavimosi aplinkoje

gebėjimus. Vaiko aplinkos suvokimas ir prisitaikymas joje ugdomas šiomis priemonėmis:

- Išvykos, ekskursijos. Pažįstamos naujos vietovės, patiriami įspūdžiai, vaikai mokomi nebijoti naujų aplinkų, drąsiai juose jaustis, pažinti.
- Eksperimentai, atradimai lauke, kieme. Vaikai pažįsta aplinką, gamtos reiškinius, metų laikus, išmoksta, kaip rengtis skirtingu oru, pažįsta medžius, gyvūnus, augalus ir pan.

Vaikai pažįsta darželio erdves, mokosi juose orientuotis (Bankauskienė, Jegelevičienė, 2006). Ugdant įvairius socialinės kompetencijos gebėjimus priešmokykliniame amžiuje, svarbiausiai parinkti tinkamas ir efektyvias priemones. Priešmokyklinio amžiaus vaikams efektyviausios priemonės yra žaidimai, meninė veikla. Pedagogai ir psichologai visame pasaulyje pripažįsta, kad geriausia ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo strategija yra aktyvūs, „apčiuopiami“ ugdymo metodai, tokie kaip žaidimai, šokis, dramatinė veikla.

Priešmokyklinio amžiaus vaikų, turinčių autizmo spektro sutrikimų, socialinių kompetencijų ugdymo(si) metodai

Socialinės kompetencijos ugdymas priešmokyklinio ugdymo įstaigose yra sudėtingesnis, kuomet reikia ugdyti ASS turinčių vaikų socialinę kompetenciją. Kadangi vaikai, turintys ASS yra gana uždari, pasižymi bendravimo sunkumais, pedagogams tenka įdėti daug pastangų, kaip lavinti vaikų socialinius įgūdžius. Pats svarbiausias socialinės kompetencijos ugdymo būdas vaikams, turintiems ASS, yra elgesio valdymas. Elgesio valdymas yra svarbus veiksnys visose situacijose ir bet kurioje aplinkoje. Juo sėkmingai valdomi tokie elgesio modeliai kaip savęs žalojimas, agresija,

daiktų bei turto niokojimas, tuo lengviau vaikui adaptuotis aplinkoje, būti priimtam kitų vaikų (Mikulėnaitė, Ulevičiūtė, 2003). Agresija, savęs žalojimas ir kiti neigiami elgesio bruožai apsunkina vaiko integraciją į visuomenę, todėl nukenčia bendravimo galimybės. Jei vaiko neigiamas elgesys valdomas, sustabdomas, galima lengviau pritapti visuomenės tarpe. Veiksmingas elgesio valdymo planas apima aplinkos analizę, funkcinių elgesio įvertinimą ir mokymą bei skatinimą gražiau elgtis, aplinkos praturtinimą, nusivedant autistiškus asmenis į kokius nors renginius (Hallahan, Hauffman, 2003). Netinkamas vaiko, turinčio ASS, elgesys gali būti nutraukiamas tvirtu ir aiškiu vienu žodžiu „Stop“; „Baik“; „Liaukis“ ir pan. Komanda turi būti trumpa ir griežta. Labai veiksmingai padeda kokio nors paveiksluko, spalvos, kortelės, rankos iškėlimas prieš vaiką. Tačiau tokia priemonė visada turi būti vienoda vienam vaikui: jei keliami ranka dėl neigiamo elgesio, tai visada ji ir keliami; jei rodoma kortelė, visada elgesys stabdomas tokiu būdu (Thomas, Chapman, 2013). Vaikai, turintys ASS, turi būti nuolat stebimi tam, kad galima būtų pastebėti netinkamą elgesį ir jį stabdyti. Dėl netinkamo elgesio užduoties jokių būdu nenutraukti, nes vaikas turi suprasti, kad nepriklausomai nuo jo elgesio ją reikės atlikti. Už tinkamai atliktą užduotį vaikas būtinai pagiriamas, paskatinamas už gerą elgesį (Charman, Dockrell, Peacey, Forward, 2011). Ugdant ASS turinčius vaikus, dažniausiai remiamasi biheavioristiniais elgesio formavimo principais, prizais, apdovanojimais skatinant tinkamus veiksmus. Sudarant individualias programas, priklausomai nuo vaiko gebėjimų, numatomi pažintinės veiklos (dėmesio, mąstymo, suvokimo, atminties), kalbos ir bendravimo skatinimo būdai. Elgesio, bendravimo įgūdžiai formuojami ir namuose, todėl sudarant individualias autizmu

sergančių vaikų ugdymo programas ypač skatinamas tėvų ir kitų šeimos narių dalyvavimas ir bendradarbiavimas su specialistais (Logopedinės pagalbos centras, 2012).

ASS turinčių vaikų socialinė kompetencija ugdoma ir logopedo pagalba, kuris lavina vaiko kalbą, turtina jo žodyną, moko išstarti žodžius, dialoginės kalbos subtilybių. Logopedas padeda lavinti vaiko kalbą, todėl vaikui didėja komunikavimo galimybės. Bendravimas su kitais skatinamas būnant grupėje su kitais vaikais, juos stebint, atliekant darbelius grupėse, vykstant su pedagogais į renginius, išvykas, bendraujant su tėvais. Viena labiausiai moksliskai ištirtų ir dokumentais pagrįstų programų – taikomosios elgesio analizės (ABA) programa. Jos iniciatorius – Lovaas (1987). Vaikams, pasižymintiems autizmo spektro sutrikimu, itin svarbi ugdymosi ir gyvenimo aplinka, kuriai keliami tam tikri reikalavimai, pvz., kad ji būtų stabili, nedaug pokyčių. Šie reikalavimai keliami ir fizinei ir socialinei aplinkai. Visi užsiėmimai turi būti struktūruoti, t.y. turėti griežtą tvarką. Pagrindinis struktūruoto autistiškų vaikų mokymo ypatumas – suprantamai, vaizdžiai ir aiškiai pateikta ji supančios aplinkos ir numatomos veiklos struktūra. Ir namuose, ir ugdymo įstaigose siūloma taikyti vaikui suprantamą individualią veiklos schemą, padedančią jam nuolat žinoti, ką jis darys, kur dirbs, kiek laiko jam skirs ir kas bus po to. Ši schema turi aiškiai apibrėžti veiklos pabaigą ir iš anksto įvardyti tolesnį užsiėmimą (Mikulėnaitė, Ulevičiūtė, 2004). Dienos rutina, režimas ASS turintiems vaikams yra labai svarbus, todėl būtina, kad vaikai jaustųsi saugiai darželio aplinkoje, pedagogas kiekvieną užduotį paaiškintų aiškiai, lėtai, įvardintų pradžią ir pabaigą. Saugi aplinka reiškia ir tai, kad ASS turintis vaikas nepatirs patyčių. ASS turintys vaikai labai jautriai reaguoja į

aplinkinių vaikų pasijuokimus iš jo elgesio, atliekamų darbų, todėl gali dar labiau užsidaryti viduje. Pedagogas privalo užtikrinti grupėje toleranciją ir ramybę, kad nebūtų juokiamasi iš ASS turinčio vaiko sugebėjimų.

Apibendrinant įvairių tyrėjų nuomones, išryškėjo, kad ASS turinčių vaikų socialinės kompetencijos priešmokyklinio ugdymo įstaigose ugdymas reikalauja sudėtingesnio pedagogų darbo ir supratimo apie ASS turinčius vaikus, jų problemas. Teisingiausiai ugdyti ASS turinčius vaikus gali spec. pedagogai, išmanantys įvairias ASS turinčių vaikų ugdymo programas. Darželiuose ASS turinčių vaikų socialinė kompetencija ugdoma aktyviu vaikų stebėjimu, netinkamo elgesio stabdymu vienodais, griežtais gestais, komandomis bei apdovanojimais už tinkamą užduoties įvykdymą. ASS turinčių vaikų bendravimo įgūdžiai lavinami atliekant darbus grupelėse, stebint kitus vaikus, vykstant į renginius. Labai naudingos socialinės kompetencijos lavinimo programos yra ABA ir TEACCH. Priešmokyklinio ugdymo įstaigose ASS vaikams turi būti užtikrinta saugi ugdymo aplinka, griežta rutina, kiekviena užduotis aiškiai paaiškinama nuo pradžios iki galo.

Išvados

1. Autizmas yra sutrikimas, pasižymintis visą gyvenimą trunkančiais kokybinio socialinio bendravimo, komunikacijos ir elgesio nukrypimais nuo normos. Vaikai, turintys ASS, nerodo noro bendrauti, nemoka bendrauti, jiems trūksta komunikacinių įgūdžių. Vaikas elgiasi ir kalba nesuprantamai, keistai, neįprastai, nesugeba palaikyti dialogo, vaikas pasižymi nelanksčiu mąstymu. Šis sutrikimas pasireiškia labai anksti, tik pastebimas, nustatomas per vėlai, tėvams sunku susitaikyti, kad jų vaikas kitoks.

2. ASS turinčių vaikų socialinės kompetencijos priešmokyklinio ugdymo įstaigose ugdymas reikalauja sudėtingesnio pedagogų darbo ir supratimo apie ASS turinčius vaikus, jų problemas. Suformuoti socialiniai įgūdžiai įgalina kokybiškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais, prisitaikyti prie kintančių aplinkos sąlygų, laikytis socialinių elgesio taisyklių ir sėkmingai integruotis į tolimesnį visuomeninį gyvenimą.

Literatūra

1. Aleksejūnaitė, L., (2012). *Šeimų, auginančių autistus vaikus, gyvenimo kokybė*. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.
2. Constantino, JN., Charman, T. (2016). Diagnosis of autism spectrum disorder: reconciling the syndrome, its diverse origins, and variation in expression. *The Lancet Neurology*, Nr.15(3), p. 279-291.
3. Indrašienė, V., Kairelytė-Sauliūnienė, E., (2018). Ugdytinio, turinčio autizmo spektro sutrikimą, probleminio elgesio keitimas pritaikant funkcinio elgesio vertinimo metodiką. *Socialinis ugdymas*, Nr. 1 (48).
4. Ivoškuvienė, R., Balčiūnaitė, J. (2002). *Autistiškų vaikų ugdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Juodaitytė, A. (2003). *Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
6. Lesinskienė, S. (2002). *Vaikystės autizmo diagnostikos ir gydymo principai. Metodinės rekomendacijos*. Vilnius.
7. Makauskienė, V. (2011). *Autizmo spektro sutrikimai*. Logopedas gali padėti. Logopedinės pagalbos centras.
8. Malinauskienė, D. (2006). Priešmokyklinio ugdymo pakopos svarba vaikų socialinės kompetencijos ugdymui. *Socialinis darbas: mokslo darbai*, Nr. 5(1), p. 116–122.
9. Ruškus, J., Gerulaitis, D., Vaitkevičienė, A. (2001). Šeimos, auginančios autizmo sindromą turintį vaiką,

išgyvenimų struktūra. Atvejo analizė. *Nurse Practitioner*, Nr. 26(2), p. 47.

10. Tījūnėlienė, O., Jonutytė, I. (2009). Skirtingo išsilavinimo tėvų nuostatos į vaikų socialinės kompetencijos ugdymą(si) priešmokykliniame amžiuje. *Socialinis ugdymas*, Nr. 9 (20), p. 70.

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ KALBOS ŽODYNO TURTINIMAS PER ŽAIDYBINĘ VEIKLĄ

Vilma Kizevičienė, vadovas dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija, Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo studijų programa

Anotacija. Straipsnyje pateikiama mokslinės literatūros apžvalga, analizuojanti ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos žodyno turtinimą per žaidybinę veiklą: paaiškinami ankstyvojo amžiaus vaikų raidos ypatumai, pateikiama šio amžiaus vaikų žodyno įgijimo svarba, nurodomos žaidybinės veiklos glaimybės. Daromos išvados, kad žaidybinė veikla sėkmingai turtina ankstyvojo amžiaus vaikų žodyną, o žodyno svarba ypač aktuali šio amžiaus vaikams, nes lemia tolimesnę tiek kalbos, tiek asmenybės vystymąsi.

Prasminiai žodžiai: ankstyvojo amžiaus vaikai, žaidybinė veikla, žodyno turtinimas.

Aktualumas. „Ankstyvasis amžius – tai vaikų amžius nuo metų iki trejų. Šiame amžiuje vaikai pradeda valdyti savo elgesį, ketinimus, mėgdžiodamas šeimos ir aplinkinių elgesį geba laikytis aiškiai apibrėžtų elgesio taisyklių, siekia sėkmingo rezultato, elgiasi taip kaip moko ir elgiasi tėvai (Boller, 2012). Burvytė, Ralys ir kt. (2012) apibūdina, jog ankstyvasis amžius – bene pats trumpiausias, tačiau pats svarbiausias žmogaus etapas, kurio metu vyksta pats intensyviausias pasiruošimas gyvenimui. Tai amžius, kuomet vaikas kaupia patirtį, mokosi pažinti pasaulį ir jame būti, vykdyti nuolat kartojamo elgesio pavyzdžius (Monkevičienė, 2001)“. Ankstyvasis amžius yra pats reikšmingiausias laikotarpis mažylių kalbai ugdyti, o sėkmingos vaikų kalbos plėtros pagrindas – inovacijų taikymas ugdymo procese, taip pat mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas. „Anot Juodaitytės (2002) ir Einon (1999), ankstyvojoje vaikystėje vaikas aktyviausiai sąveikauja su jį supančiu pasauliu ir kopijuodamas bei padedamas suaugusiųjų renkasi savo veiksmus, elgesio modelį bei ketinimus. Būtent šiame amžiuje vaikai, dar gerai nesuprasdami prasmės ir paskirties, jau įgyja pagrindines elementarias gyvenimo žinias, įgūdžius bei elgesio taisykles. Pirmaisiais savo gyvenimo

metais mažas žmogus pasaulį pažįsta, jį sugeria ir mokosi taip intensyviai, kaip niekada vėliau. Tik kryptingas ir kokybiškas ankstyvasis ugdymas lemia tolimesnes vaiko žinias, įgūdžius ir sėkmę“. Kalba yra pagrindinė žmonių tarpusavio supratimo ir santykių kūrimo priemonė. Ji padeda užmegzti kontaktus su kitais, išsakyti mintis ir jausmus, išreikšti norus, perteikti išgyvenimus, planuoti veiksmus, suprasti tarpusavio ryšius ir apsikeisti patirtimi. Kalbinių gebėjimų raida turi ypatingą socialinę svarbą tolesniame vaiko gyvenime (Dočkienė, 2015). Kalba – pagrindinė bendravimo priemonė, kuri, kaip sistema, egzistuoja nepriklausomai nuo mūsų, o kalbėjimas būdingas tik žmogui ir yra viena iš svarbiausių psichinės veiklos funkcijų (Garšvienė ir Ivoškuvienė, 1993). Vaiko kalba – stebuklų stebuklas. Ji glūdi jo viduje, artimųjų, aplinkos daiktų ir reiškinių pašaukta ateina, kad padėtų vaikui pažinti pasaulį, perduoti ir perimti informaciją, išreikšti išgyvenimus (Alšauskienė, 2003). Pasak Daugirdienės (2003), kalba – tai svarbiausias žmogaus psichinės ir socialinės raidos pasiekimas, įgyjamas bendraujant su kitais žmonėmis. Savalaikė bei tinkama kalbos plėtotė yra būtina sąlyga visavertei suvokimo, atminties, vaizduotės ir mąstymo raidai. Sutrikus

kalbai, netenkama galimybės visapusiškai bendrauti, taip pat neretai sutrinka ir kitų psichinių procesų tvarka. Kalba tai formalus komunikacijos būdas, apimantis supratimą ir vartojimą ženklų bei simbolių, kuriais reiškiamos mintys. Naudodamasis kalba kaip sistema, žmogus turi galimybę bendrauti ir tenkina asmeninius bei savarankiškumo ir integracijos į visuomenę poreikius (Garšvienė ir Ivoškuvienė, 2003). Kalbą vaikas išmoksta, bendraudamas su suaugusiais, pamėgdžiodamas juos ir jų padedamas. Vadinasi, bendrauti su vaiku būtina nuo pat ankstyvosios vaikystės. Kalbinis bendravimas ir kalbos supratimas bei aktyvi kalba rutuliojasi iš lėto (Unčiūrys, 1988). Nefaitė (2012) teigia, jog nuo to, kaip šeimos nariai ir kiti suaugusieji bendrauja su vaiku, priklauso vaiko kalbos raida bei supančio pasaulio suvokimas. Alšauskienė (2003) teigia, jog vaikai bendrauja įvairiais būdais: žodžiais, pasakodami, piešdami, lipdydami, šokdami, žaisdami. Tad svarbu vaiką padėti reikšti savo mintis, emocijas, skatinti kalbinį aktyvumą. Augančio vaiko žodynas, veikiamas tam tikros kalbinės aplinkos, sparčiai turtėja. Labai svarbi kalbos plėtojimo darbo dalis yra bendravimo įgūdžių formavimas, nes tik išugdžius vaiko poreikį bendrauti, galima sėkmingai ugdyti kalbą (Daugirdienė, 2003).

Tyrimo problema – kaip turtinamas ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos žodyno per žaidybinę veiklą?

Tyrimo objektas - ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos žodyno turtinimas per žaidybinę veiklą.

Tyrimo tikslas – atskleisti ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos žodyno turtinimo per žaidybinę veiklą ypatumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos žodyno turtinimo svarbą.

2. Nustatyti žaidybinės veiklos svarbą žodyno turtinimui.

Tyrimo metodas: mokslinės literatūros analizė.

Ankstyvojo amžiaus vaikų žaidybinė veikla

Žymiausias socialinio išmokimo teoretikas Bandūra (1991) teigia, kad vaikas išmoksta kalbos mėgdžiodamas suaugusiuosius. Vaikas nuolat girdi aplinkinių žmonių kalbą, klausosi ir mėgina pakartoti tą patį. Chomskio (1968) teorija. Šią teoriją sukūrė lingvistai, psichologai ir biologai nustatė, kad panašaus amžiaus vaikų kalbiniai pasiekimai yra panašūs nepriklausomai nuo gimtųjų kalbų, kultūrinių, ekonominių skirtumų. Šie specialistai pasiūlė biologinę kalbos teoriją, kurią pagrindžia labai aiški kalbinių gebėjimų atsiradimo chronologija: visi sveiki šešių mėnesių kūdikiai čiauška, vienų metų ištaria pirmuosius žodžius, o antrųjų metų pabaigoje pirmuosius sakinius. Tai gali paaiškinti tikrai biologinė kalbos mechanizmų prigimtis, tai yra tas faktas, kad kiekvienas kūdikis gimsta jau turėdamas gebėjimą išmokyti kalbą. Ši teorija ypač akcentuoja vaiko gebėjimą savarankiškai kurti žodžius, kurių jis niekada negirdėjo, nors jie sudaryti remiantis gimtosios kalbos gramatikos principais: išgirdęs, kaip tėvai sako, kad paukštis plasnoja, vaikas sukuria naujadarą vėliava vėliavoja (plasnoja), ar du šunys pirmauja (lenktyniauja), elektrinis žmogus (elektrikas) ir pan. Taigi vaikas gimtosios kalbos gramatiką išmoksta perprasdamas gimtosios kalbos struktūrą ir jos dėsnius, o ne mėgdžiodamas suaugusiųjų kalboje pavartotas gramatinės formas (Giedrienė, 2011). Pagal Vygotskį (1991), vienas svarbiausių kalbos raidos momentų yra kalbos ir mąstymo sąveika. Pirmaisiais gyvenimo metais mąstymo ir kalbos funkcijos vystosi savarankiškai, o antrųjų metų pradžioje tarsi susitinka ir toliau per

visą gyvenimą eina drauge viena kitą veikdamos. Gerai žinoma Vygotskio (1991) teorija apie vaiko egocentrinę ir planuojamąją kalbą. Vaikas, rengdamasis ką nors daryti, ypač probleminėje situacijoje, kalbasi pats su savimi planuodamas ir tikslindamas būsimus savo veiksmus: norėdamas pasiekti aukštai lentynoje padėtą saldainių dėžutę, vaikas kalba pats su savimi: reikia atsinešti kėdę (atsineša ir lipa ant kėdės), ne, vis tiek nepasiekiu, reikia paimti senelio lazda (atsineša lazda, lipa ant kėdės ir siekia saldainių). Toks vaiko kalbėjimas, anot Vygotskio (1991), rodo minties ir kalbos vienovę. Taigi kalba tampa minčių formulavimo priemone.

Pirmaisiais gyvenimo metais vaikas treniruoja savo kalbos aparatą, ruošdamas jį garsų ir skiemenų tarimui, lavina praktinius fonetinius ir fonologinius gebėjimus, klausydamasis aplinkinių kalbos, atskirų garsų sąskambių. Persiritęs į antrąjį gyvenimo pusmetį, jis mėgina pakartoti panašius sąskambius į tuos, kuriuos pateikia suaugusysis, kalbindamas vaiką. Taip čiauškdamas vaikas įsižiūri į suaugusiojo veidą, mimiką, lūpų, liežuvio judesius, įsiklauso į pateikiamas skiemenų eiles ir bando visa tai kopijuoti. Antrieji gyvenimo metai susiję su intensyvia aktyvaus ir pasyvaus žodyno plėtra ir tolimesniu fonetinių ir fonologinių gebėjimų lavėjimu. Vaikas mokosi pavadinti daugybę aplinkos daiktų, veiksmų, savybių ir iki antrųjų metų galo gali turėti nuo 50 iki 700 ir daugiau žodžių. Trečiaisiais gyvenimo metais šalia jau prasidėjusių leksikos kaupimo, fonetinio ir fonologinio vystymosi darbų atsiranda nauja sritis, kurią vaikas bando įvaldyti. Jis pradeda jungti žodžius į sakinius, stengdamasis rišliai, suprantamai papasakoti artimiesiems apie tai, kas jam svarbu, kas nutiko, kai šalia nebuvo tėvų (galbūt darželyje ar su aukle). Šiuo metu vaikas yra priverstas maksimaliai pasinaudoti turimomis

kalbinėmis priemonėmis, sieti žodžius gramatiniais ryšiais, kad būtų suprastas (Giedrienė, 2011). Žengiant į skaitmeninį amžių žaislai laikomi priimtinais, jei jie skatina kūrybinį žaidimą, o kiti vertinami kaip žalingi vaikų vystymuisi (Cross, 1997). Pavyzdžiui, Levinas ir Rosenquestas (2001) teigia, kad žaislai, pagaminti iš natūralių medžiagų, ypač medienos, ir tradiciniai žaislai, tarkim, lėlės arba vilkikai, dažnai reklamuojami kaip geriausi tarp priimtinos rūšies žaidimų, laikantis kūrybingumo tipo, atsirandančio iš eilių ir dainų žaidimo aikštelėse ir gatvių žaidimų lavina vaizduotę; o žaislai, susiję su žiniasklaida, ir elektroniniai žaislai nelavina vaizduotės ir kūrybiškumo, nes žaidimo veiklą riboja pats žaislas. Tyrimuose, kuriuose nagrinėjama, kaip vaikai naudojami technologijomis namuose, vaikų žaidimas su technologine aparatūra ir programine įranga buvo įvertintas kaip aktyvus, o ne pasyvus (Marsh ir kt., 2005; Plowman McPake ir Stephen, 2010), nes vaikai bendrauja su žaislais ir juos naudodami bendrauja su kitais vaikais. Žaisdami vaikai, remdamiesi savo ir draugų bei šeimų tapatybėmis, sukuria istorijas ir veikėjus, tačiau tai nereiškia, kad komercinių produktų paskirtis žaidžiant nepakinta. Žaidimas, kaip socialinė ir kuriamoji praktika, yra susijęs su kūrybiškumu ir įsiterpia į kultūrinę aplinką. Populiarioji kultūra yra svarbus dalykas žaismingame mažų vaikų gyvenime, ir tekstai, artefaktai bei praktika, susijusi su populiariąja kultūra, yra įtraukiami į kūrybinį žaidimą. Apie kūrybinius vaidmeninius žaidimus kaip apie vaikų kalbos ugdymo priemonę rašo Ivoškuvienė, Mamonienė, Pečiulienė, Stošiuvienė (2002). Burneckienė, Kaffemanienė (2001) teigia, kad žaidimas yra vaiko kalba, svarbus asmenybės raidos veiksnys, psichinės sveikatos rodiklis. Žaidimu vaikas išreiškia slapčiausias ir drąsiausias savo

svajones, tyrinėja, gali laisvai veikti. Žaidimas padeda atsikratyti slogių, nemalonių išgyvenimų. „Įdomu, kad vaikai žaisdami vaidmeninius žaidimus linkę priimti vienas kito fantazijas apie įsivaizduojamus milžinus, stebuklingus gyvūnus, ateivius iš kitų planetų, kol tos įsivaizduojamos būtybės žaidimą daro linksmą. Vaidmeniniai žaidimai teikia vaikams ne tik malonius ir įdomius išgyvenimus, jie taip pat padeda mokytis įvairių vaidmenų, išreikšti savo baimes ir fantazijas, moko bendrauti vienus su kitais (Žukauskienė, 2012)”. Pasak Piaget (2002), vaikai žaidžia pamėgdžiojimo žaidimus, tarsi tai būtų paties vaiko kūryba. Šie žaidimai išlieka išimtinai egocentiški. Gestai ir elgsenos modeliai, turinio atžvilgiu, visiškai neprisitaiko prie kito pašnekovo. Vygotskij (1956) teigia, kad žaidimas formuoja gebėjimą eiti nuo minties prie veiksmo, nuo veiksmo prie kalbos.

Esminiai ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos

žodyno turtinimo per žaidybines veiklas veiksniai

Ankstyvajame vaikų amžiuje turtinant jų kalbos žodyną per žaidybines veiklas, auklėtojo vaidmuo yra labai svarbus. Jis turi perprasti, kokią informaciją stengiasi perduoti vaikas, įvardyti tai žodžiais ir atsakyti į emocijas ar prašymus, reiškiamus neartikuliuotais garsais, judesiais ir mimika. Kai suaugę jautriai reaguoja į įvairiais būdais vaiko perduodamą informaciją, nuolat kalba su vaikais, dainuoja jiems daineles, skaito knygas – ugdomi vaikų kalbos įgūdžiai. Kūdikių kalbos raidą teigiamai veikia aplinka, kurioje nuolat girdima šnekamoji kalba. Pirmaisiais gyvenimo metais mažyliai reaguoja į įvairius garsus, bendrauja garsais ir gestais, mėgdžioja girdimus garsus. Vienerių metų vaiko žodyną sudaro 8–10 žinomų žodžių. Antraisiais gyvenimo metais vaiko kalba darosi sudėtingesnė, jis pradeda suprasti ir vykdyti

nurodymus: paimti, padėti ar atnešti daiktus, žino artimųjų vardus. Antrųjų metų pradžioje mažieji gali pasakyti apie 20 žodžių, o pabaigoje – jau 200–300 žodžių. Vartojamų žodžių reikšmė gali būti plati, nes jie tuo pačiu žodžiu kartais pavadina daiktą ir veiksmą. Vaikų kalbą teigiamai veikia aplinka. Suaugusieji turėtų bendrauti emocionaliai, aiškiai ir lėtai tarti žodžius, palaikyti kontaktą akimis, skatinti vaiką pakartoti žodžius. Pirmieji vaikų žodžiai būna daiktavardžiai, veiksmazodžiai, būdvardžiai. Trečiaisiais gyvenimo metais vaikai išmoksta sudaryti sakinius. Suaugusieji dažnai tokios kalbos nesupranta dėl vaiko fiziologinio šveplavimo, tačiau tai yra normalu. Vaikai supranta žodžius, nusakančius veiksmų reikšmes ir teisingai parodo paveikslėlius. Atsiranda pirmosios apibendrinančios sąvokos: žaislai, gyvūnai, paukščiai. Šio amžiaus vaikų pasyvusis žodynas gausnesnis už aktyvųjį, todėl tėvams susidaro įspūdis, kad vaikas kalbą supranta, bet negali pasakyti. Mokymasis kalbėti suteikia vaikui galimybę bendrauti su suaugusiais, įgyti žinių apie jį supančią aplinką, išreikšti savo poreikius, mintis ir jausmus. Girdėdamas suaugusiųjų kalbą, žaisdamas ir stebėdamas vaikas sužino žodžių reikšmes, išmoksta tarti gimtosios kalbos garsus. Kalba ypač sparčiai vystosi trečiaisiais vaiko gyvenimo metais. Mažylis pradeda kalbėti sakiniais, mokosi derinti žodžius ir užduoda daugybę klausimų (Sabaliauskienė ir Rimkienė, 2009).

Išvados

1. Ankstyvojo amžiaus vaikai turtina savo kalbinį žodyną, išreikšdami savo mintis žodžiu ir rišliai pasakodami. Pradėjus rasti pirmiesiems žodžiams, antraisiais gyvenimo metais, kalbos raida pradeda stipriai lemti ir integruoti kitas psichines funkcijas: atmintį, mąstymą, vaizduotę. Ankstyvojo amžiaus

vaikų kalbos žodyno turinimas svarbus sėkmingos tolimesnės vaiko raidos kontekste, nes tai turi įtakos vaiko mąstymui, elgsenai, bendravimui.

2. Sėkmingas vaikų žodinės raiškos puoselėjimas per žaidybinę veiklą skatina kuo įvairesnę patirtį bei tarpusavio komunikavimą ir bendradarbiavimą. Žaidimo metu plėtojami ir lavinami kūrybinės veiklos ir kalbėjimo įgūdžiai. Žaidimas yra bendra vaiko ir suaugusiojo veikla. Pirmųjų metų pabaigoje antrųjų pradžioje vaiko žaidimas iš esmės keičiasi, atsiranda naujo pobūdžio elementų – tai vaizduotės arba simbolinio žaidimo pradžia, ir ji siejasi su tuo, kad lavėja vaiko kalba, mąstymas, kūrybiškumas.

Literatūra

1. Boller, A. (2012). *Mano vaikas pradeda lankyti darželį*. Vilnius.
2. Brėdikytė M. (2004). *Žaidimo vaidmuo vaiko gyvenime* // Žvirblių takas. Nr.4, p. 6 - 11.
3. Burvytė, S., Ralys, K. ir kt. (2012). *Ugdymo šiuolaikinėje šeimoje konceptas*. Vilnius: Edukologija.
4. Daugirdienė, I. (2003). *Kalbos ir komunikacijos korekcija*. A. Prasauskienė (Sud.). Vaikų raidos sutrikimai. Kaunas.
5. Dočkienė D. *Kaip vaikai mokosi kalbėti?* (2015) // [interaktyvus], [žiūrėta 2018-11-05]. Prieiga per internetą:
<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/kaip-vaikai-mokosi-kalbeti-1/10204>
6. Džiuvė A. *Žaidimai gamtoje* (2003). Šiauliai.
7. Garšvienė, A., Dapšienė, L., Gudavičienė J., Kostkienė, Z., Morkuvienė G. (2000). *Neišplėtotos kalbos ugdymas*. Kaunas: Šviesa.
8. Grinevičienė N. (2002). *Vaikystės žaidimai*. Kaunas: Šviesa.
9. *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos / Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija* (2015). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.

10. Ivoškuvienė, R., Mamonienė, Z., Pečiulienė, O., Stošiuvienė, K. (2002). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas*. Šiauliai.
11. *Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų: Knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus, 2001.
12. Juodaitytė, A. (2002). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas.
13. Maslow, H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
14. Monkevičienė, O. (2001). *Vaikas iki trejų metų. Ankstyvojo ugdymo vadovas*. Vilnius: Minklės leidyba.
15. Nefaitė, L. (2012). *Vaiko meninė saviraiška logopedo kabinete*. Žvirblių takas, 2, 45. Vilnius: Gimtasis žodis.
16. Plowman, L., McPake, J. and Stephen, C. (2010). 'The technologisation of childhood? Young children and technology in the home.' *Children & Society*. 24 (1): 63–74.
17. Pocienė, J. S. (2010). *Ikimokyklinis ugdymas: raida, pedagoginės sistemos*. Klaipėda: Klaipėdos universito leidykla.
18. Ušeckienė, L. (2000). *Šeima ir ikimokyklinė įstaiga: bendro pagrindo ieškojimas*. Pedagogika. Mokslo darbai, t. 41.
19. Vygotskij L. (1991). *Pedagogičeskaja psichologija*. Moskva.
20. Žukauskienė R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius.

KŪRYBINIAI DARBAI

Lukas Minkevičius
„Pažaislio vienuolynas“
Batikos technika, 51,5x75 cm

Vadovė lekt. Birutė Sarapienė

Lukas Minkevičius
„Linkuvos dvaras“
Batikos technika, 43x62 cm

Vadovė lekt. Birutė Sarapienė

Ofelija Parašinskaitė
„Aleksoto tiltas“
Batikos technika, 72,5x102 cm

Vadovė lekt. Birutė Sarapienė

Ofelija Parašinskaitė
„Geležinkelio tiltas“
Batikos technika. 72,5x102 cm

Vadovė lekt. Birutė Sarapienė

Olegas Moisejenko
„Perkūno namas“
Batikos technika, 51,5x72 cm
Vadovė lekt. Birutė Sarapienė

Gintarė Čeponytė
Keraminių dėžučių kompozicija „Aštunkojo akys“
 H – 24 cm, 22 cm, 2019 m.

Vadovė lekt. Daina Daukšienė

Gintarė Čeponytė
Daugiafunkcinis odinis objektas „Vaizduotės akys“
 Oda, H-15, Ø 14 cm, 2019 m.

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

Aušrinė Ponelytė
Keramikinių dėžučių kompozicija „Ragai“
H – 44 cm, 37 cm, 2019 m.

Vadovė lekt. Daina Daukšienė

Raimonda Miliūtė

*Taikomosios paskirties dekoratyviniai šviestuvai iš kaulinio porceliano ir betono „Balansas“
12x12x25 cm, 17x19x27 cm.*

Vadovė lekt. Daina Daukšienė

Karolina Urbonaitė
Keramikinių žvakidžių kompozicija „Švytėjimas“
H-39 cm, 17 cm, 2019 m.

Vadovė lekt. Daina Daukšienė

Kamilė Nemčiauskaitė
Universalios odinės rankinės
Natūrali oda, kartonas, klijai, metalinė furnitūra, siuvimo priemonės, 2018 m.

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

Kamilė Nemčiauskaitė

Dekoratyvines odinės formas „Žydėjimas“

Oda, papje mašė, aklo spaudo, metalizavimo technikos, 370x200x150 mm, 310x215x180 mm, 290x230x170 mm, 2018 m.

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

Aistė Beitnerytė

Odinis aksesuaras – rankinė

Oda, papje mašė, 2018 m.

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

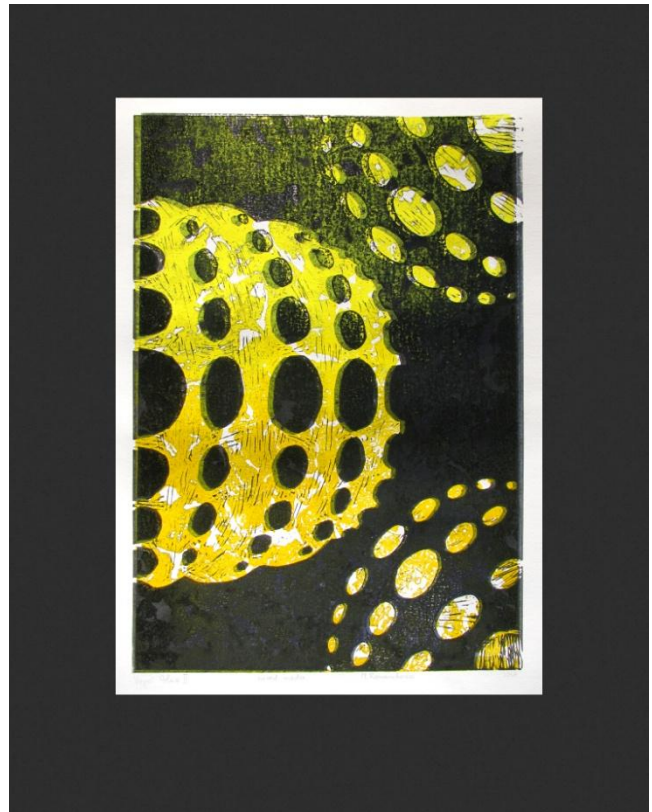
Ofelija Parašinskaitė
*Odinė diržo rankinė „Leg Pouch“
 Oda, siuvimas rankomis, iškilioji spauda, 30x18x4 cm*

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

Ofelija Parašinskaitė
*Dekoratyviniis odinis akcentas „Catrina“
 Oda, reljefas, iškilioji spauda, dažymas anilinu, 50x50 cm*

Vadovė lekt. Lolita Grabauskienė

Margarita Romanchenko
Creative work „Yayoi Polka I“, „Yayoi Polka II“
Mixed media, 420x594 mm., 2019.

Viktorija Loktionova
Creative work „March ice flowers“
Colored linocut, 300 x 400 mm, 2018.

Ina Treiliņa
Creative work „Maelstroms“
Mixed technique, 300 x 400 mm, 2018.

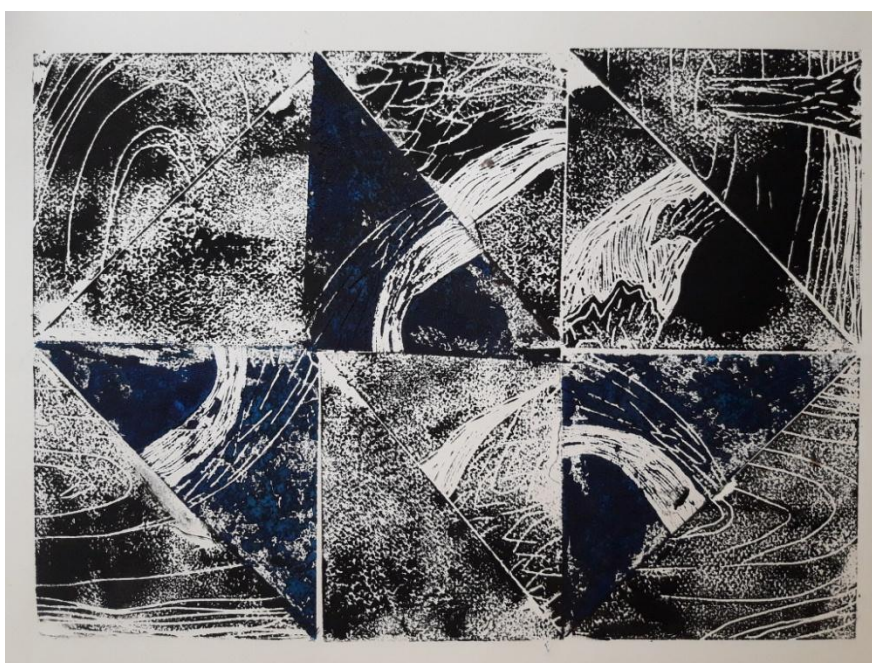
Diāna Apele
Creative work „Of Life Carriers“
Paper, glass, mixed technique, 560x730 mm, 2018.

Daina Dzerkale
Creative work „Night Reflection“
Colored woodcarving, 300x400 mm, 2018.

Elva Kājiņa
Creative work „Winter MMXVIII-2“
Monotype, 320x420 mm, 2018.

Līga Lupiķe
Creative work „Puzzle“
297 mmx 420mm

Ilze Mežinska
Creative work „Dimensions of identity“
500 x 700 mm

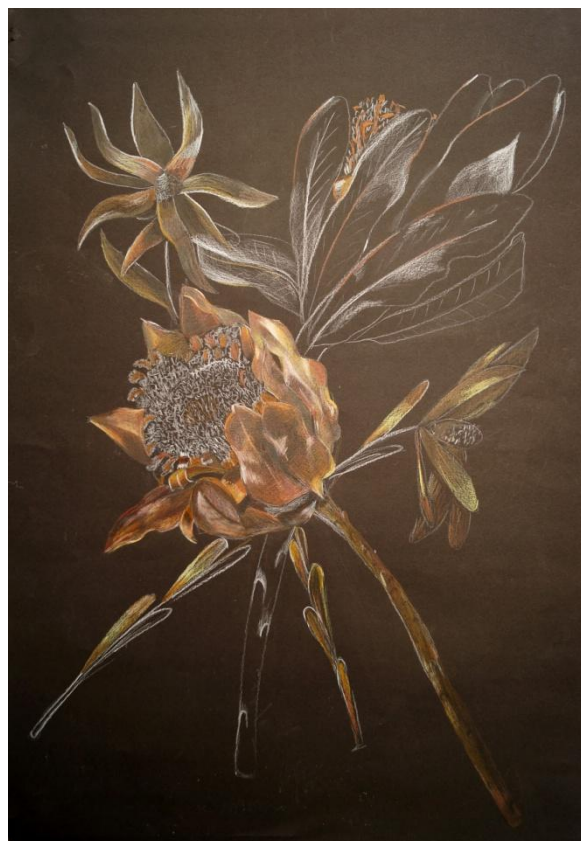
Aušrinė Ponelytė
Piešinys „Batai“
Atlikimo technika - spalvoti pieštukai, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Aušrinė Ponelytė
Piešinys „Gėlė“
Atlikimo technika - spalvoti pieštukai, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Karolina Urbonaitė
Piešinys „Protėja“
Atlikimo technika - spalvoti pieštukai, 2018 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležiienė

Karolina Urbonaitė
Piešinys „Smalsuolis“
Atlikimo technika - spalvoti pieštukai, 2018 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležiienė

Gintarė Čeponytė
Natiurmortas su kaukole
Mišri technika, 2018 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležiienė

Gintarė Čeponytė
Piešinys „Paukščiai“
Mišri technika, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležiienė

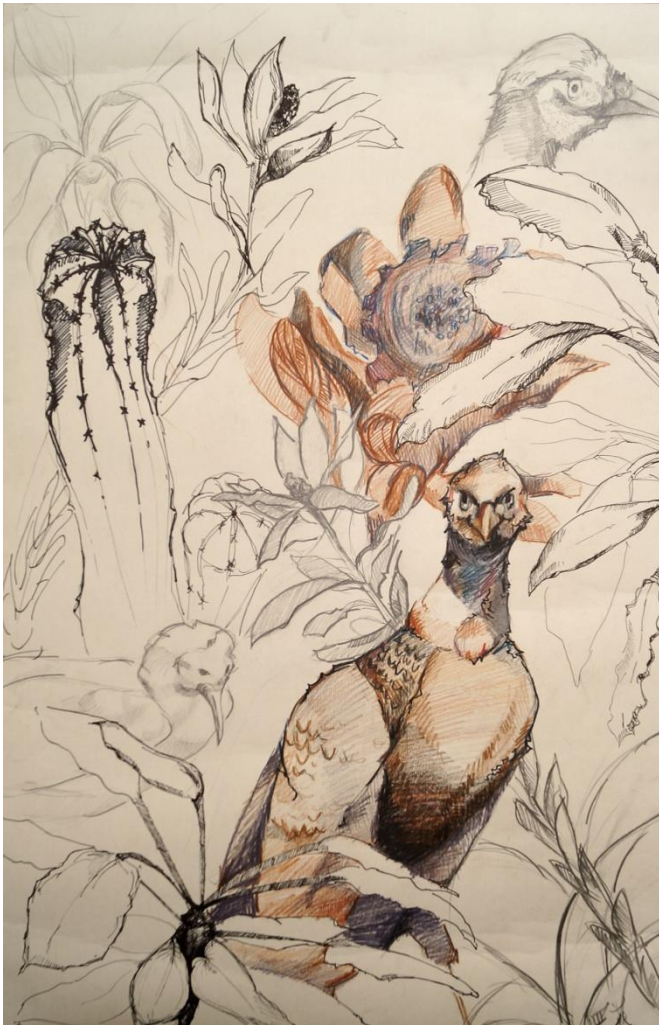
Jovilė Simonavičiūtė
Piešinys „Kompozicija“
Atlikimo technika - grafitas, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Gabrielė Kundrotaitė
Piešinys „Kompozicija“
Atlikimo technika - grafitas, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Miglė Palerytė
Piešinys „Paukščiai“
Mišri technika, 2018 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Miglė Palerytė
Natiurmortas
Atlikimo technika – spalvoti pieštukai, 2019 m.

Vadovė lekt. Birutė Šležienė

Povilas Kupčinskas

*Gatvės menas Kauno kolegijos kiemelyje (graffiti)
Atlikimo technika – purškiami dažai, 2018 m.*

Solveiga Rokaitė

*Knygos „Vienaragis Mao“ iliustracijos
Atlikimo technika mišri - aliejiniai pieštukai, tušinukai, guašas, akrilas, akvarelė, spalvoti tušinukai,
retušavimas ir pataisymai kompiuteriu, 2018 m.*

Haroldas Vilkauskas
Skaitmeninė grafika

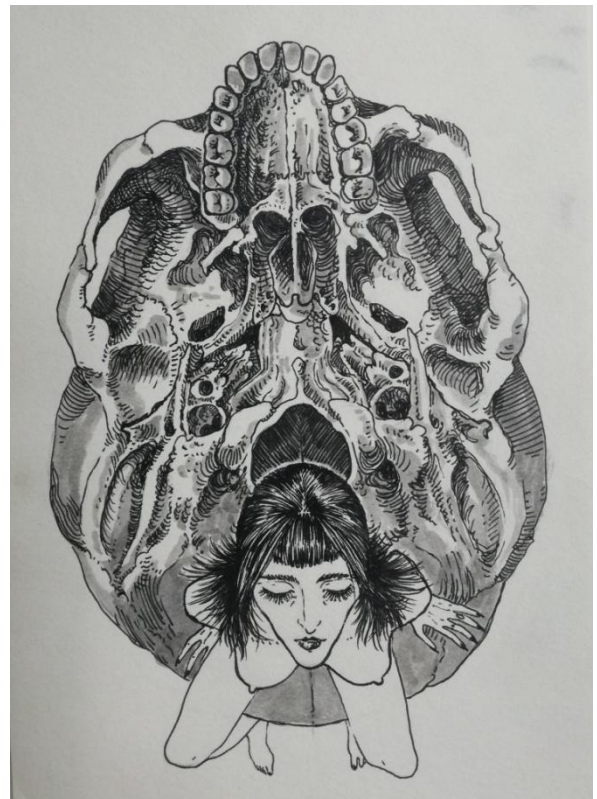
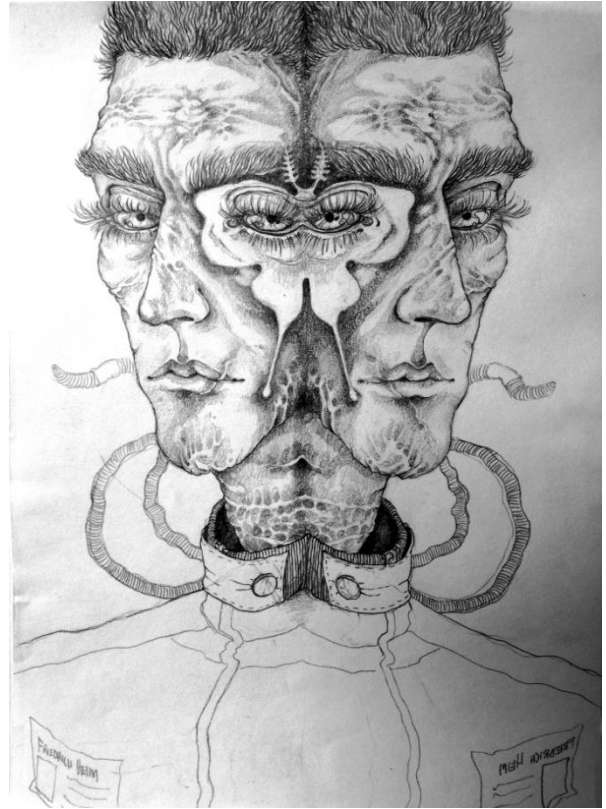
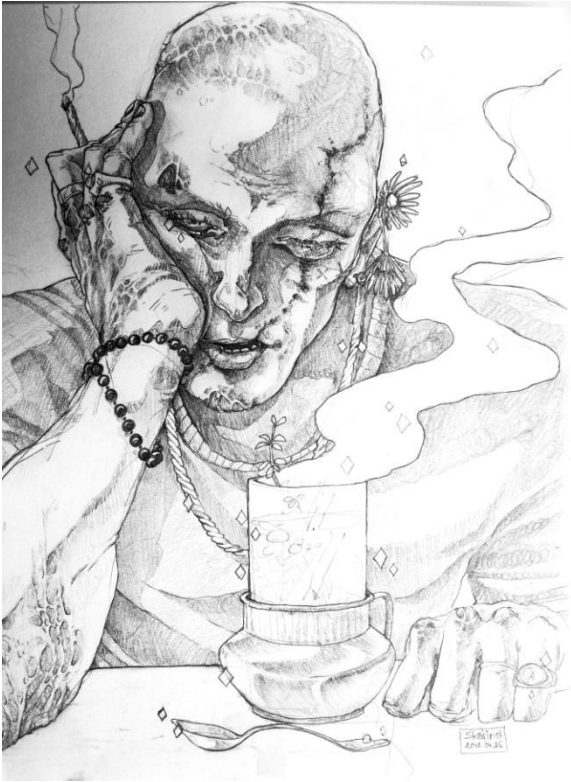
*Haroldas Vilkauskas
Skaitmeninė grafika*

Valentin Lucik
Piešiniai iš bloknoto
Atlikimo technika – šratinukas, markeris

Valentin Lucik
„Svajoklis“
Atlikimo technika – spalvoti pieštukai

Gerda Burokaitė
Laisvalaikio piešiniai
Atlikimo technika – pieštukas, tušas

Gerda Burokaitė
Laisvalaikio piešiniai
Atlikimo technika – pieštukas, tušas, akvarelė

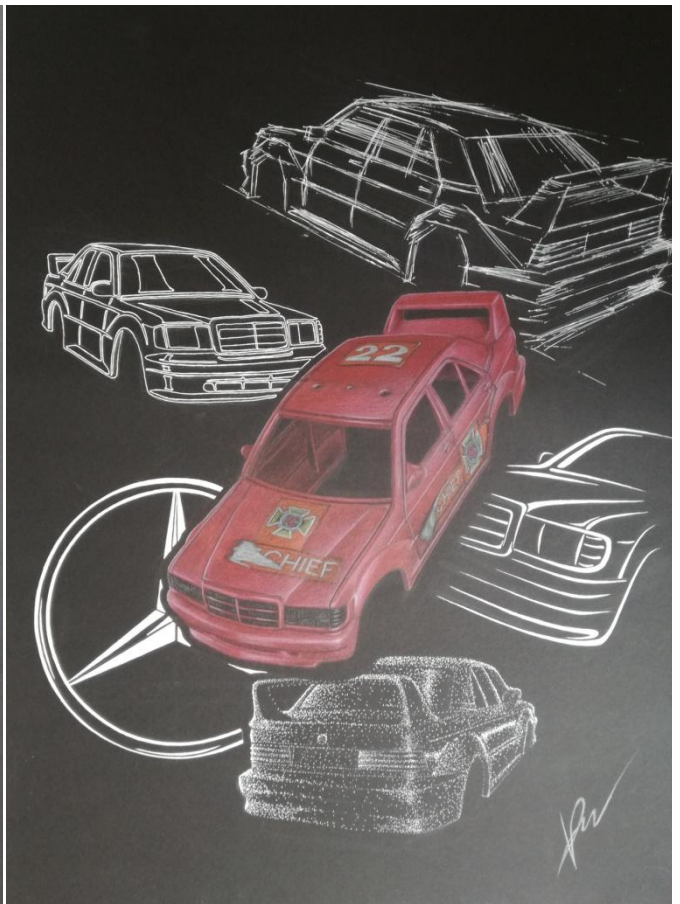

Gerda Burokaitė
Laisvalaikio piešiniai
Atlikimo technika – pieštukas, tušas

Vilius Pečiulis
 „Paskutinės nakties grafika I“
 Atlikimo technika – aliejiniai pieštukai

Vadovė lekt. S. Bronickienė

Vilius Pečiulis
 „Paskutinės nakties grafika II“
 Atlikimo technika – aliejiniai pieštukai, šratinukas

Vadovė lekt. S. Bronickienė

Justina Jančiauskaitė
Tapyba „Natiurmortas“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Miglė Černauskaitė
Tapyba „Lentynų meniu“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Ieva Kilmanė
Tapyba „Natiurmortas 1“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Ieva Kilmanė
Tapyba „Kompozicija“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Ieva Kilmanė
Tapyba „Natiurmortas 2“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

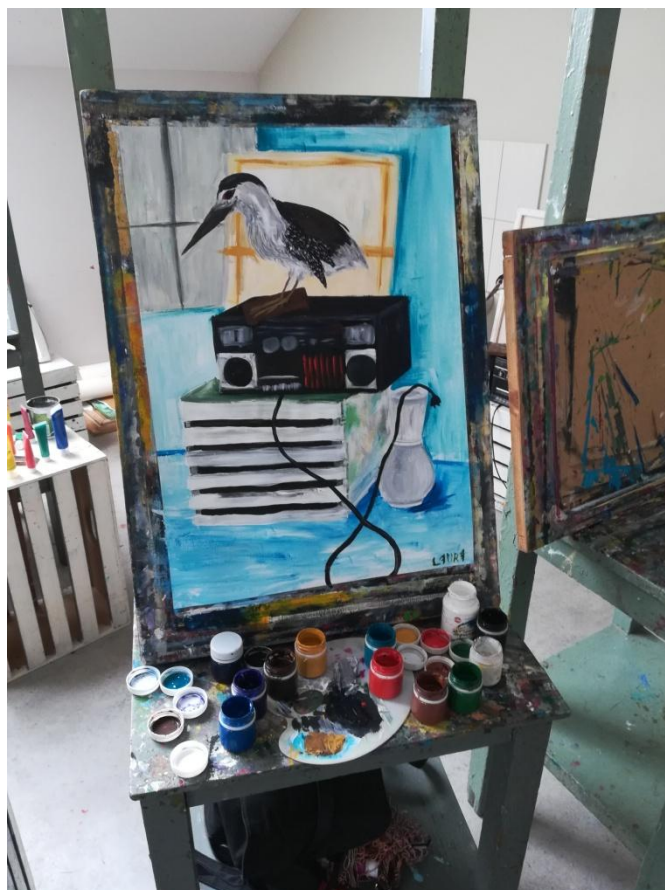
Monika Stirbienė
Tapyba „Natiurmortas“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Monika Stirbienė
Tapyba „Draperija“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Laura Naujokaitytė
Tapyba „Natiurmortas“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovė lekt. L. Slavinskaitė

Rugilė Paražinskaitė
Tapyba „Karnavalas“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Lukas Minkevičius
Tapyba „Autoportretas“
Atlikimo technika – akriliniai dažai

Vadovas lekt. L. Slavinskaitė

Lukas Minkevičius
Objektas iš stiklo „Miško paunksmė“
Ø 42 cm, h - 4 cm, 2018 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Lukas Minkevičius
Skulptūrinė stiklo kompozicija „Pėda tarp akmenų“
29x10x5 cm, 2019 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Lukas Minkevičius
Objektas iš stiklo „Naktinis drugelis“
Ø 50 cm, h - 8 cm, 2018 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Lukas Minkevičius
Objektas iš stiklo „Erdvės mėlynas pakraštys“
Ø 50 cm, h - 8 cm, 2018 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Olegas Moisejenko
*Objektas iš stiklo „Vabalai“
Piešinys atliktas oksidu, 50x80 cm, 2018 m.*

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

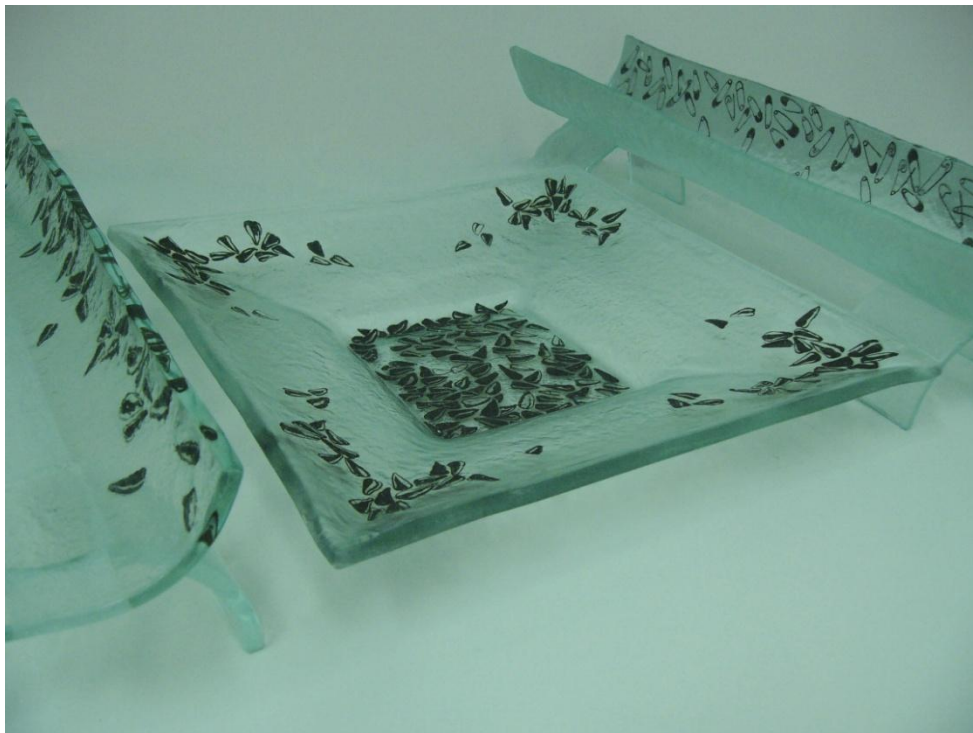
Gintarė Čeponytė
Dekoratyvinių objektų ir utilitarinės paskirties indų kompozicija „Miesto žmonių istorijų skambesiai medicinoje“

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Aušrinė Ponelytė
Stiklo indų kompozicija „Architektūros fragmentų interpretacija“
20x8, 33x8x8, 23x10 cm

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Aušrinė Ponelytė
Stiklo indų kompozicija „Laba diena“
Dekoras atliktas oksidu, 29x29, 35x5 Ø 10 cm, 2018 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Karolina Urbonaitė

*Dekoratyviųjų objektų kompozicija „Žirgo sapnas“
Piešinys atliktas graviravimo, moliravimo technikomis, h - 20 cm, Ø 9 cm, 2019 m.*

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Ona Petrikytė

*Stiklo kompozicija „Sparnų interpretacija rankomis“
Piešinys atliktas moliravimo technika, 22x12x6 cm, 2019 m.*

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Karolis Zabita

*Dekoratyviniis stiklo objektas „Love“
Stiklo klampinimo, moliravimo technika, 18x49x11 cm, 2019 m.*

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Ieva Norkevičiūtė

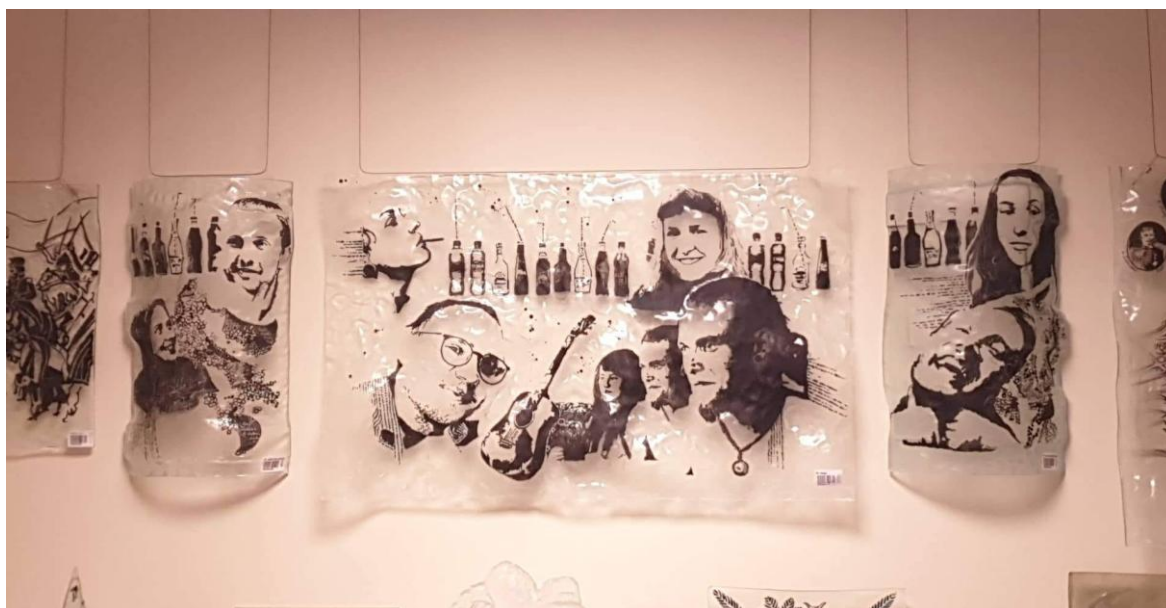
*Stiklo indų kompozicija „KK MA studento pusryčiai“
Stiklo moliravimo technika, 30x12, 20x12, 10x12 cm, 2019 m.*

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Marija Butkevičiūtė
Stiklo objektų kompozicija „Spalvų žaismas architektūroje“
Stiklo klampinimo, moliravimo technika, 2019 m.

Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

Ofelija Parašinskaitė
Stiklo kompozicija „Draugai“
Piešinys atliktas oksidu, 50x80, 45x30 cm, 2018 m.

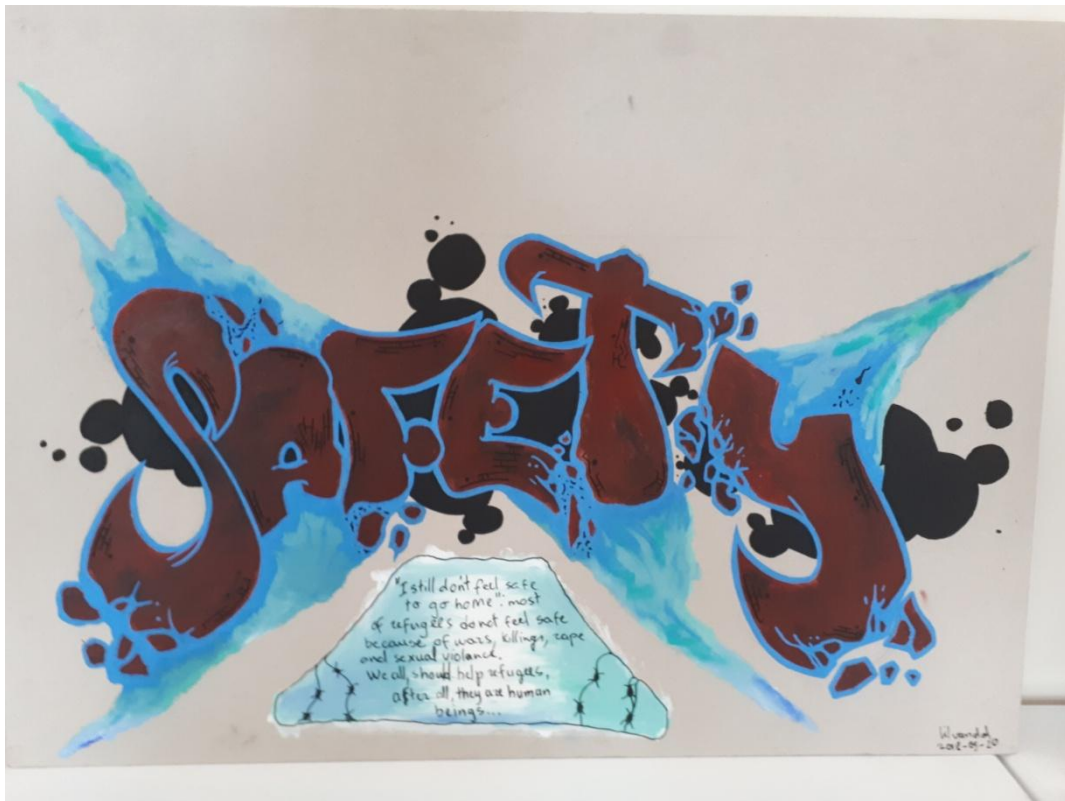
Vadovė lekt. Sigita Grabliauskaitė

**TARPTAUTINIO PROJEKTO
“STRANGERS: THE OWN KIND AND THE OTHER”
KŪRYBINIAI DARBAI**

Irina Samarina
"Church"
Canvas, oil painting, 50x70 cm

Karolis Zabita
"Safety"
Cardboard, acrylic., 50x70 cm

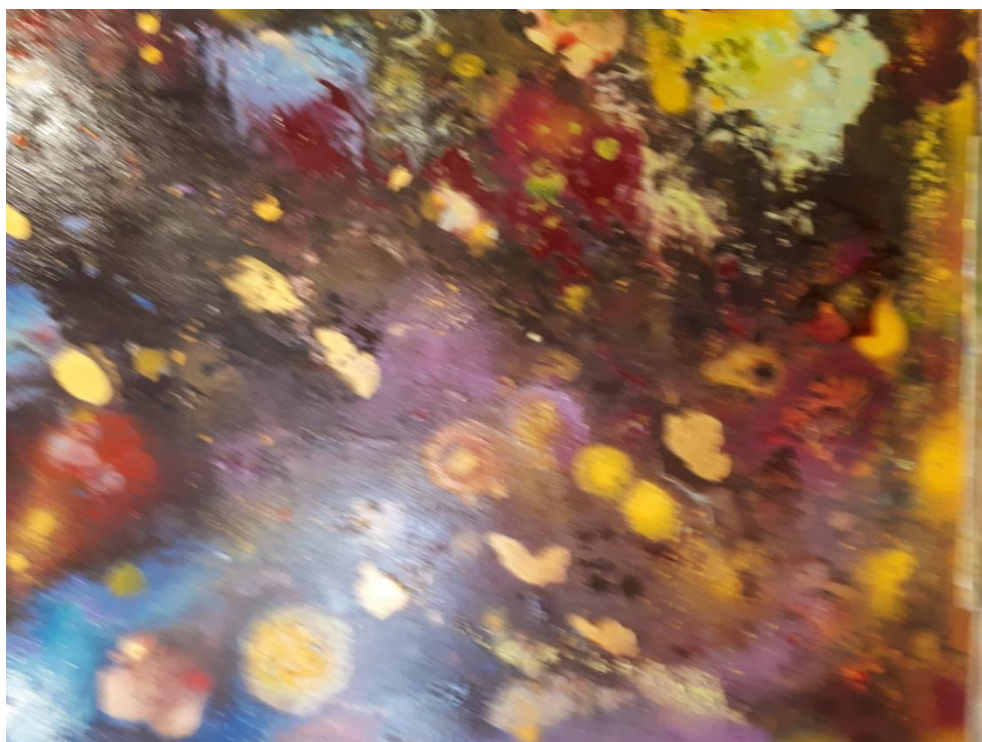
Jonas Jakštis
"Color of the skin. Albinos"
Cardboard, acrylic, 50x70 cm

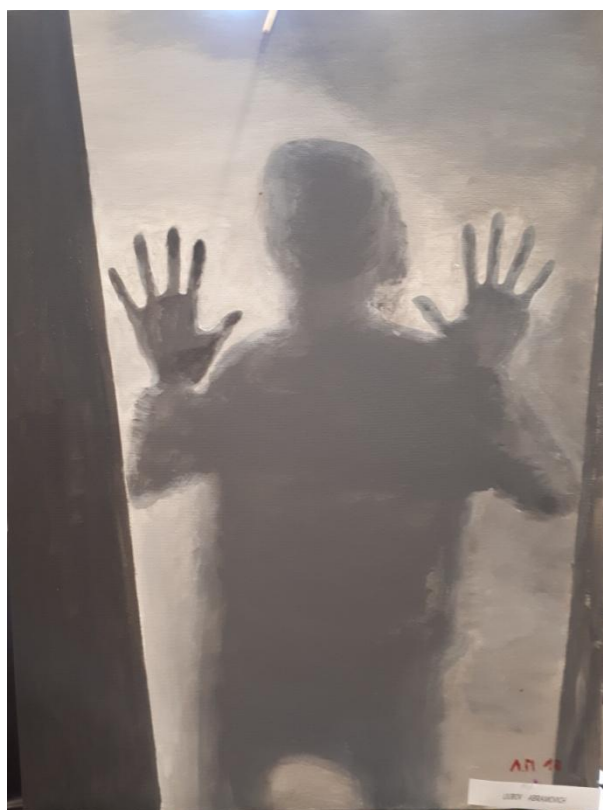
Jonas Jakštis
"Strangers 1"
Paper, ink., 29x42 cm

Jonas Jakštis
"Strangers 2"
Paper, ink., 29x42 cm.

Ksenija Obrezkova
“Abstract”
Canvas, acrylic, 60x80 cm

Lubov Abramovich
“While you don’t open the doors, you will not know who is behind them”
Canvas, acrylic, 60x80 cm

Natalia Gaidarova
“Red. White. Black. Meeting. Joy”
Cardboard, oil painting, 53x65 cm

Natalia Iurchuk
“We are strangers for them too”
Cardboard, oil painting, 53x65 cm

Oksana Klyashtornaya
“The Other Kind”
Canvas, charcoal drawing, 60x80 cm

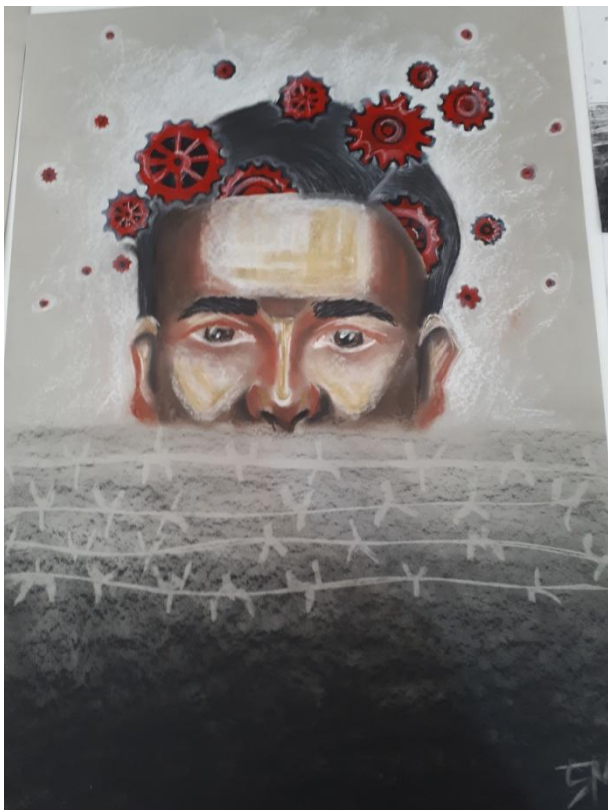
Olesja Āboliņa
“Peace”
Canvas, oil painting, 60x80 cm

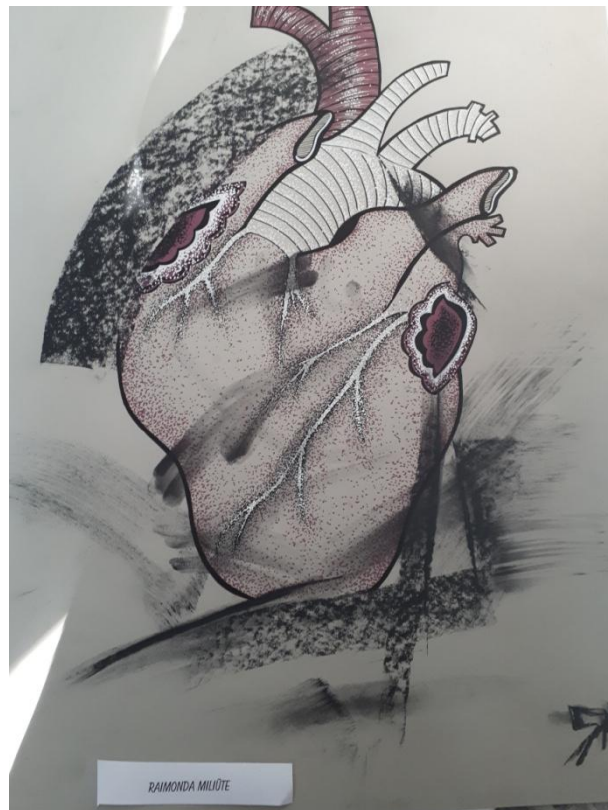
Olga Karaseva
"Two Patterns"
 Canvas, collage, 60x80 cm

Reda Daunytė
"Strangers"
 Cardboard, acrylic, 50x70 cm

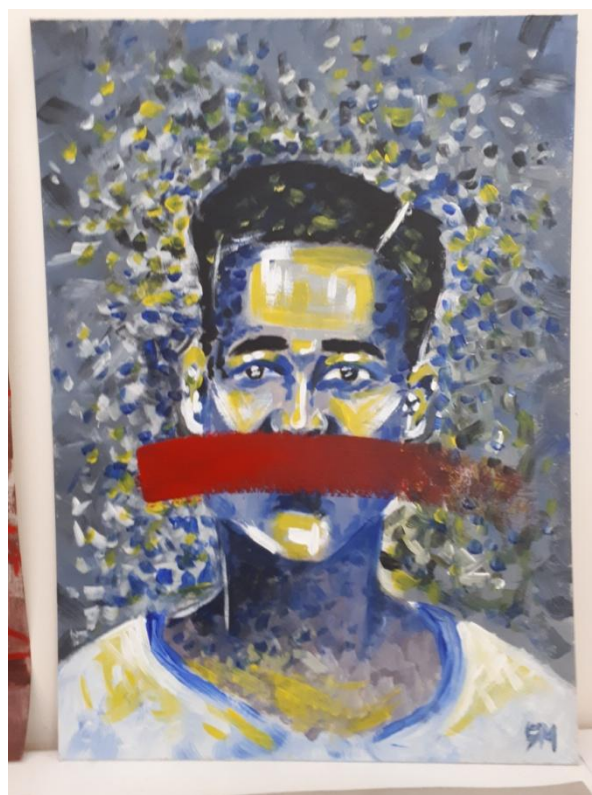
Raimonda Miliūtė
“Project “Strangers”/ Migrants I”
Cardboard, acrylic, 50x70 cm

Raimonda Miliūtė
“Project “Strangers”/ Migrants II”
Cardboard, acrylic, 50x70 cm

Raimonda Miliūtė
“Project “Strangers”/ Migrants III”
Cardboard, acrylic, 50x70 cm

Raimonda Miliūtė
“Project “Strangers”/ Migrants IV”
Cardboard, acrylic, 50x70 cm

Renāte Kļaviņa
“Hope”
Canvas, oil painting, 50x100 cm

Renāte Voiskoviča
“Strangers / Hope”
Canvas, oil painting, 60x80 cm

Anita Vasilevska
"I am"
Canvas, oil painting, 50x70 cm

Antra Runge
"Aliens"
Canvas, oil painting, 50x100 cm

Georgijs Prohorovs
"Architect"
Oil, wood chipboard, 70x80 cm

